

รายงานการบูรณะ

มณฑปวัดกลาง

ตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เสนอ

สำนักศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา
กรมศิลปากร

โดย

ห้างหุ้นส่วนจำกัด พัทธร

รายงานการบูรณะ

มณฑปวัดกลาง

ตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เสนอ

สำนักศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา
กรมศิลปากร

โดย

ห้างหุ้นส่วนจำกัด พัทธกร

คำนำ

มณฑปวัดกลางถือเป็นโบราณสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยว่าเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีความเก่าแก่และมีประวัติความเป็นมายาวนานจากหลักฐานที่ปรากฏน่าจะเป็นวัดที่มีมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

วัดกลางเป็นโบราณสถานที่ยังไม่เคยได้รับการขุดแต่งศึกษาทางโบราณคดีและบูรณะมาก่อน ตัวโบราณสถาน (มณฑป) อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมอย่างมาก ทำให้ตัวโบราณสถานขาดคุณค่าทางวิชาการและทางด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 สำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา ได้จัดจ้างให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด พัทธร ดำเนินการบูรณะ ภายใต้โครงการบูรณะซ่อมแซมมณฑปวัดกลางปี พ.ศ. 2551 เพื่อเป็นการอนุรักษ์และรักษาไว้ซึ่งสภาพเดิมของโบราณสถานให้คงอยู่ ซึ่งนอกจากจะเป็นอาคารใช้สอยในพุทธศาสนาแล้ว งานศิลปะ สถาปัตยกรรมยังสามารถบอกเล่าเรื่องราวในอดีตความเป็นมาของชุมชน การดำรงชีวิตของผู้คนในสมัยนั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นมรดกสำคัญแก่ชุมชนและเป็นประโยชน์ผู้ที่สนใจค้นคว้าต่อไป

รายงานฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการดังกล่าว มีเนื้อหาสาระครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานบูรณะโบราณสถานมณฑปวัดกลาง รวมถึงการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของมณฑป

โครงการบูรณะซ่อมแซมมณฑปวัดกลางรวมไปถึงรายงานฉบับนี้คงมีอาจสำเร็จลงได้ หากไม่ได้รับการควบคุมดูแลและให้คำปรึกษา รวมไปถึงการตรวจทานแก้ไขข้อผิดพลาดต่างๆ ทั้งในภาคสนามและการเขียนรายงานจากผู้ควบคุมงานและคณะกรรมการตรวจการจ้าง ทางผู้เรียบเรียงจึงขอกราบขอบพระคุณ คุณเอนก สีหามาตย์ (ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา), คุณเทอดศักดิ์ เย็นจระ (นายช่างโยธา 6), คุณภัทราวดี ดีสมโชค (นักโบราณคดี 5), คุณประภัสสร ชูวิเชียร ที่ช่วยให้คำปรึกษาเรื่องการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของมณฑปวัดกลาง และคณะกรรมการตรวจการจ้างทุกท่าน ไว้ ณ โอกาสนี้

อธิบดีกรมศิลปากร

ห้างหุ้นส่วนจำกัด พัทธร

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญภาพประกอบ	ค
สารบัญภาพลายเส้น	ง
สารบัญแผนผัง	ฉ
บทนำ ความเป็นมาของโครงการ	1
บทที่ 1 โบราณสถาน ก่อนดำเนินงานบูรณะ	3
1.1 ตำแหน่งที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของวัดกลาง	3
1.2 ประวัติการดำเนินงาน	4
1.3 สภาพปัจจุบันของโบราณสถาน	4
บทที่ 2 การดำเนินงานบูรณะโบราณสถาน	11
2.1 มณฑป	11
2.2 กำแพงแก้ว	21
2.3 ถนนทางเดิน	23
2.4 ระบบระบายน้ำ	24
บทที่ 3 โบราณสถาน หลังการบูรณะ	25
บทที่ 4 บทวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา	29
4.1 รูปแบบของมณฑป	29
4.2 ประติมากรรมชุดพระกัศสปะเถรถวายบังคมพระบรมศพพระพุทธองค์	31
4.3 จิตรกรรมฝาผนัง	32
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
1 สภาพโดยทั่วไปของโบราณสถานก่อนดำเนินงานทางโบราณคดี	5
2 ประติมากรรมชุดพระกัศสปะเถรถวายบังคมพระบรมศพพระพุทธองค์	6
3 รอยแตกร้าวของผนังและฐานอาคาร พบว่ามีการซ่อมแซมด้วยปูนซีเมนต์	7
4 แนวกำแพงด้านทิศตะวันออก ก่อนดำเนินงานบูรณะ	8
5 แนวกำแพงด้านทิศเหนือและช่องประตูทางเข้า ก่อนดำเนินงานทางโบราณคดี	8
6 แนวกำแพงด้านทิศตะวันตกที่พบจากการขุดแต่งทางโบราณคดี	9
7 ถนนทางเดิน ก่อนดำเนินการบูรณะ	10
8 ดำเนินการติดตั้งนั่งร้านโดยรอบมณฑป	11
9 ดำเนินการรื้อกระเบื้องมุงหลังคา	12
10 สภาพแผ่นไม้ระแนงและแป้เดิมก่อนทำการถอดรื้อ	12
11 สภาพภายในโครงสร้างหลังคา ภายหลักรื้อกระเบื้องมุงหลังคา	12
12 ขณะทำการติดตั้งไม้กลอนและไม้ระแนง	13
13 ขณะทำการติดตั้งไม้เชิงชาย	13
14 สันหลังคาและหลอบหลังคามุงกระเบื้อง	14
15 ขณะมุงกระเบื้องหลังคา	14
16 ดำเนินการถอดพิมพ์เครื่องประดับหลังคา	14
17 ดำเนินการติดตั้งเครื่องประดับหลังคา	15
18 นำแผ่นพลาสติกใสคลุมภาพจิตรกรรมฝาผนัง	16
19 ดำเนินการฉาบปูนผนังอาคาร	16
20 ดำเนินการตัดความชื้นผนังภายในอาคาร	16
21 ดำเนินการตรวจสอบปริมาณความชื้น	17
22 คาน ค.ส.ล. รัศรอบฐานอาคาร	17
23 เทเสาคาน ค.ส.ล. บริเวณมุมผนังอาคาร	18
24 เทเสาคาน ค.ส.ล. บริเวณมุมผนังอาคาร	18
25 ทำการรื้อสกัดพื้นเดิม ภายในอาคาร	19
26 ระดับพื้นปูอิฐเดิม ภายในมณฑปวัดกลาง	19
27 การบูรณะพื้นปูอิฐ ภายในอาคาร ก่อนปูทับอีกชั้นหนึ่งด้วยกระเบื้องดินเผาภายในอาคาร	19
28 การบูรณะพื้นปูกระเบื้องดินเผา ขนาด 6 × 6 นิ้ว ภายในอาคาร	20
29 ขณะดำเนินการเปลี่ยนไม้บานประตู	20
30 ขณะดำเนินการอนุรักษ์หน้าบันประตู	21
31 คาน ค.ส.ล. บริเวณฐานกำแพงแก้ว	

สารบัญภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
32 ก่ออิฐเสริมบริเวณกำแพงแก้ว	22
33 ก่ออิฐเสริมบริเวณกำแพงแก้ว	22
34 ขณะดำเนินการปูพื้นอิฐภายในกำแพงแก้ว	22
35 พื้นปูอิฐภายในกำแพงแก้ว หลังการบูรณะ	23
36 ดำเนินการบูรณะฉนวนทางเดิน	23
37 ดำเนินการบูรณะฉนวนทางเดิน	24
38 รางระบายน้ำ ค.ส.ล. รอบกำแพงแก้ว	24
39 มณฑปวัดกลาง หลังการบูรณะ	25
40 มณฑปวัดกลาง หลังการบูรณะ	26
41 ประตูทางเข้าภายในอาคาร หลังการบูรณะ	26
42 พื้นภายในอาคาร หลังการบูรณะ	26
43 กำแพงแก้วและพื้นภายในกำแพงแก้ว หลังการบูรณะ	27
44 กำแพงแก้วและพื้นภายในกำแพงแก้ว หลังการบูรณะ	27
45 กำแพงแก้วและพื้นภายในกำแพงแก้ว หลังการบูรณะ	27
46 ฉนวนทางเดินหลังการบูรณะ	28
47 มณฑปวัดใหญ่อินทาราม จ.ชลบุรี	30
48 มณฑปวัดอัมพวัน จ.นนทบุรี	30
49 อุโบสถวัดเฉลิมพระเกียรติ จ.นนทบุรี	30
50 หงอนนาคที่ประดับมณฑปวัดกลาง	30
51 วิหารพระเจ้าล้านพันหาญ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของกระเบื้องควดพระศรีรัตนมหาธาตุ พิษณุโลก	32
52 ประติมากรรมนูนสูง ประดับบนผนังวิหารพระพุทธบาท วัดบางกะพ้อม จ.สมุทรสงคราม	32
53 ภาพจิตรกรรมฝาผนังด้านทิศตะวันออกและตะวันตกจะแบ่งออกเป็นสองชั้น ด้านบนเขียนรูปพระสาวกนั่งเรียงแถวประนมมือหันไปทางทิศเหนือ ด้านล่างวาดเป็นเรื่องราวต่างๆที่เปลี่ยนแปลงไปมาแล้ว	33
54 ภาพเล่าเรื่องอันเป็นประธานของมณฑปที่พระกัศัตถ์ปะมาถึงเมืองกุสินารา และเข้าถวายความเคารพพระบรมศพของพระพุทธองค์ก่อนการถวายพระเพลิงพระศรีระ	33
55 ภาพเขียนด้านทิศใต้ที่มีรูปปราสาทราชวัง มีบุคคลภายใน	34
56 ภาพจิตรกรรมฝาผนังรูปกองทัพ	34
57 จิตรกรรมฝาผนังรูปพระสาวกนั่งประนมมือหันหน้าเข้าหาโลงพระบรมศพ	34
58 แผ่นไม้คอสองของภาพจิตรกรรมฝาผนังรูปดอกบัวและต้นไม้ในเจกัณฑ์หรือหม้อ มีรูปงูหรือนาคแทรกอยู่	35
59 จิตรกรรมฝาผนังที่มณฑปวัดน้อย อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี	36

สารบัญภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
60 มณฑปวัดน้อย อ.บางปลาหมอ จ.สุพรรณบุรี	36

สารบัญภาพลายเส้น

ภาพลายเส้นที่	หน้า
1 แสดงเครื่องประดับหลังคา	15

สารบัญแผนผัง

แผนผังที่

- 1 ผังบริเวณ
- 2 แปลนมณฑป สภาพปัจจุบัน
- 3 รูปด้านทิศเหนือ – ใต้ มณฑป สภาพปัจจุบัน
- 4 รูปด้านตะวันออก – ตะวันตก มณฑป สภาพปัจจุบัน
- 5 รูปด้านทิศเหนือ, ใต้, ตะวันออก และตะวันตก กำแพงแก้ว สภาพปัจจุบัน
- 6 รูปแปลน - รูปด้านมณฑป วิเคราะห์เพื่อการบูรณะ
- 7 รูปแปลนการใส่โครงสร้าง ค. ส. ล. มณฑป
- 8 แปลนโครงหลังคา และขยายพื้นมณฑป
- 9 รูปตัดมณฑป แบบบูรณะ
- 10 แบบขยายบ่อพัก รางระบายน้ำ
- 11 แบบป้ายบรรยาย

บทนำ

ความเป็นมาของโครงการ

หลักการและเหตุผล

วัดกลาง ตั้งอยู่ที่บ้านกลาง หมู่ที่ 3 ตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ประมาณ 24 ไร่ 1 งาน 50 ตารางวา พื้นที่ตั้งวัดเป็นพื้นที่ราบ อาคารเสนาสนะต่างๆ มีอุโบสถกว้าง 13.77 เมตร ยาว 27.58 เมตร โครงสร้างคอนกรีตและไม้ ศาลาการเปรียญกว้าง 14 เมตร ยาว 19 เมตร เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ นอกจากนี้มีมณฑปเป็นตึกและหอรบหนึ่ง สำหรับปูชนียวัตถุมี พระประธานในอุโบสถเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่อง

วัดกลาง สร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2330 ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ประมาณปี พ.ศ. 2340 เจ้าอาวาสที่ทราบนามมี 4 รูป คือ รูปที่ 1 หลวงพ่อเกิด รูปที่ 2 พระอาจารย์นาม ถึง พ.ศ. 2473 รูปที่ 3 พระอธิการวัน พ.ศ. 2509 -2518 รูปที่ 4 พระอธิการบุญชู สุขทายโก ดำรงตำแหน่งสืบต่อไป

เนื่องจากโบราณสถานมณฑปวัดกลาง ได้ก่อสร้างมานานแล้วอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม รูปแบบทางสถาปัตยกรรมโบราณสถานบางส่วนได้ปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ต่างจากหลักฐานเดิม ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์อย่างถูกวิธี และการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการโบราณคดีอย่างละเอียด เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีที่ชัดเจนและถูกต้อง โดยจะดำเนินงานภายใต้ข้อกำหนดตามมาตรฐานงานโบราณคดีของกรมศิลปากร โดยมีข้าราชการของสำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา เป็นผู้ควบคุมและกำกับการทำงานอย่างใกล้ชิด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อการบูรณะเสริมความมั่นคงแข็งแรงของโบราณสถาน ตามหลักวิชาการช่างที่ดี มุ่งรักษาวิธีการแบบโบราณตามความเหมาะสม
2. เพื่อปรับปรุงวัสดุเดิมที่หมดอายุการใช้งาน และเสื่อมสภาพ โดยไม่เป็นการทำความเสียหายหรือเสื่อมคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์และศิลปะ
3. เพื่อรักษารูปทรงทางสถาปัตยกรรมของเดิมไว้มากที่สุด เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานให้เป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ
4. เพื่อการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์โบราณสถาน ให้ดูสวยงามแก่สายตาประชาชน และนักท่องเที่ยว

ขอบเขตงานบูรณะ

1. งานโบราณคดี (ดูรายละเอียดประกอบงานโบราณคดีแนบท้าย)
2. งานบูรณะมณฑป
3. งานบูรณะกำแพงแก้วและพื้นที่โดยรอบ
4. งานระบบระบายน้ำ
5. งานป้ายบรรยาย

งบประมาณ

เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 3,565,000.00 บาท (สามล้านห้าแสนหกหมื่นห้าพันบาทถ้วน)

ระยะเวลาการดำเนินงาน

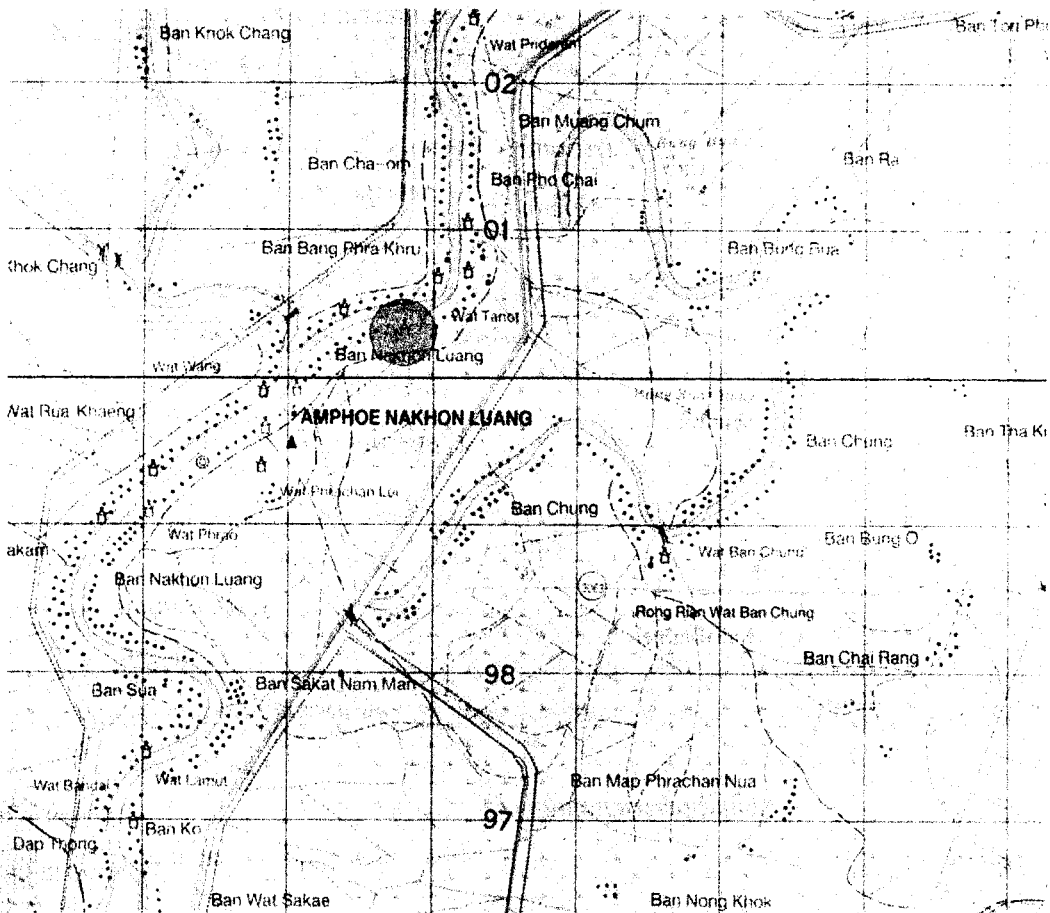
ตั้งแต่วันที่ 8 ตุลาคม 2551 ถึงวันที่ 4 กรกฎาคม 2552

บทที่ 1

โบราณสถานก่อนการดำเนินงานบูรณะ

1.1 ตำแหน่งที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของวัดกลาง

วัดกลาง ตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นวัดในสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก ด้านทิศตะวันออกของวัดใหม่ประชุมพลและวัดนครหลวง ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 3 ตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตำแหน่งที่ศึกษาริจากแผนที่ทางทหาร มาตรฐาน 1:50,000 ระวาง 5137 IV ลำดับชุด L7017 พิมพ์ครั้งที่ 1 - RTSD ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ตำแหน่งละติจูดที่ 14 องศา 28 ลิปดา 23 ฟลิปดาเหนือ ลองจิจูดที่ 100 องศา 37 ลิปดา 09 ฟลิปดาตะวันออก

แผนที่หมายเลข 1 แสดงตำแหน่งที่ตั้งวัดกลาง

ที่มา : แผนที่ทางทหาร มาตรฐาน 1:50,000 ระวาง 5137 IV ลำดับชุด L7017 พิมพ์ครั้งที่ 1 - RTSD

มีพื้นที่วัดรวมทั้งสิ้น 24 ไร่ 1 งาน 50 ตารางวา สร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. 2330 ในสมัยรัตนโกสินทร์
ตอนต้น ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ประมาณ พ.ศ. 2340 โดยมีอาณาเขตติดกับพื้นที่ต่างๆ ดังนี้ (แผนผังแผ่น
ที่ 1)

ทิศตะวันออก	ติดกับถนนคอนกรีต
ทิศเหนือ	ติดกับแม่น้ำป่าสัก
ทิศตะวันตก	ติดกับพื้นที่คอนกรีตลานวัด
ทิศใต้	ติดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3063 (นครหลวง – อรัญญิก)

กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนวัดกลางเป็นโบราณสถานของชาติ ในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 115 ตอน
ที่ 37 ง วันที่ 19 พฤษภาคม 2541

การเดินทางสู่วัดกลาง จากศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยาใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 32 (ถนน
สายเอเชีย) มาทางทิศเหนือประมาณ 9 กิโลเมตร จากนั้นเลี้ยวขวาไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3063 (นคร
หลวง – อรัญญิก) ประมาณ 7 กิโลเมตร จากนั้นเลี้ยวขวาไปตามถนนลาดยางประมาณ 2.5 กิโลเมตร ผ่านปราสาท
นครหลวง วัดใหม่ประชุมพล ก็จะพบวัดกลางตั้งอยู่ทางด้านซ้ายมือ

1.2 ประวัติการดำเนินงาน

วัดกลางเป็น โบราณสถานที่ยังไม่เคยได้รับการขุดแต่งศึกษาทางโบราณคดีและบูรณะมาก่อน แต่
เนื่องจากวัดกลางเป็นวัดที่มีการใช้งานในปัจจุบัน บรรดาโบราณสถานต่างๆภายในวัดโดยเฉพาะมณฑป ก็เคย
ได้รับการซ่อมแซมมาบ้างแล้วแต่การซ่อมแซมดังกล่าวก็เป็นเพียงการซ่อมแซมในส่วนที่ชำรุดเสียหาย เช่น
เปลี่ยนพื้นภายในอาคาร เป็นต้น

1.3 สภาพปัจจุบันของโบราณสถาน (ก่อนดำเนินงาน)

1.3.1 มณฑป (ภาพที่ 1 – 3)

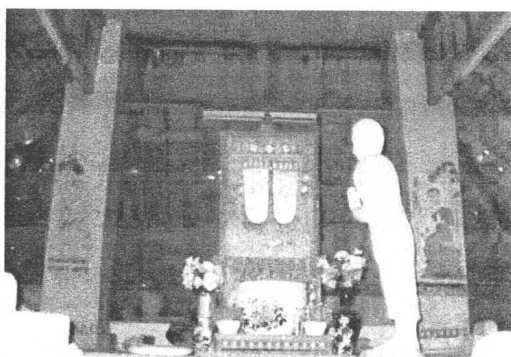
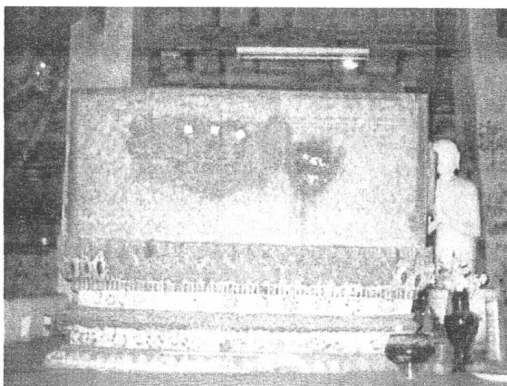
วัดกลาง มีสิ่งก่อสร้างที่สำคัญ คือมณฑปประดิษฐานหีบพระบรมศพจำลองของสมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้า ลักษณะเป็นอาคารทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดประมาณ 10.50 × 10.50 เมตร ฐานอาคารทำเป็นฐานบัว
ลูกแก้วอกไก่ ถัดขึ้นไปเป็นส่วนของผนังอาคารตรงกึ่งกลางของผนังแต่ละด้านมีการเจาะช่องประตูทางเข้าออก
ด้านละ 1 ประตู มีขนาดกว้างประมาณ 0.70 เมตร สูงประมาณ 1.50 เมตร ชุมประตุน้ำบันเป็นปูนปั้นก่อเป็นรูป
ครึ่งวงกลมตรงกลางประดับด้วยวงกลมภายในทำเป็นรูปดาวมีร่องรอยการลงสี สันนิษฐานว่าชุมประตูเป็นฝีมือ
ของช่างพื้นเมืองทำเลียนแบบชุมแบบศิลปะตะวันตกและบริเวณด้านล่างชุมประตูเป็นเสาหลอกฉาบปูนยอดเสา
ปั้นเป็นกลีบบัว

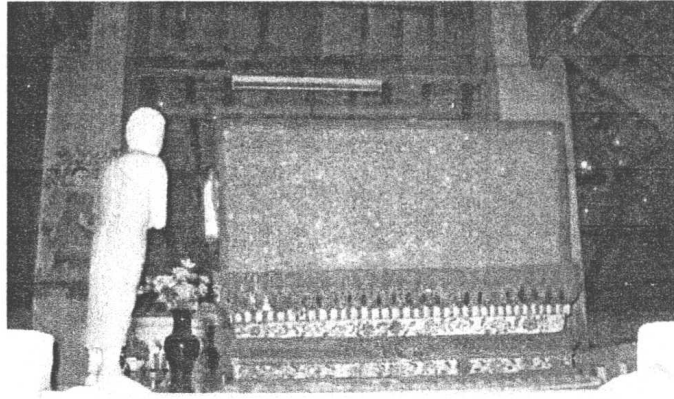
โครงสร้างหลังคา เป็นเครื่องไม้ มุงด้วยกระเบื้องดินเผาแผ่นเรียบปลายแหลม (กระเบื้องเกล็ดเต่า) ชนิด
ไม่เคลือบสีน้ำตาลแดง ขนาดประมาณ 13 × 24 × 0.4 เซนติเมตร หลังคาทรงปั้นหยา มีเครื่องประดับหลังคาปูน
ปั้นลายกนกเปลวเพลิงทับสันหลังคาชั้นบน ส่วนปลายหลังคาชั้นบนมีหัวนาค ติดอยู่ทั้งสี่มุมหลังคา ยอดหลังคา
เป็นปูนปั้นลือปลียอดของเจดีย์ ศิลปะของอาคารโดยรวมสันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลมาจากประเทศลาว

ภาพที่ 1 สภาพโดยทั่วไปของโบราณสถานก่อนดำเนินงานทางโบราณคดี

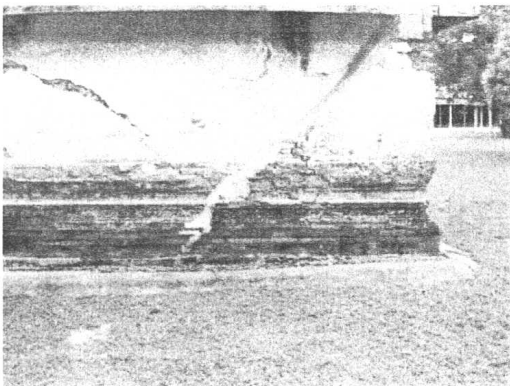
ภายในอาคารประดิษฐานหีบพระบรมศพจำลองของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผนังอาคารเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง (ดูรายละเอียดในบทที่ 4 การศึกษาวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา)

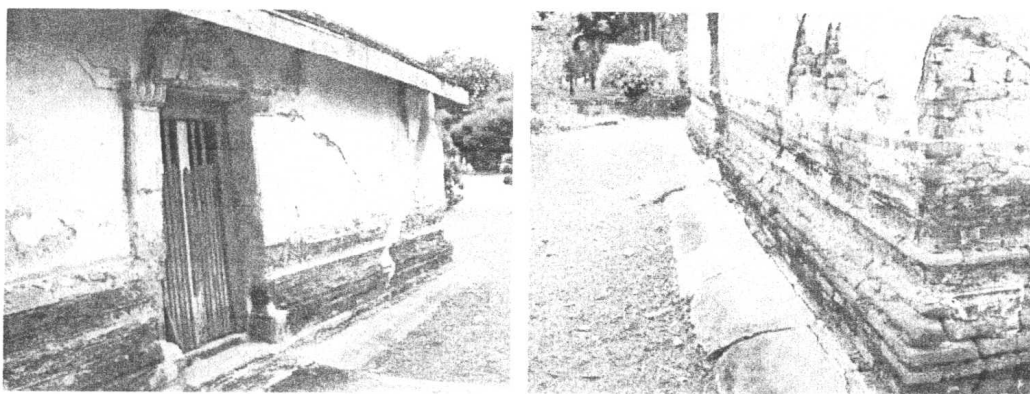

ภาพที่ 2 ประติมากรรมชุดพระกัศสปะเถรถวายบังคมพระบรมศพพระพุทธองค์

การสำรวจก่อนการบูรณะ พบว่าผนังปูนฉาบด้านนอกอาคารมีรอยร้าวหลายจุด บางแห่งผิวผนังกะเทาะออกจนเห็นโครงสร้างอิฐก่อตัวอาคารที่อยู่ภายใน จนไม่เหลือร่องรอยรูปแบบการ ตกแต่งสถาปัตยกรรมภายนอกแต่เดิม โดยเฉพาะบริเวณชุดฐานบัวก่อโครงสร้างตัวอาคาร ทั้งนี้ ยังปรากฏหลักฐานการซ่อมแซมของทางวัดที่ใช้ปูนซีเมนต์ฉาบตกแต่งฐานอาคารในบางส่วนที่ชำรุดเสียหาย รวมไปถึงการก่อบันไดทางขึ้นสู่มณฑป สภาพพื้นภายในพบว่า มีการปูด้วยกระเบื้องเคลือบสีขาวยาวขนาด $40 \times 40 \times 2$ เซนติเมตร (กว้าง $\times$ ยาว $\times$ หนา) (สันนิษฐานว่าน่าจะปูพื้นคราวเดียวกันกับการปรับระดับพื้นรอบฐานมณฑปซึ่งเป็นพื้นเทพูนซีเมนต์) นอกจากนี้บริเวณช่องประตูทางเข้าด้านทิศเหนือพบหลักฐานการปูพื้นทางเดินขนาดกว้างประมาณ 1 เมตรยาวไปจนจรดกำแพงแก้วด้านทิศเหนือ ความยาวประมาณ 4 เมตร สันนิษฐานว่าเป็นงานซ่อมในสมัยหลัง

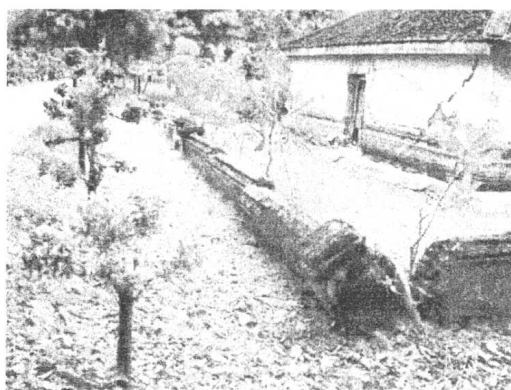
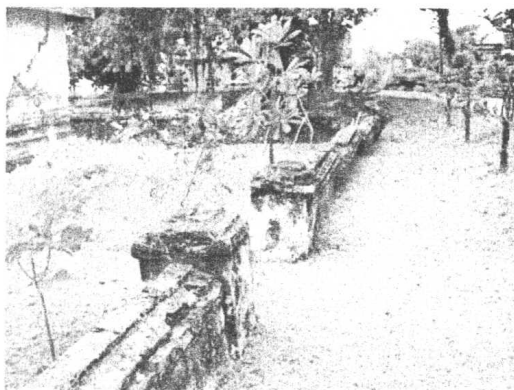
ภาพที่ 3 รอยแตกร้าวของผนังและฐานอาคาร พบว่ามีการซ่อมแซมด้วยปูนซีเมนต์

1.3.2 กำแพงแก้ว (ภาพที่ 4 - 6)

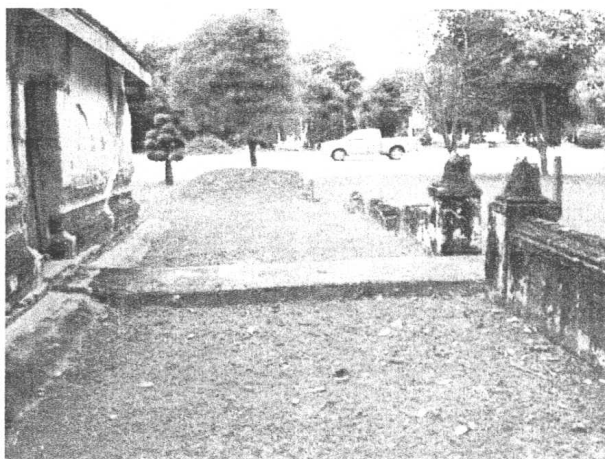
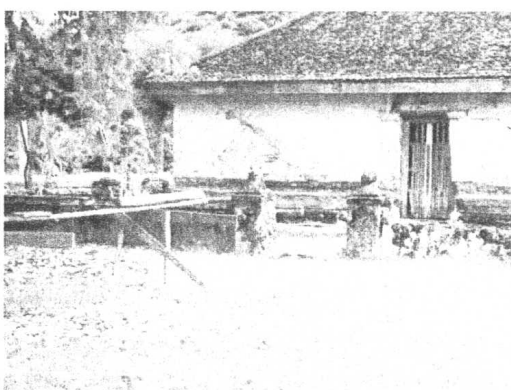
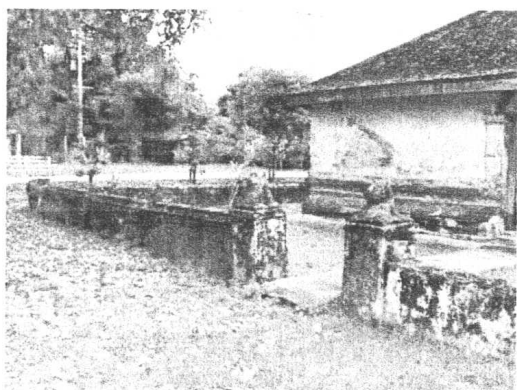
กำแพงแก้ว ลักษณะเป็นกำแพงก่ออิฐถือปูนทึบตัน อยู่ในผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสล้อมรอบตัวอาคาร มีขนาด 19.40×19.40 เมตร (กว้าง $\times$ ยาว) ตกแต่งด้วยการทำลวดบัวส่วนบน บริเวณมุมกำแพงทั้งสี่ด้านและช่องประตูทางเข้าก่อเป็นเสา ประกอบด้วยลวดบัวและหัวเม็ด มีช่องประตูทางเข้าด้านละ 1 ช่อง กว้างประมาณ 1.20 เมตร ตัวกำแพงมีความหนาประมาณ 0.40 เมตร อยู่สูงจากพื้นดินประมาณ 0.80 เมตร ก่อด้วยอิฐขนาด $11 \times 22 - 23 \times 5$ เซนติเมตร (กว้าง $\times$ ยาว $\times$ หนา) นอกจากนี้บริเวณยอดซุ้มกำแพงแก้วด้านทิศเหนือพบประติมากรรมปูนปั้นรูปหัวสุนัขประดับอยู่เหนือเสาของช่องประตูทางเข้าซึ่งพบเพียงด้านเดียว จากการสอบถามเจ้าอาวาสทราบว่าย้ายมาจากอุโบสถหลังเก่าโดยนำมาติดตั้งภายหลังจากที่ทำการรื้ออุโบสถหลังเก่าเพื่อสร้างอุโบสถหลังใหม่ จากการสำรวจพบว่า ตัวอาคารมีกำแพงแก้วล้อมรอบทุกด้านในผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสยกเว้นทางด้านทิศตะวันตกแนวกำแพงได้ขาดหายไปแต่เมื่อดำเนินการขุดแต่งทางโบราณคดีพบแนวกำแพงด้านทิศตะวันตกมีลักษณะเป็นกำแพงก่ออิฐสอดินเช่นเดียวกัน. เหลือความสูงประมาณ 20-30 เซนติเมตร เทคนิคการเรียงอิฐแบบ Flemish Bond ก็คือการเรียงแบบด้านกว้าง 1 ก้อน สลับกับด้านยาว 1 ก้อน อิฐที่ใช้ก่อมีขนาด $11 \times 22 - 23 \times 5$ เซนติเมตร (กว้าง $\times$ ยาว $\times$ หนา) สภาพทั่วไปอยู่ในสภาพชำรุด ปูนฉาบส่วนมากหลุดร่อน พบช่องประตูทางเข้ามีขนาดกว้างประมาณ 1.20 เมตร อยู่บริเวณกึ่งกลางของแนวกำแพงตรงกับช่องประตูทางเข้ามณฑป

สภาพปัจจุบันของตัวกำแพงทั้งสี่ด้านมีความเสื่อมสภาพสูง อย่างเช่น โครงสร้างบริเวณมุมกำแพงแต่ละมุม พังชำรุดเสียหายจนไม่เหลือหลักฐานของเสาประดับมุมกำแพง ส่วนทางด้านทิศตะวันออกพบว่ากำแพงมีการทรุดตัวและฉีกขาดออกจากตัวกำแพงเดิม บางแห่งพบสภาพปูนฉาบหลุดร่อน อิฐแถวบนสุดของกำแพงชำรุดหายไป หรือมีรอยแตกร้าว นอกจากนี้ยังพบการบิดตัวของแนวกำแพงบริเวณด้านทิศใต้และทิศตะวันตกค่อนข้างชัดเจน

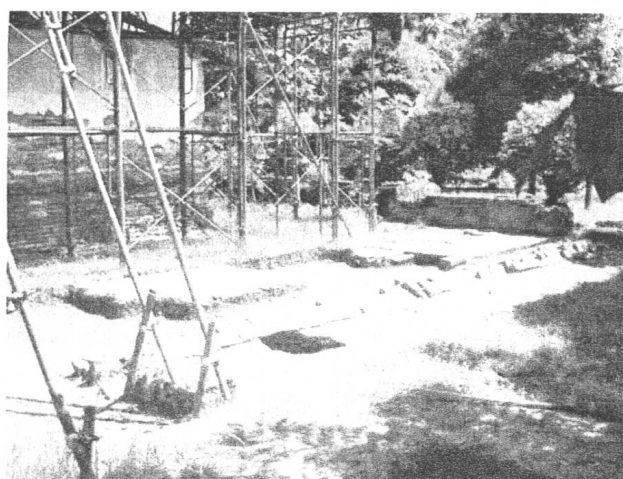
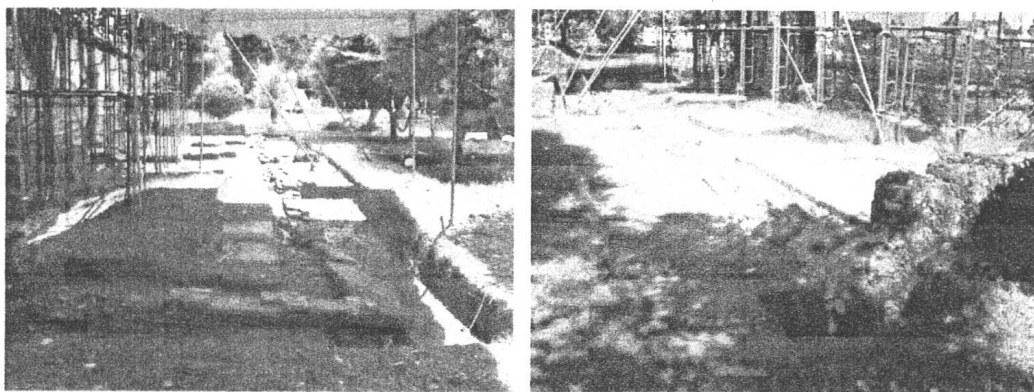
สภาพพื้นที่โดยทั่วไปรอบโบราณสถาน มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบ มีความลาดเอียงจากด้านทิศใต้ไปทางด้านทิศเหนือเล็กน้อย ปกคลุมด้วยวัชพืชขนาดเล็ก เช่น ต้นหญ้า จากการสำรวจสภาพผิวดินเบื้องต้นพบว่า ผิวดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วน พบเศษกระเบื้องมุงหลังคากระจายตัวอยู่ทั่วไป

ภาพที่ 4 แนวกำแพงด้านทิศตะวันออก ก่อนดำเนินการบูรณะ

ภาพที่ 5 แนวกำแพงด้านทิศเหนือและช่องประตูทางเข้า ก่อนดำเนินการบูรณะ

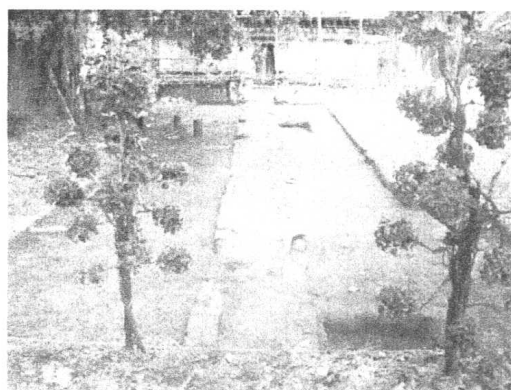
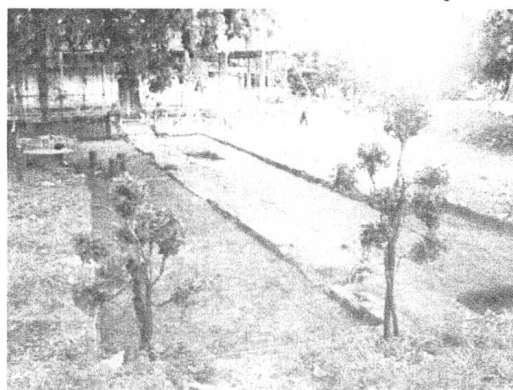

ภาพที่ 6 แนวกำแพงด้านทิศตะวันตกที่พบจากการขุดแต่งทางโบราณคดี

1.3.3 ถนนทางเดิน

พื้นถนนทางเดิน (ภาพที่ 7)

ภายหลังการขุดแต่ง พบพื้นถนนทางเดิน วางตัวตามแนวแกนทิศเหนือ - ใต้ทอดตัวยาวจากประตูทางเข้ามณฑปด้านทิศเหนือไปจนจรดแม่น้ำป่าสัก มีความยาวประมาณ 50 เมตร กว้างประมาณ 1.20 เมตร ลักษณะก่ออิฐเป็นกรอบ ตรงกลางถมดิน บริเวณกรอบของถนนทางเดิน พบเทคนิคการเรียงอิฐแบบ English Bond คือ การเรียงอิฐแบบด้านกว้าง 1 แถวสลับกับด้านยาว 1 แถว อิฐที่ใช้ก่อ มีขนาด $11 \times 22 - 23 \times 5$ เซนติเมตร (กว้าง $\times$ ยาว $\times$ หนา) เหลือความสูงประมาณ 20 เซนติเมตร

ภาพที่ 7 ถนนทางเดิน ก่อนดำเนินการบูรณะ

บทที่ 2

การดำเนินงานบูรณะโบราณสถาน

โบราณสถานมณฑปวัดกลาง ได้ก่อสร้างมานานแล้วอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานได้ปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ต่างจากหลักฐานเดิมซึ่งจำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์อย่างถูกวิธีและศึกษาทางโบราณคดีอย่างละเอียด เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดีที่ชัดเจนและถูกต้อง การบูรณะในครั้งนี้ ส่วนหนึ่งจึงต้องทำการขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดีก่อนที่จะทำการบูรณะ ส่วนรูปแบบรายการบูรณะที่กำหนดไว้นั้น เมื่อดำเนินการจริง ได้พบหลักฐานเพิ่มเติม จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบรายการ เพื่อความถูกต้องทางด้านวิชาการ การบูรณะโบราณสถานแต่ละแห่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

2.1 มณฑป

เริ่มการบูรณะด้วยการติดตั้งนั่งร้านโดยรอบมณฑป พร้อมทั้งสร้างหลังคาสังกะสีคลุมตัวอาคารทั้งหมด (ภาพที่ 8)

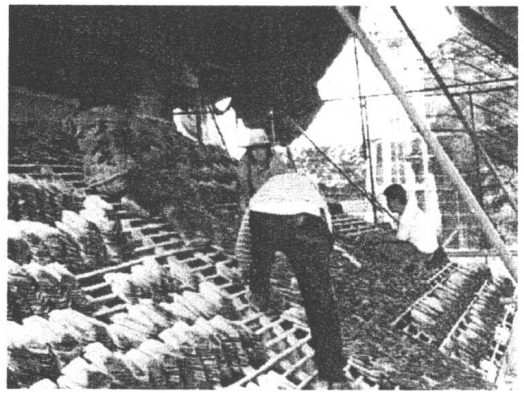

ภาพที่ 8 ดำเนินการติดตั้งนั่งร้านโดยรอบมณฑป

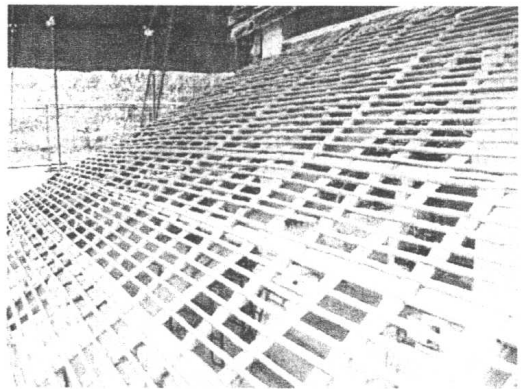
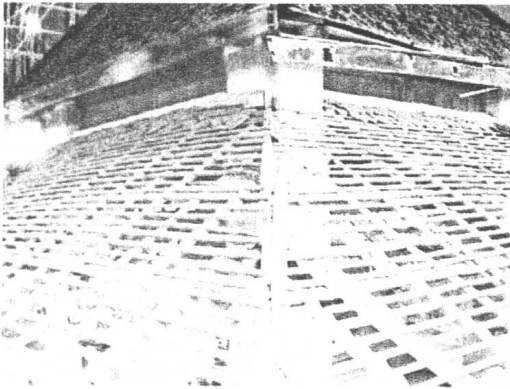
2.1.1 งานโครงสร้างหลังคาและวัสดุมุง

ก่อนการซ่อมแซมงานหลังคาทั้งหมด ได้ทำการตรวจสอบสภาพความเสียหาย พร้อมทั้งทำแบบบันทึกสภาพเพื่อกำหนดแนวทางในการซ่อมแซม พร้อมทั้งดำเนินการสกัดสันหลังคาและหลบล้างกระเบื้องโดยเว้นช่องของพื้นที่ติดกับปลียอด ใบระกาไว้ จากนั้นจึงปั้นปูนใหม่ครอบทับตามแนวเดิมที่ได้ทำการกระสวนแบบไว้แล้วก่อนหน้านี้

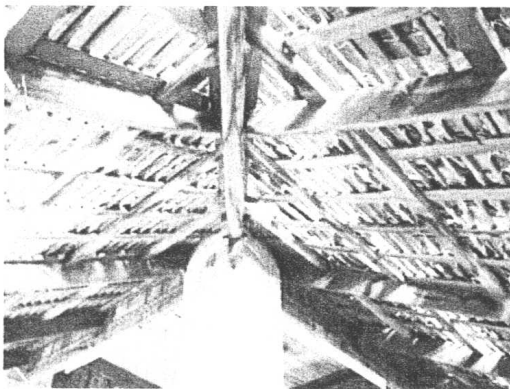
สำหรับกระเบื้องหลังคา ได้ดำเนินการรื้อถอดออก โดยนำกระเบื้องที่ถอดรื้อมาจัดเก็บในบริเวณที่จัดเตรียมไว้ตามความเหมาะสม (ภาพที่ 9 และ 10)

ภาพที่ 9 ดำเนินการรื้อกระเบื้องมุงหลังคา

ภาพที่ 10 สภาพแผ่นไม้ระแนงและแปเดิมก่อนทำการถอดรื้อเพื่อเปลี่ยนใหม่ทั้งหมด

ภาพที่ 11 สภาพภายในโครงสร้างหลังคา หลังทำการรื้อกระเบื้องมุงหลังคาออก

เมื่อดำเนินการตรวจสอบไม้โครงสร้างหลังของหลังคาเสร็จแล้ว ได้ทำการเปลี่ยนแปเดิมที่ผุออกแล้วทำการติดตั้งใหม่ ในตำแหน่งเดิมให้ได้ระดับและแนวเดิม (ภาพที่ 11 และ 12)

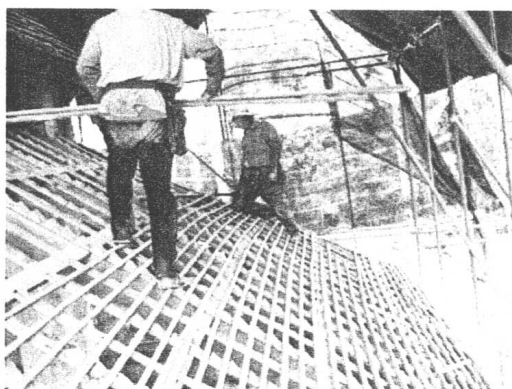
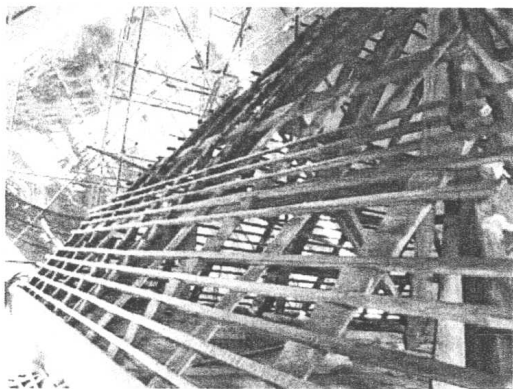
หลังคาเชิงชายชั้นล่างสุดได้ทำการติดตั้งไม้แปเพิ่มโดยรอบ พร้อมทั้งฉาบปูนเชิงชายใหม่ ไม้แปที่ใช้ในการติดตั้งเป็นไม้เนื้อแข็งมีลักษณะตามรูปแบบเดิม จากนั้นทำการรื้อไม้กลอนทั้งหมด โดยถอดเปลี่ยนและติดตั้งตามรูปแบบเดิมทั้งหมด ได้แก่วัสดุกลอนสับสลับกับกลอนเรียบ ขนาด $1/2" \times 4$ นิ้ว พร้อมทั้งทำการเปลี่ยนระแนงไม้เดิมทั้งหมดด้วยไม้เนื้อแข็ง ขนาด 1×1 นิ้ว ที่ได้จากการเลื่อยซอยไม้ขนาด 1×6 นิ้ว ตามสภาพความ

เสียหายที่ปรากฏเช่นเดียวกันกับบริเวณไม้เชิงกลอนและสะพานหนูในบริเวณที่ชำรุดเสียหาย โดยไม้ที่นำมาเปลี่ยนเป็นไม้เนื้อแข็ง ส่วนจันทันทั้งสี่ด้าน จากการตรวจสอบพบว่าไม้โครงสร้างเดิมมีความเสียหาย จึงทำการถอดรื้อเพื่อเปลี่ยนใหม่ทั้งหมดโดยยึดขนาดและรูปแบบเดิม (ดูรายละเอียดของขนาดไม้ แผ่นผังแผ่นที่ 8 และ 9)

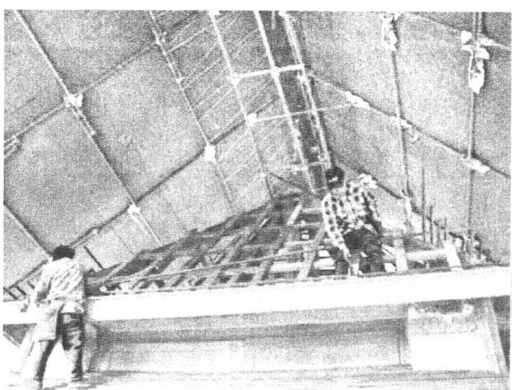
สันหลังคาและหลังข้างกระเบื้องได้ทำการจัดทำใหม่ด้วย ค.ส.ล. โดยใช้เหล็ก RB 6 มม. ร้อยเหล็กถูกใช้ระยะห่าง 0.15 ม. / ข้อ จากนั้นฉาบปิดทับด้วยปูนหมักและทาสีน้ำปูน

สำหรับโครงสร้างไม้ทั้งหมด หลังจากทำการเปลี่ยนซ่อมแล้วเสร็จ ได้ให้น้ำยากันปลวกสีเข้มประเภท PERMETRIN (อัตราส่วน 0.2% w/w) ในบริเวณโครงหลังคาทุกชิ้นทุกด้าน จำนวน 2 ครั้ง ก่อนทำการมุงกระเบื้องหลังคา (ภาพที่ 12 และ 13)

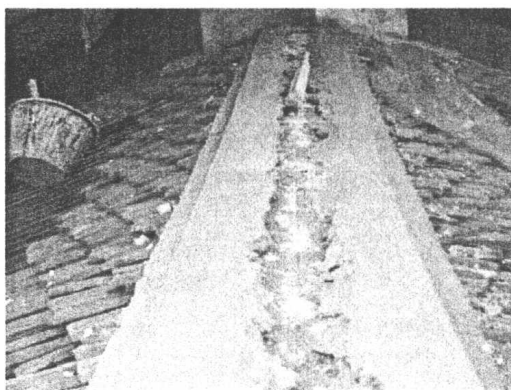
การมุงกระเบื้อง ได้จัดหากระเบื้องใหม่ที่มีขนาดและรูปแบบเดิม (มุงด้วยกระเบื้องดินเผาแผ่นเรียบ ปลายแหลม (กระเบื้องเกล็ดเต่า) ชนิดไม้เคลือบสีน้ำตาลแดง ขนาดประมาณ $13 \times 24 \times 0.4$ เซนติเมตร) สำหรับการมุงกระเบื้องหลังคานี้ได้ทำการมุงเป็นแนวตามระแนงโครงหลังคาตามรูปแบบเดิม (ภาพที่ 14 และ 15)

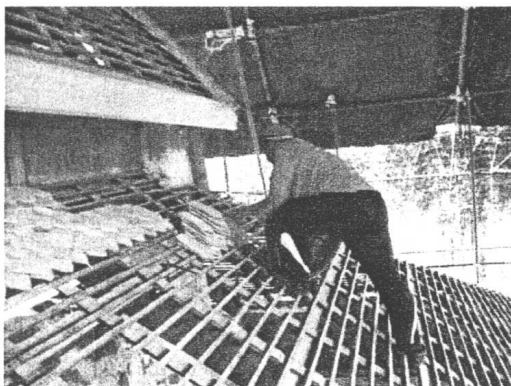
ภาพที่ 12 ขณะทำการติดตั้งไม้กลอนและไม้ระแนง

ภาพที่ 13 ขณะทำการติดตั้งไม้เชิงชาย

ภาพที่ 14 สันหลังคาและหลบข้างกระเบื้อง

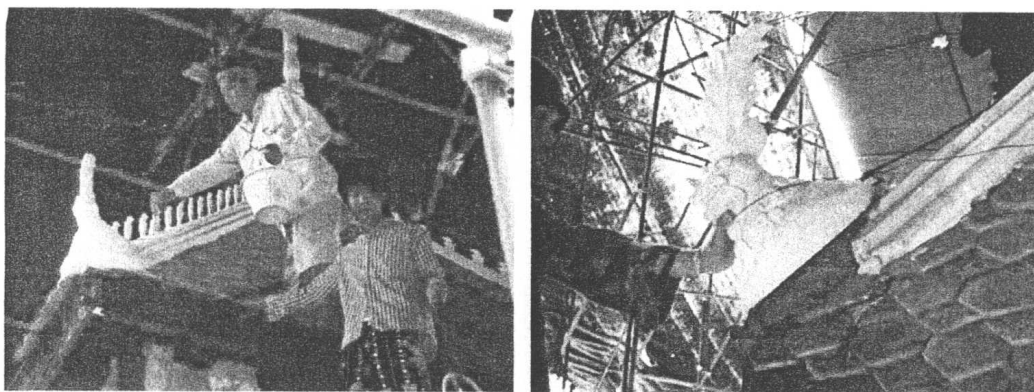
ภาพที่ 15 ขณะมุงกระเบื้องหลังคา

2.1.2 งานเครื่องประดับหลังคา

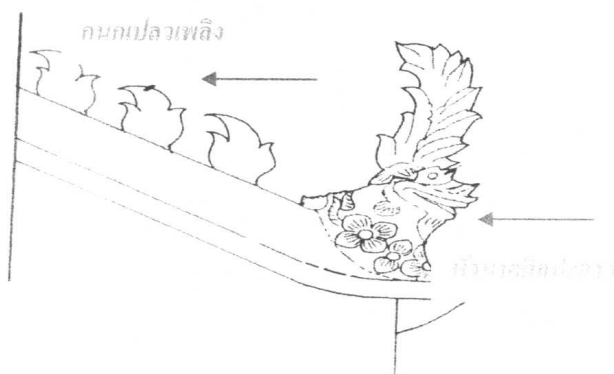
งานเครื่องประดับหลังคา เช่น ใบนกเปลวเพลิง หัวนก ของเดิมอยู่ในสภาพชำรุดเสียหาย บางส่วนหลุดหายไป ดำเนินการบูรณะด้วยการถอดพิมพ์ของเดิมหล่อเป็นคอนกรีตเพื่อติดตั้งในส่วนที่ขาดหายไป จากนั้นทาสีน้ำปูนปิดทับ จำนวน 2 ครั้ง(ภาพที่16 และ 17)

ภาพที่ 16 ดำเนินการถอดพิมพ์เครื่องประดับหลังคา

ภาพที่ 17 ดำเนินการติดตั้งเครื่องประดับหลังคา

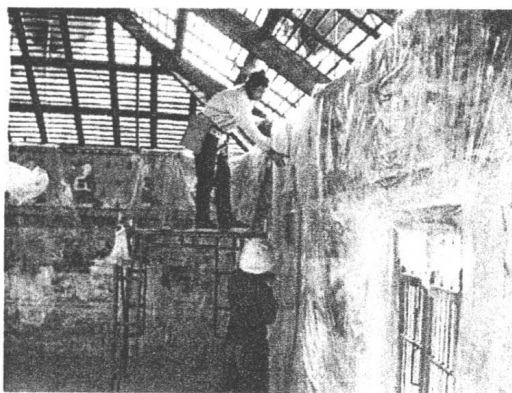

ภาพลายเส้นที่ 1 เครื่องประดับหลังคา

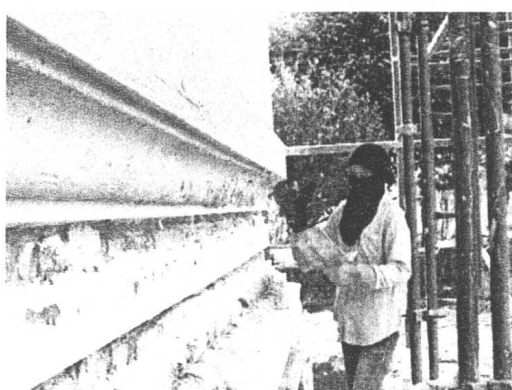
2.1.3 งานผนัง

การสำรวจก่อนการบูรณะ พบว่าผนังปูนฉาบด้านนอกอาคารมีรอยร้าวหลายจุด บางแห่งผิวผนังกะเทาะออกจนเห็นโครงสร้างอิฐก่อตัวอาคารที่อยู่ภายใน จนไม่เหลือร่องรอยรูปแบบการ ตกแต่งสถาปัตยกรรมภายนอกแต่เดิม โดยเฉพาะบริเวณชุดฐานบัวอกไกรรองรับตัวอาคาร ทั้งนี้ ยังปรากฏหลักฐานการซ่อมแซมของทางวัดที่ใช้ปูนซีเมนต์ฉาบตกแต่งฐานอาคารในบางส่วนของที่ชำรุดเสียหาย รวมไปถึงการก่อบันไดทางขึ้นสู่มณฑป สำหรับภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในมณฑปก่อนการบูรณะมีการนำแผ่นพลาสติกใสคลุมไว้เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้(ภาพที่ 18)

ดำเนินการบูรณะด้วยการทำความสะอาดผิวเดิมด้วยแปรงขนอ่อนกับน้ำสะอาดจนหมดคราบสกปรก จากนั้นทำการกะเทาะผิวปูนเดิมที่ผุกร่อน โป่งพองออกจนถึงผิวอิฐ พร้อมทั้งสกัดผิวซีเมนต์เดิมออกทั้งหมด จากนั้นซ่อมแซมผิวผนังด้วยปูนหมักที่มีส่วนผสมกับทรายละเอียดอัตราส่วน 1:2 จากนั้นเมื่อปูนหมักแห้งสนิทแล้วจึงทำการทาสีน้ำปูนซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย ส่วนในบริเวณฐานบัวได้ทำการใส่บัวปูนตามรูปแบบเดิมที่ทำการกระสวนไว้แล้วก่อนหน้านี้(ภาพที่ 19)

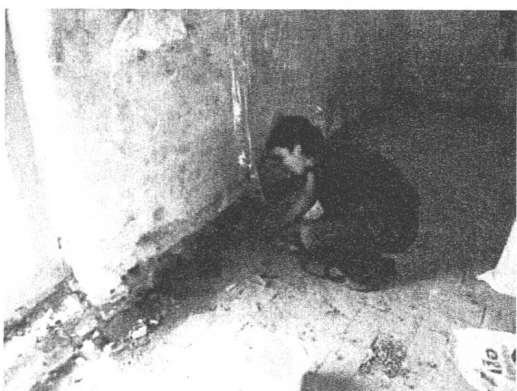

ภาพที่ 18 นำแผ่นพลาสติกใส่คลุมภาพจิตรกรรมฝาผนังเพื่อป้องกันความเสียหาย

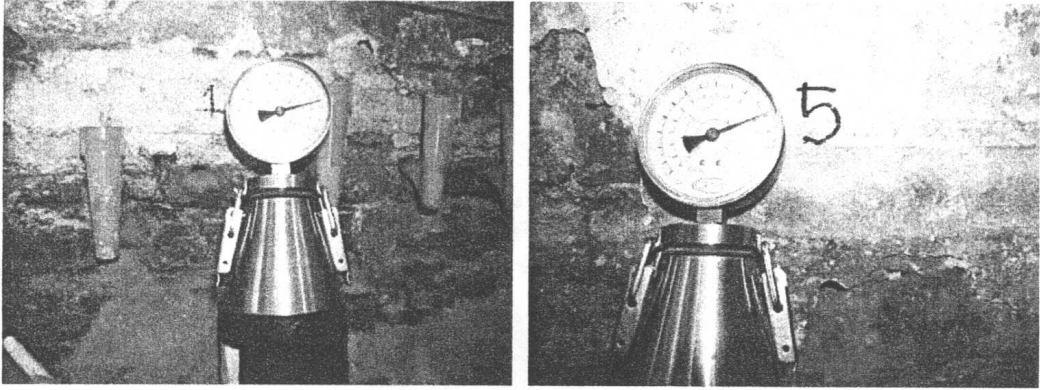

ภาพที่ 19 ดำเนินการฉาบปูนผนังอาคาร

ส่วนผนังด้านในของอาคารทำการตัดความชื้นผนังโดยวิธีการเจาะอัดฉีดน้ำยาเคมีเข้าแทนที่ความพรุนของผนัง(ภาพที่ 20 และ 21)

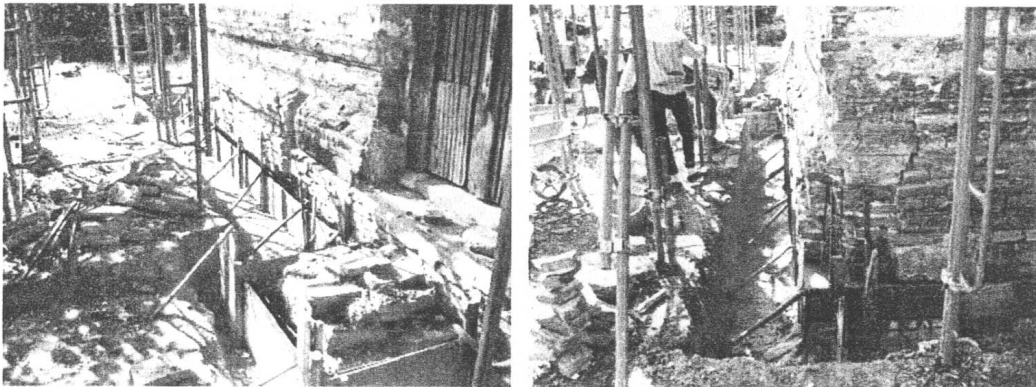

ภาพที่ 20 ดำเนินการตัดความชื้นผนังภายในอาคาร

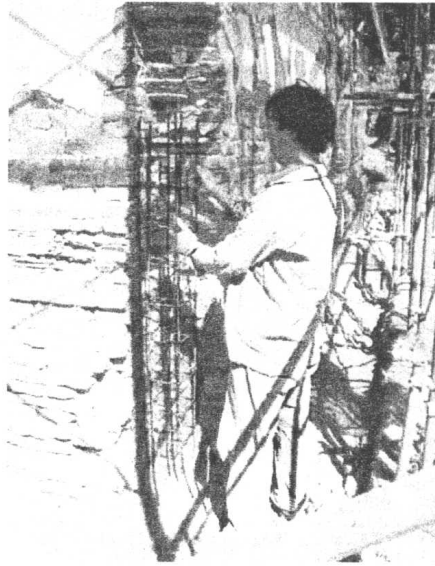
ภาพที่ 21 ดำเนินการตรวจสอบปริมาณความชื้น

งานโครงสร้าง ดำเนินการเสริมความมั่นคง ในส่วนของฐานมณฑปด้วยการเทคาน ค.ส.ล. รัศรอบฐานมณฑป เพื่อเสริมความแข็งแรงและป้องกันการเคลื่อนตัวของอิฐ โดยการเสริมโครงสร้าง ค.ส.ล. รัศรอบฐาน ใช้เหล็กเสริมคอนกรีตขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 12 มม. จำนวน 6 เส้น รัศด้วยเหล็กปลอก ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 6 มม. ทุกระยะห่าง 15 เซนติเมตร ความหนาของคาน ค.ส.ล. มีขนาด 18×50 เซนติเมตร (ภาพที่ 22)

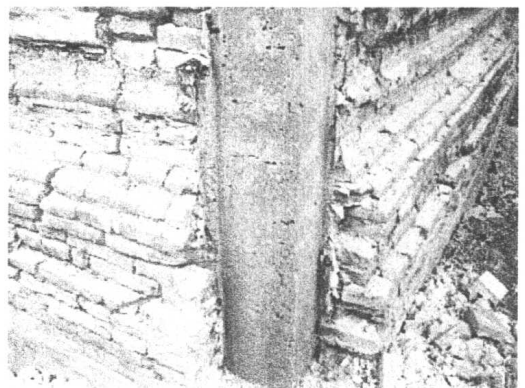
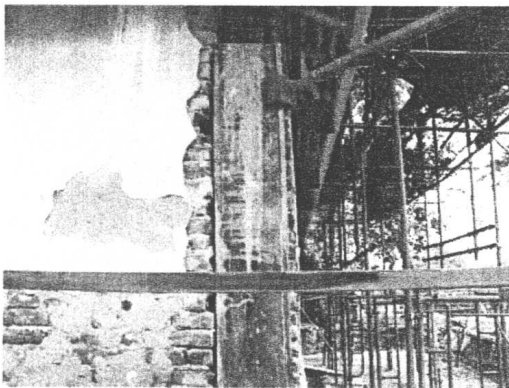

ภาพที่ 22 คาน ค.ส.ล. รัศรอบฐานอาคาร

นอกจากนี้ในส่วนของผนังอาคารได้ทำการเทเสา คาน ค.ส.ล. ขนาด 15×15 เซนติเมตร บริเวณมุมของผนังอาคาร(จำนวนทั้งหมด 4 จุด)และบริเวณกรอบช่องประตูของอาคารแต่ละด้าน ความสูงของเสา คานประมาณ 3 เมตร(จากส่วนฐานถึงทับหลังของผนังอาคาร) (ภาพที่ 23 และ 24)

ภาพที่ 23 เทศาคานค.ส.ล. บริเวณมุมของผนังอาคาร

ภาพที่ 24 เทศาคานค.ส.ล. บริเวณมุมของผนังอาคาร

2.1.4 งานพื้น (ภาพที่ 25, 26, 27 และ 28)

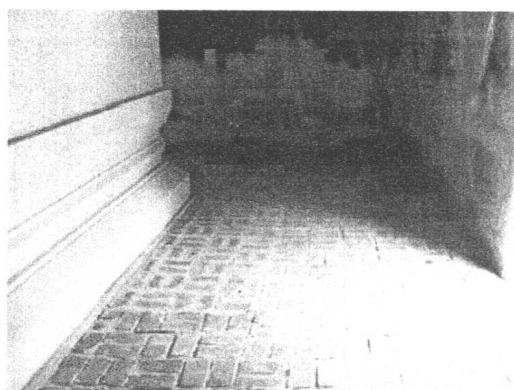
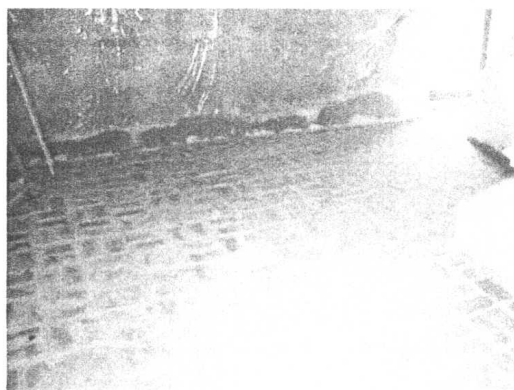
ดำเนินการสกัดพื้นเดิมภายในซึ่งเป็นกระเบื้องเซรามิกออกทั้งหมด ภายหลังจากทำการรื้อพื้นปูกระเบื้องออก พบว่าระดับพื้นการใช้งานสมัยแรกมีการปูพื้นด้วยอิฐ เป็นลายคู่ อิฐที่ใช้มีขนาด $24 \times 12 - 13 \times 4$ เซนติเมตร (กว้าง $\times$ ยาว $\times$ หยา) จากนั้นทำการปรับระดับชั้นรองพื้นเดิมใหม่ทั้งหมดให้เรียบแน่นและได้ระดับ จากนั้นผสมน้ำยากันซึมและน้ำยาป้องกันปลวกราดโดยทั่วบริเวณจากนั้นจึงรองพื้นด้วยทรายหยาบหนาประมาณ 10 เซนติเมตรและปูด้วยแผ่นพลาสติกสปีดโดยทั่วบริเวณพร้อมทั้งปูพื้นด้วยอิฐขนาด $11 \times 22 - 23 \times 5$ เซนติเมตร (กว้าง $\times$ ยาว $\times$ หยา) จำนวน 2 ชั้นยาแนวด้วยปูนหมักจากนั้นจึงปูด้วยกระเบื้องดินเผาขนาด $6'' \times 6''$ ทั่วบริเวณ ยาแนวด้วยปูนผสมสีฝุ่นสีแดงแล้วจึงเคลือบด้วย Wax

ภาพที่ 25 ขณะทำการรื้อสกัดพื้นเดิมภายในอาคารออก

ภาพที่ 26 ระดับพื้นปูอิฐเดิมภายในมณฑปวัดกลาง

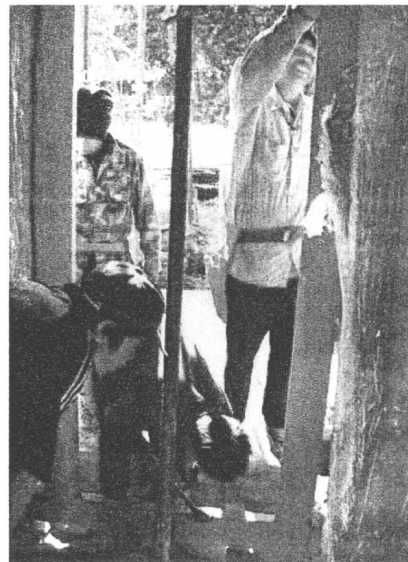
ภาพที่ 27 การบูรณะพื้นปูอิฐ ภายในอาคารก่อนปูทับอีกชั้นหนึ่งด้วยกระเบื้องดินเผา

ภาพที่ 28 การบูรณะพื้นปูกระเบื้องดินเผาขนาด 6×6 นิ้ว ภายในอาคาร

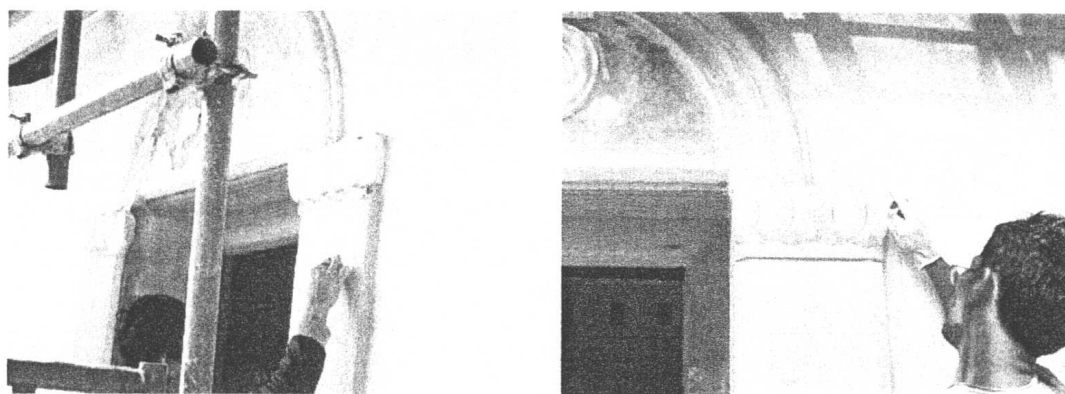
2.14 งานซ่อมประตู

ประตูทางเข้าออก มีด้านละ 1 ประตู มีขนาดกว้างประมาณ 0.70 เมตร สูงประมาณ 1.50 เมตร ลักษณะเป็นบานประตูเรียบๆ ไม่มีลวดลายประดับ ชุมประตูหน้าบันเป็นปูนปั้นก่อเป็นรูปครึ่งวงกลมตรงกลางประดับด้วยวงกลมภายในทำเป็นรูปดาว จากการสำรวจพบว่าบานประตูทั้ง 4 ประตู อยู่ในสภาพหักพังชำรุดอย่างมาก สภาพส่วนใหญ่ของไม้ประกอบบานประตู เช่น ไม้ธรณี ไม้ทับหลัง หูไม้ เป็นต้น ชำรุดเสียหายบางส่วนหลุดหายไปดำเนินการบูรณะด้วยการเปลี่ยนใหม่ทั้งหมด โดยใช้ไม้เนื้อแข็ง ยึดขนาดและรูปแบบเดิม จากนั้นจึงขัดและทาสีตกแต่ง (ภาพที่ 29)

ภาพที่ 29 ขณะดำเนินการเปลี่ยนไม้บานประตู

ในส่วนของซุ้มหน้าบันภายหลังจากทำการตรวจสอบสภาพความเสียหายและหลักฐานก่อนการอนุรักษ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงทำความสะอาดราบสกปรกด้วยน้ำสะอาดและเสริมในส่วนที่ชำรุดเสียหายตามกรรมวิธีเดิม เมื่อทำการอนุรักษ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงทาสีน้ำปูนปิดทับ 2 ชั้น เพื่อรักษาเนื้อวัสดุให้มีความมั่นคงแข็งแรง(ภาพที่ 30)

ภาพที่ 30 ขณะดำเนินการอนุรักษ์หน้าบ้านประตู

2.2 กำแพงแก้ว

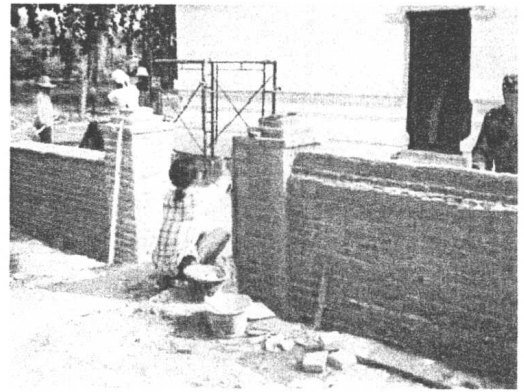
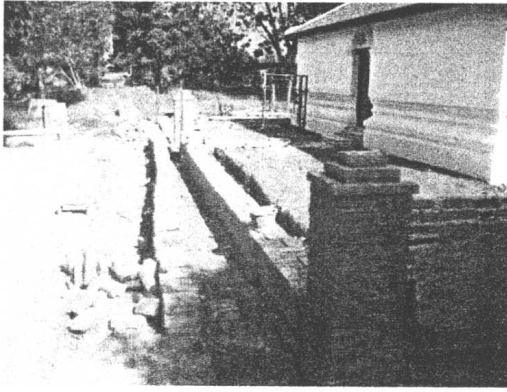
ลักษณะเป็นกำแพงก่ออิฐถือปูนทึบตัน อยู่ในผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสล้อมรอบตัวอาคาร มีขนาด 19.40×19.40 เมตร (กว้าง $\times$ ยาว) ตกแต่งด้วยการทำลวดบัวส่วนบน บริเวณมุมกำแพงทั้งสี่ด้านและช่องประตูทางเข้าก่อเป็นเสา ประกอบด้วยลวดบัวและหัวเม็ด มีช่องประตูทางเข้าด้านละ 1 ช่อง กว้างประมาณ 1.20 เมตร ตัวกำแพงมีความหนาประมาณ 0.40 เมตร

ดำเนินการบูรณะด้วยการรื้อกำแพงแก้วส่วนที่ทรุดเอียงออกจนถึงระดับพื้นดิน จากนั้นทำการปรับระดับพื้นเพื่อเทคาน ค.ส.ล. ขนาด 0.26×0.26 เมตร (ภาพที่ 31) จากนั้นทำการก่อเสริมใหม่ โดยก่อเรียงอิฐแบบ Flemish Bond คือ การเรียงแบบด้านกว้าง 1 ก้อน สลับกับด้านยาว 1 ก้อน(ตามรูปแบบเดิม) อิฐที่ใช้ก่อมีขนาด $11 \times 22 - 23 \times 5$ เซนติเมตร (กว้าง $\times$ ยาว $\times$ หนา) โดยแนวและรอยต่อของเก่าและที่ก่อใหม่ให้มีความมั่นคง เชื่อมต่อกันได้สนิทพอดี (ภาพที่ 32 และ 33) ส่วนในบริเวณที่ผิวปูนฉาบหลุดร่อนเสื่อมสภาพ ทำการสกัดผิวปูนฉาบและลวดบัวเดิมออกจนถึงอิฐก่อ แล้วอิฐผนังให้หมดฝุ่นก่อนจับเสียมทำลวดบัวใหม่ พร้อมฉาบปูนแบบโบราณ เมื่อทำการฉาบผนังและลวดบัวเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทำการทาสีน้ำปูนปิดทับ 2 ชั้น

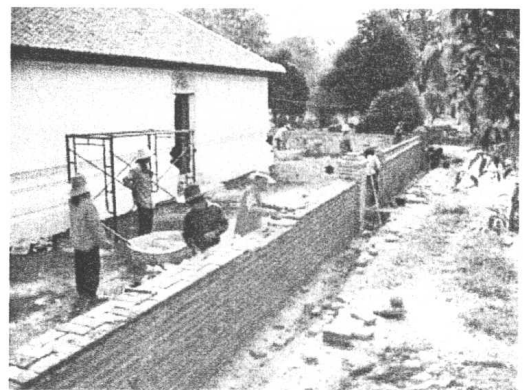
สำหรับในส่วนของประติมากรรมรูปสุนัข บริเวณกำแพงแก้วด้านทิศเหนือ จากการสอบถามเจ้าอาวาสทราบว่าย้ายมาจากอุโบสถหลังเก่าโดยนำมาติดตั้งภายหลังจากที่ทำการรื้ออุโบสถหลังเก่าเพื่อสร้างอุโบสถหลังใหม่ เมื่อทำการบูรณะกำแพงแก้วเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงนำประติมากรรมรูปสุนัขออกและนำไปเก็บรักษาไว้ที่วัดโดยเจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแลต่อไป

ภาพที่ 31 คาน ค.ส.ล. บริเวณฐานกำแพงแก้ว

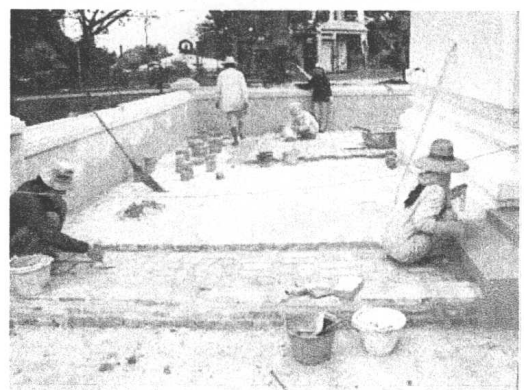
ภาพที่ 32 ก่ออิฐเสริมบริเวณกำแพงแก้ว

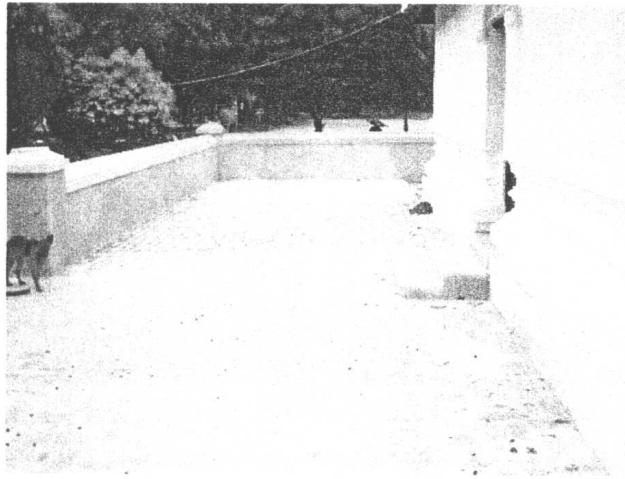
ภาพที่ 33 ก่ออิฐเสริมบริเวณกำแพงแก้ว

2.2.1 พื้นภายในกำแพงแก้ว

ดำเนินการขุดพื้นปรับระดับใหม่ บดอัดด้วยทรายหยาบโดยใช้ระดับพื้นเดิมของโบราณสถาน จากนั้นปูด้วยอิฐเป็นลายกู่แฉวงสลับกับแนวนอน โดยปูพื้นเต็มพื้นที่ ให้พื้นลาดเทออกด้านข้างลักษณะนูนคล้ายหลังเต่า เมื่อปูเสร็จได้หยอดปูนร่อนละเอียดในร่องอิฐ แล้วขัดปูนในร่องให้เรียบ เพื่อเสริมความแข็งแรงและป้องกันน้ำซึม (ภาพที่ 34 และ 35) อิฐใหม่ที่ใช้มีขนาด $11 \times 22 - 23 \times 5$ เซนติเมตร (กว้าง $\times$ ยาว $\times$ หยา)

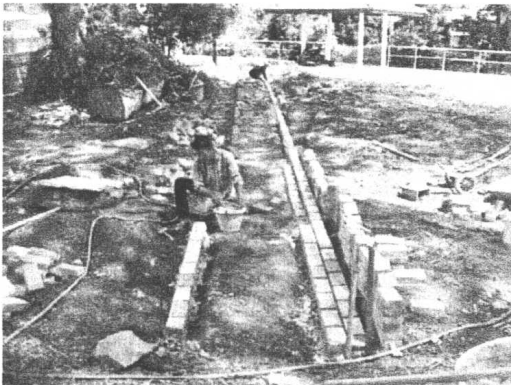
ภาพที่ 34 ขณะดำเนินการปูพื้นอิฐภายในกำแพงแก้ว

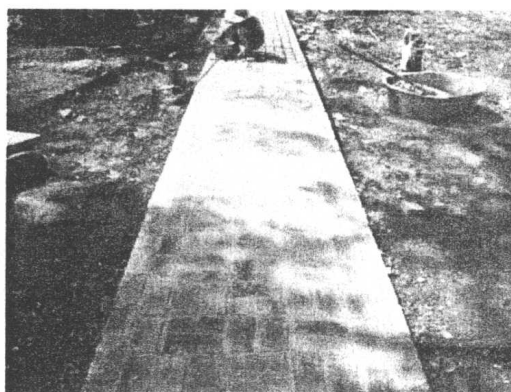
ภาพที่ 35 พื้นปูอิฐภายในกำแพงแก้ว หลังการบูรณะ

2.3 งานฉนวนทางเดิน

วางตัวตามแนวแกนทิศเหนือ - ได้ทอดคั้วยาวจากประตูทางเข้ามณฑปด้านทิศเหนือไปจนจรดแม่น้ำป่าสัก สภาพโดยทั่วไปอยู่ในสภาพชำรุด แนวอิฐมีการทรุดเอียงหลุดร่วงออกจากแนวเดิม ดำเนินการบูรณะด้วยการขุดพื้นปรับระดับใหม่ บดอัดด้วยทรายหยาบโดยยึดระดับพื้นเดิมของโบราณสถาน จากนั้นปูด้วยอิฐเป็นกรอบส่วนบริเวณตรงกลาง จากหลักฐานที่พบจากการขุดแต่งมีการถมดิน แต่เมื่อดำเนินการบูรณะทำการปูอิฐแทนเป็นลายคู่แถวขวางสลับกับแนวนอน โดยปูพื้นเต็มพื้นที่ ให้พื้นลาดเทออกด้านข้างลักษณะนูนคล้ายหลังเต่า เพื่อเสริมความแข็งแรงและป้องกันน้ำซึม เมื่อปูเสร็จได้หยอดปูนรองละเอียดในร่องอิฐ แล้วขัดปูนในร่องให้เรียบ (ภาพที่ 36 และ 37) อิฐใหม่ที่ใช้มีขนาด $11 \times 22 - 23 \times 5$ เซนติเมตร (กว้าง $\times$ ยาว $\times$ หยา)

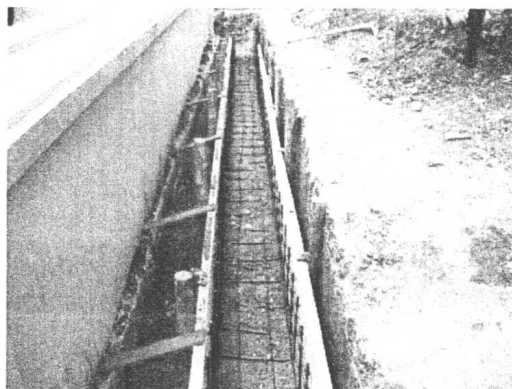
ภาพที่ 36 ดำเนินการบูรณะฉนวนทางเดิน

ภาพที่ 37 ดำเนินการบูรณะถนนทางเดิน

2.4 ระบบระบายน้ำ

ดำเนินการขุดดินโดยรอบกำแพงแก้ว เพื่อจัดทำรางระบายน้ำ ค. ส. ล. ขนาดกว้าง 0.38 เมตร สูง 0.41 เมตร (ภาพที่ 38) พร้อมทั้งทำฝาปิด ค.ส.ล. เจาะฝังท่อ PVC ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 5 นิ้ว เชื่อมต่อรางระบายน้ำ โดยรอบกำแพงแก้ว เพื่อไหลลงสู่แม่น้ำป่าสักทางด้านทิศเหนือ พร้อมกับสร้างบ่อพัก ขนาด 1.00×1.00 เมตร ความลึกประมาณ 0.80 เมตร จำนวน 2 จุด

ภาพที่ 38 รางระบายน้ำ ค. ส. ล. รอบกำแพงแก้ว

บทที่ 3

โบราณสถานหลังการบูรณะ

โบราณสถานมณฑปวัดกลาง ตั้งอยู่ที่บ้านกลาง หมู่ที่ 3 ตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2330 ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น นับได้ว่าเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

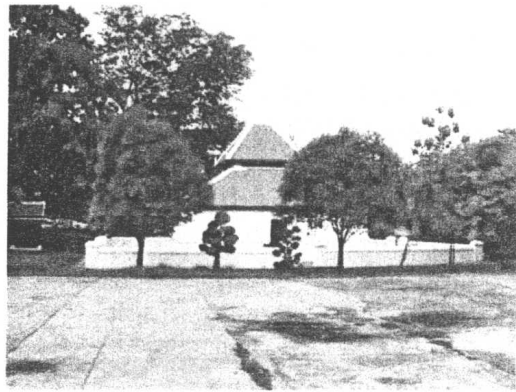
ในปัจจุบันมณฑปหลังนี้ มีสภาพชำรุดทรุดโทรมเป็นอันมาก ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์อย่างถูกวิธี จึงก่อให้เกิดโครงการบูรณะซ่อมแซมมณฑปวัดกลาง โดยมีรายละเอียดของเนื้องานครอบคลุมการบูรณะซ่อมแซมส่วนต่าง ๆ ดังนี้

- งานบูรณะมณฑป
- งานบูรณะกำแพงแก้วและพื้นที่โดยรอบ
- งานระบบระบายน้ำ
- งานป้ายบรรยาย

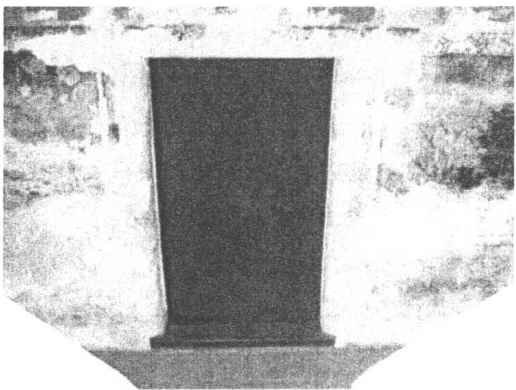
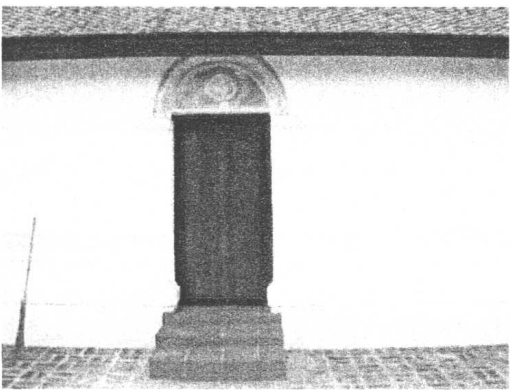
การดำเนินงานในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ตรงตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานทุกประการ ยังผลให้มณฑปวัดกลางที่ชำรุดทรุดโทรม มีความมั่นคงแข็งแรงกลับคืนสู่สภาพเดิม ทั้งยังทำให้ความสวยงามและสง่างามของอาคารอันมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์หลังนี้ได้ปรากฏขึ้นมาอีกครั้ง

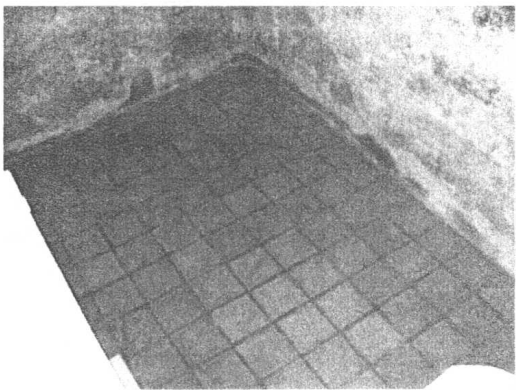
ภาพที่ 39 มณฑปวัดกลาง หลังบูรณะ

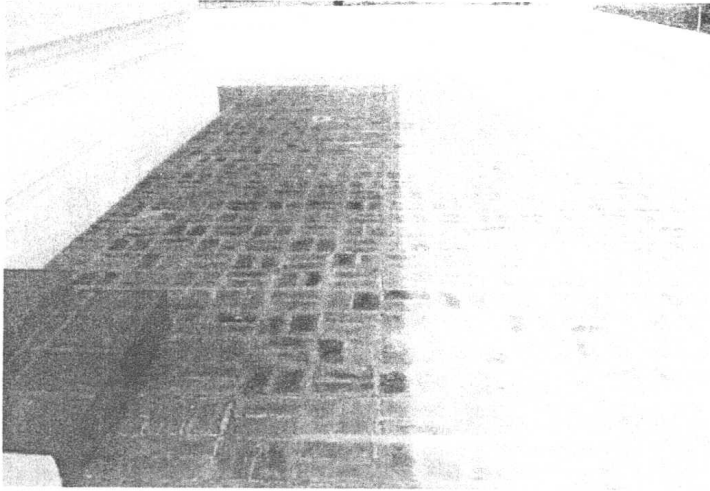
ภาพที่ 40 มณฑปวัดกลาง หลังการบูรณะ

ภาพที่ 41 ประตูทางเข้าภายในอาคาร หลังการบูรณะ

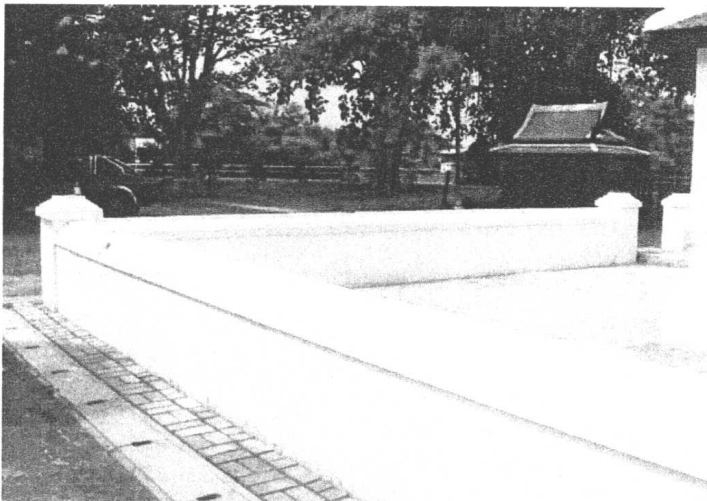
ภาพที่ 42 พื้นภายในอาคาร หลังการบูรณะ

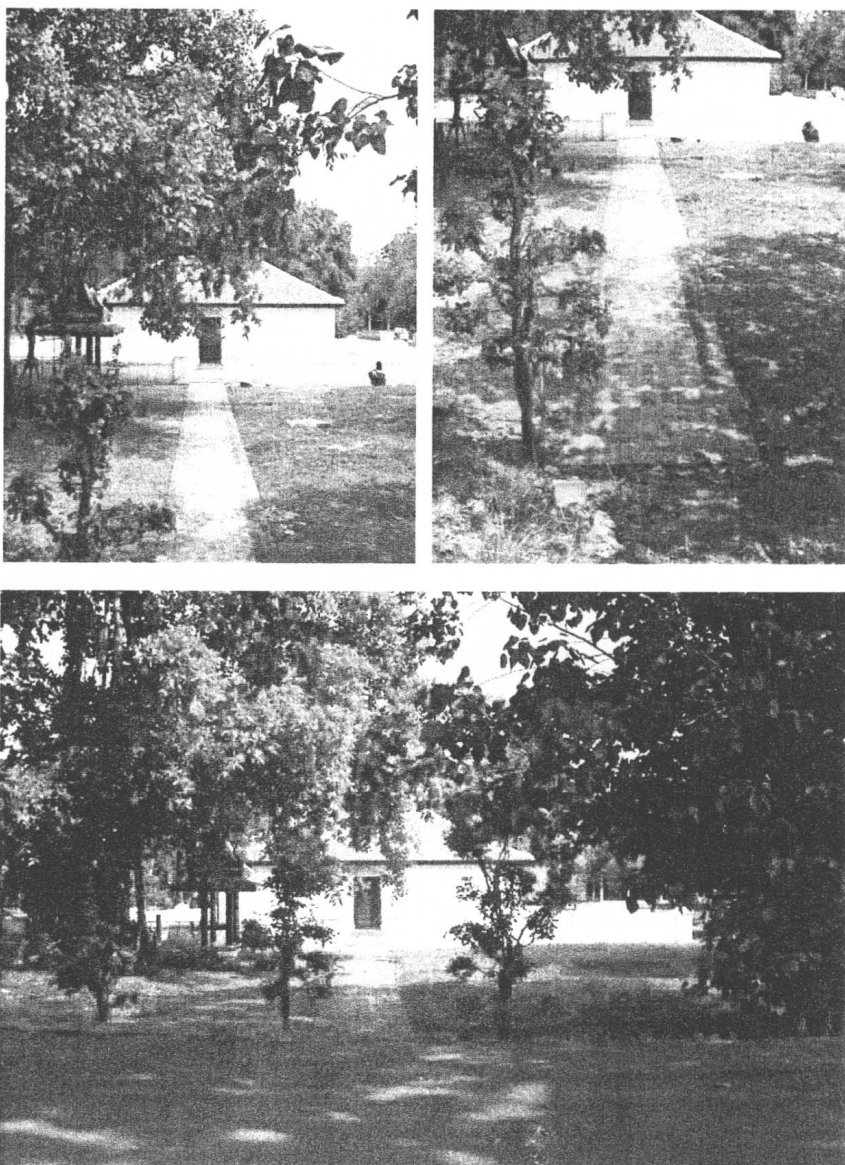
ภาพที่ 43 แนวกำแพงแก้วและพื้นภายในกำแพงแก้ว หลังการบูรณะ

ภาพที่ 44 แนวกำแพงแก้วและพื้นภายในกำแพงแก้ว หลังการบูรณะ

ภาพที่ 45 แนวกำแพงแก้วและพื้นภายในกำแพงแก้ว หลังการบูรณะ

ภาพที่ 46 ถนนทางเดิน หลังการบูรณะ

บทที่ 4

บทวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา

4.1 รูปแบบของมณฑป

มณฑป ในงานช่างไทยมักหมายถึงอาคารที่มีก่ออยู่ในผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือมีด้านเท่า สร้างเพื่อประดิษฐานรูปเคารพ เช่น พระพุทธรูป ด้วยรูปแบบของอาคาร มณฑปที่ประดิษฐานพระพุทธรูปอาจสื่อถึงความ เป็น “คันธกุฎี” หรือกุฏิของพระพุทธองค์เมื่อครั้งยังมีพระชนม์ชีพอยู่ เพราะในคัมภีร์กล่าวว่าคันธกุฎีนี้มีขนาดเล็กพอแก่การสำราญอิริยาบถของพระพุทธเจ้าเป็นการส่วนพระองค์ มีตัวอย่างเช่นมณฑปในสมัยสุโขทัยที่นิยมสร้างพระพุทธรูปขนาดพอดีกับอาคารมณฑปนั้น¹ แต่อย่างไรก็ตามในสมัยหลังลงมณฑปมักใช้ในการประดิษฐานปุษยวัตถุอื่นๆ เป็นต้นว่าพระพุทธรูปด้วย ความนิยมดังกล่าวเห็นได้ชัดในสมัยอยุธยาตอนปลาย เป็นต้นมาที่มีการสร้างมณฑปครอบรอยพระพุทธรูปที่พบที่สระบุรีในระยะนั้น

นอกเหนือจากแผนผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสแล้ว มณฑปที่สร้างขึ้นในระยะหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัตนโกสินทร์มักมีแผนผังต่างออกไป เช่นรูปกากบาท แต่อย่างไรก็ยังคงอยู่ในผังที่สมมาตรกันเสมอ

รูปแบบของมณฑปวัดกลาง นครหลวง นี่เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนในผังสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีทางเข้าสี่ทาง โดยทางเข้าหลักน่าจะอยู่ทางทิศเหนือ เพราะได้พบร่องรอยการสร้างทางเดินปูอิฐตรงไปสู่แม่น้ำป่าสัก ทั้งนี้ ทิศหลักของมณฑปน่าจะอ้างอิงอยู่กับรูปเคารพที่อยู่ภายในด้วย ซึ่งจะได้นำกล่าวถึงต่อไป ชุมประดูทางเข้าทำเป็นวงโค้งเข้าใจว่าเลียนแบบชุมแบบศิลปะตะวันตก

หลังคาของมณฑปเป็นทรงจอม ประกอบด้วยหลังคาที่เอียงลาดเข้าหากันทั้งสี่ด้านจนถึงคอสอง แล้วจึงมีหลังคายอดทรงกรวยเหลี่ยมคล้ายปิระมิดสี่ด้านค่อขึ้นไป ทั้งหมดนี้เป็นเครื่องไม้มุงกระเบื้อง ที่จุดยอดของหลังคาคือยอดทำคล้ายปล้องไฉนหรือบัวกลุ่มเกาเป็นทรงกรวยแหลม ชายคาทั้งสี่ด้านรองรับด้วยผนังอาคาร ไม่มีเสารับชายคาด้านนอก มีปูนปั้นทางหงส์เป็นรูปหงอนนาค ครีบก้นตามแนวสันหลังคา

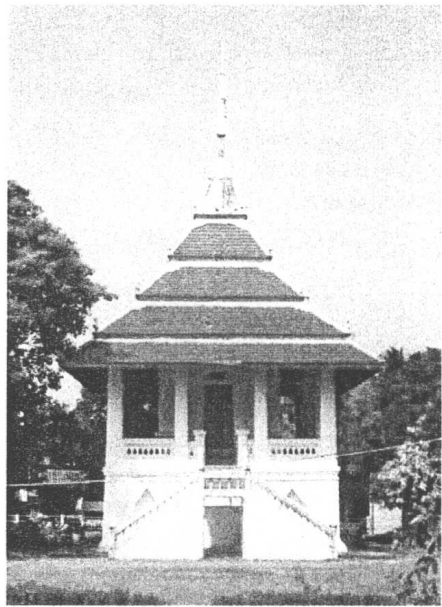
เมื่อพิจารณารูปแบบและรายละเอียดแล้ว มณฑปแห่งนี้สร้างขึ้นด้วยงานช่างแบบพื้นบ้านโดยมีอิทธิพลจากงานแบบประเพณีนิยมที่ผสมผสานกับอิทธิพลจากตะวันตกด้วย โดยรูปแบบของชุมประดูแบบวงโค้ง เป็นแบบที่เริ่มนิยมในสมัยรัชกาลที่ 3 แต่ปรากฏรูปแบบที่แพร่หลายมากขึ้นจนชัดเจนในช่วงรัชกาลที่ 4-5 เป็นอย่างช้า

เครื่องบนของมณฑปสร้างตามแบบที่เคยพบในมณฑปช่วงสมัยอยุธยาตอนปลายหรือต้นรัตนโกสินทร์ โดยหลังคาของมณฑปนี้จะมีอยู่ด้วยกันหลายแบบ เช่น ยอดทรงจั่ว ยอดทรงเจดีย์ ยอดทรงปราสาท สำหรับหลังคามณฑปวัดกลางนี้เป็นเครื่องไม้มุงกระเบื้องทรงแหลมสูง ซึ่งก็เรียกกันตามรูปทรงว่า “ทรงจอมแห” ได้พบหลังคายอดทรงนี้อยู่ทั่วไปในมณฑปที่สร้างขึ้นช่วงสมัยอยุธยาตอนปลาย-รัตนโกสินทร์ เช่น มณฑปวัดใหญ่อินทาราม จ.ชลบุรี (ภาพที่ 47) มณฑปวัดอัมพวัน จ.นนทบุรี (ภาพที่ 48) มณฑปในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ พิษณุโลก ฯลฯ ยอดมณฑปเช่นนี้ประกอบด้วยชั้นหลังคาลาดที่ชันลดหลั่นกันราว 2-3 ชั้นก่อนจะถึงยอดแหลม รูปแบบของชั้นหลังคาลาดเพียงชั้นเดียวต่อด้วยยอดทรงกรวยเหลี่ยมของมณฑปวัดกลางจึงแสดงลักษณะแบบพื้นเมืองอย่างชัดเจน อนึ่ง หลังคามณฑปแบบนี้มีทั้งที่ทำเสาพาไลรองรับชายคาทั้งสี่ด้าน หรือใช้ผนังรองรับแบบที่มณฑปวัดกลางนี้ก็ได้

¹ พิเศษ เจียจันทร์พงษ์, “จุ๊ จู๋ อย่างดี! พระกำลังปลื้มใจ” ใน หาพระหาเจ้า (กรุงเทพฯ : มติชน, 2545), 92-93.

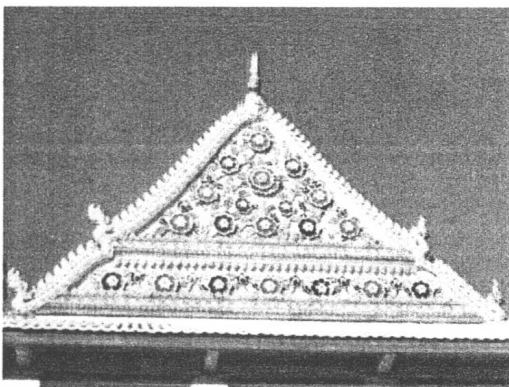

ภาพที่ 47 มณฑปวัดใหญ่อินทาราม จ.ชลบุรี

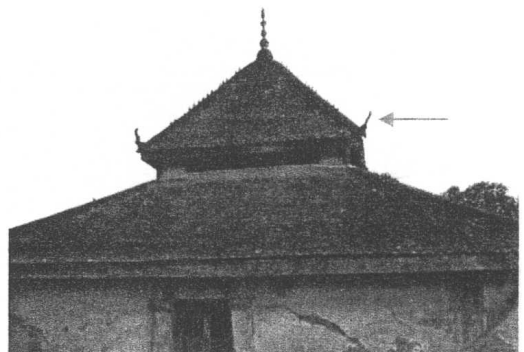

ภาพที่ 48 มณฑปวัดอัมพวัน จ.นนทบุรี

ปูนปั้นทางหงส์ประดับหลังคารูปหงอนนาค มีความนิยมกันมาก่อนในศิลปะลาว แต่หงอนนาคที่ประดับมณฑปวัดกลางมีการประดับด้วยลวดลายใบไม้แบบตะวันตกแล้ว จึงควรเป็นงานประดับที่เกิดขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ อีกทั้งอุโบสถวิหารบางแห่งที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 มีความนิยมสร้างซุ้มฟ้าทางหงส์เป็นรูปหงอนนาคด้วย เช่นที่อุโบสถวัดเฉลิมพระเกียรติ นนทบุรี²(ภาพที่ 49)

ภาพที่ 49 อุโบสถวัดเฉลิมพระเกียรติ จ.นนทบุรี

ภาพที่ 50 หงอนนาคที่ประดับมณฑปวัดกลาง

อย่างไรก็ดี การสร้างมณฑปที่พบในภาคกลางทั่วไปมักมีคติเพื่อจำลองมณฑปพระพุทธบาทที่สระบุรีมา³ แม้ว่ารูปแบบจะต่างไปจากมณฑปแห่งนั้นก็ตาม และด้วยการที่วัดกลางตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสักอันเป็นเส้นทาง

² สันติ เล็กสุขุม, ข้อมูลและมุมมอง : ศิลปะรัตนโกสินทร์ (กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2548), 172.

³ ตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 22 เป็นต้นมา เมื่อมีการค้นพบพระพุทธบาทที่สระบุรีและมีการก่อสร้างมณฑปครอบรอยพระพุทธบาทนั้น ความนิยมในการสร้างมณฑปเพื่อประดิษฐานรอยพระพุทธบาทจำลองก็ได้รับความนิยมแพร่หลายทั่วไปในเขตภาคกลาง ดู นันทนา ชุตินวงศ์, รอยพระพุทธบาทในเอเชียใต้และเอเชียอาคเนย์ (กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2533), 37-38.

สัญญาไปยังพระพุทธบาทที่สระบุรีมาแต่โบราณ จึงค่อนข้างแน่นอนว่าเป็นการจำลองคตินิยมจากมณฑลพระพุทธบาทสระบุรีด้วย

ด้วยรูปแบบดังกล่าว อาจทำให้สามารถกำหนดอายุของมณฑลวัดกลางให้อยู่ในสมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงตั้งแต่รัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา

4.2 ประติมากรรมชุดพระกัศสปะเถรถวายบังคมพระบรมศพพระพุทธองค์

ประติมากรรมชุดนี้ตั้งเป็นประธานอยู่ภายในมณฑล ประกอบไปด้วยรูปโลงที่มีพระบาทตั้งตรงโผล่ออกมาทางทิศเหนือ มีพระสาวกคือพระกัศสปะขึ้นประคองอัญชลีอยู่ด้านข้างพระบาท โลงตกแต่งด้วยลายทองบนพื้นสีแดง ด้วยเหตุที่พระบาทชี้ไปทางทิศเหนือ พระเศียร (ที่อยู่ภายในโลงตามความจริง) จะหันไปทางทิศใต้ ด้วยเหตุที่ประติมากรรมนี้เน้นส่วนประกอบสำคัญที่พระบาทและองค์พระกัศสปะ ทิศหลักที่หันไปของประติมากรรมเล่าเรื่องนี้จึงเป็นทิศเหนือ ซึ่งสอดคล้องกับทางเข้าทิศเดียวกันนี้ที่พบหลักฐานของทางเดินปูอิฐตรงจากแม่น้ำเข้ามา⁴

ประติมากรรมดังกล่าวเป็นการแสดงเหตุการณ์ในพุทธประวัติตอนหลังจากพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ปรากฏอยู่ในมหาปรินิพพานสูตร ที่ฉนิกาย มหาวรรค ว่าเมื่อจะทำการถวายพระเพลิงพระบรมศพนั้นไฟไม่ยอมลุกไหม้ จนกระทั่งพระกัศสปะอันเป็นอัครสาวกองค์หนึ่งมาถึง จึงเข้ามาถวายบังคมพระบรมศพที่พระบาททั้งสอง จากนั้น ไฟก็ติดขึ้นเองไหม้พระสรีระของพระพุทธองค์จนหมด⁵

ไม่ปรากฏความนิยมในการสร้างประติมากรรมหรือรูปภาพเล่าเรื่องฉากตอนนี้อย่างแพร่หลายนัก เท่าที่พบในปัจจุบันที่เป็นชุดประติมากรรมลอยตัวคือที่ “วิหารพระเจ้าเข้านิพพาน” ตั้งอยู่ทางทิศใต้นอกกระเบื้องควดพระศรีรัตนมหาธาตุ พิษณุโลก (ภาพที่ 51) ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว ชุดประติมากรรมดังกล่าวน่าจะเป็นการสร้างขึ้นภายหลังหมู่พระพุทธรูปประธานภายในวิหาร อีกแห่งที่พบเป็นประติมากรรมนูนสูงประดับบนผนังวิหารพระพุทธบาท วัดบางกะพ้อม จ.สมุทรสงคราม (ภาพที่ 52) ซึ่งคงมีอายุในสมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงตั้งแต่รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา สำหรับที่วัดบางกะพ้อมนี้ ภาพดังกล่าวจัดอยู่ในชุดภาพเล่าเรื่องการถวายพระเพลิงพระบรมศพของพระพุทธเจ้าโดยมีเรื่องราวของพระกัศสปะมาเกี่ยวข้องด้วยเช่นเดียวกันกับชุดภาพเล่าเรื่องภายในมณฑลวัดกลางนี้ด้วย

ยังไม่ทราบคติและความเชื่อในการสร้างรูปดังกล่าวอย่างชัดเจนนัก แต่เห็นได้ว่ารูปภาพในตอนนี้ ดูเหมือนว่าเป็นการผสมกันระหว่างความเชื่อสองประการ ความเกี่ยวข้องกับการบูชาพระพุทธบาท อันเป็นบริเวณเจดีย์แทนองค์พระพุทธเจ้าซึ่งมีมาช้านาน⁶ และการสร้างจำลองสังเวชนียสถานที่ถวายพระเพลิงพระสรีระพระพุทธองค์ ณ เมืองกุสินารา

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า มณฑลเป็นอาคารสำหรับประดิษฐานปูชนียวัตถุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยหลังลงมานิยมสำหรับพระพุทธบาทจำลองเป็นอย่างมาก คติในการสร้างมณฑลเพื่อจำลองจากมณฑลพระพุทธบาทสระบุรีแพร่หลายอยู่ทั่วไปในภาคกลางของประเทศไทย การสร้างมณฑลเพื่อประดิษฐานประติมากรรมพุทธ

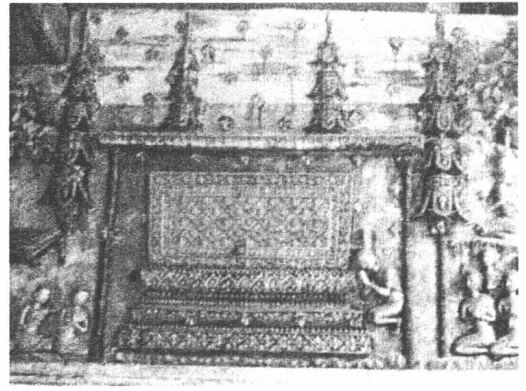
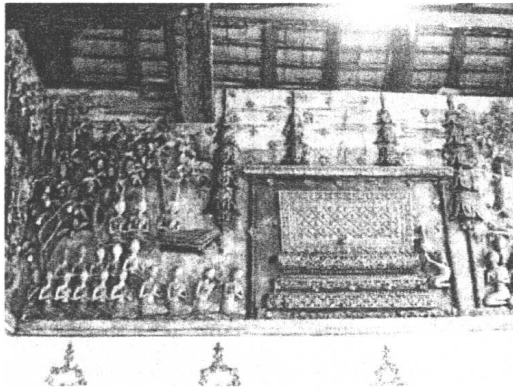
⁴ การวางทิศของโลงบรรจุพระบรมศพนี้กลับตรงกันข้ามกับที่ระบุไว้ในคัมภีร์ที่ว่า เมื่อพระพุทธองค์ทรงดับขันธปรินิพพานได้ทรงทอดพระวรกายให้พระเศียรหันไปทางทิศเหนือ เข้าใจว่าการจัดวางเช่นนี้น่าจะเพื่อให้สอดคล้องกับเส้นทางคมนาคมหลักของทางเข้ามณฑล คือแม่น้ำป่าสักทางทิศเหนือ อนึ่ง ทิศหัวนอน หรือทิศที่เอาหัวชี้ไปเมื่อคนนอนตามความเชื่อคนไทยโบราณ คือทิศใต้.

⁵ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสังคายนาในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช 2530 พระบาลีชุดต้นตปิฎก ที่ฉนิกาย มหาวรรค (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2530), 177.

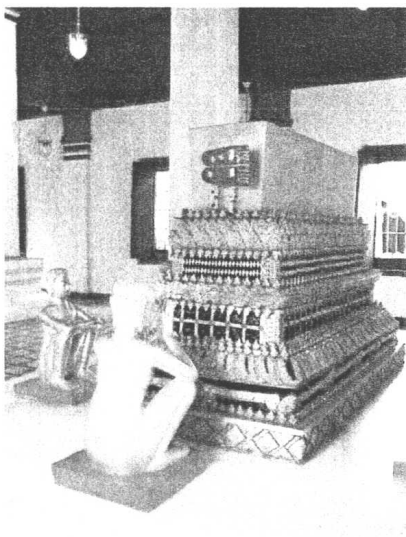
⁶ นันทนา ชุดวิวงศ์, รอยพระพุทธบาทในเอเชียใต้และเอเชียอาคเนย์, 10.

ประวัติตอนดังกล่าวนี้จึงอาจสื่อถึงการจำลองสังเวชนียสถานและเหตุการณ์ในคราวถวายพระเพลิงพระสรีระของพระพุทธองค์ผนวกกับคตินิยมในการบูชาพระพุทธบาทเข้าไว้ด้วยกัน

แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่แน่อนนักเกี่ยวกับคติการสร้างรูปเช่นนี้ขึ้นเพื่อใช้เป็นประธานของอาคารในวัด เนื่องจากมีตัวอย่างอยู่น้อยมากในการศึกษาเปรียบเทียบ และยังไม่พบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปเช่นนี้โดยตรง

ภาพที่ 51 วิหารพระเจ้าเข้านิพพาน ตั้งอยู่ทางทิศใต้บนกระเบื้องควดพระศรีรัตนมหาธาตุ พินัยโลก

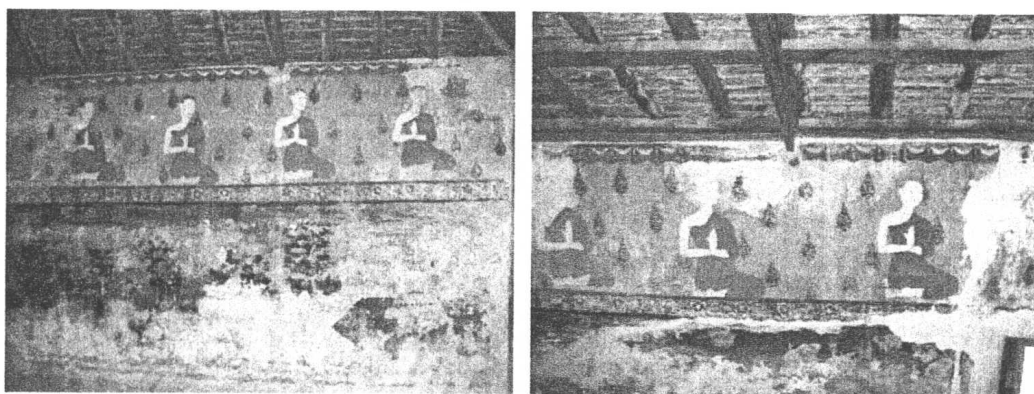

ภาพที่ 52 ประติมากรรมนูนสูง
ประดับบนผนังวิหารพระพุทธบาท
วัดบางกะพ้อม จ.สมุทรสงคราม

4.3 จิตรกรรมฝาผนัง

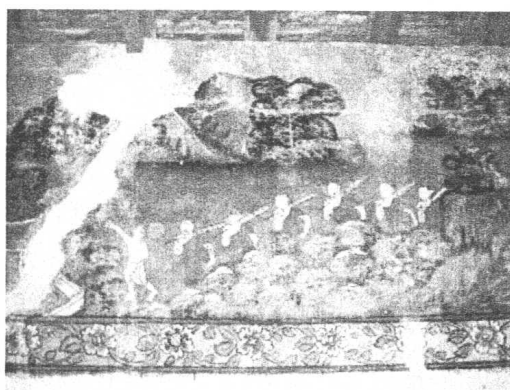
หลักฐานของจิตรกรรมฝาผนังในมณฑปวัดกลางนี้เหลืออยู่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่พบอยู่ที่ผนังด้านบนขึ้นไป ด้านทิศใต้และทิศเหนือยังคงสภาพไว้มากกว่าด้านอื่นๆเล็กน้อย

ภาพเขียนภายในมณฑปแบ่งออกเป็นส่วนๆ คือบนผนังสี่ด้าน บนเสาร่วมในสี่ต้นตรงกลางแทนรูปประติมากรรม และบนแผ่นคอสอง ภาพบนผนังจะมีการแบ่งฉากต่างกันในแต่ละผนัง คือผนังด้านทิศตะวันออกและตะวันตกจะแบ่งออกเป็นสองชั้น ด้านบนเขียนรูปพระสาวกนั่งเรียงแถวประนมมือหันไปทางทิศเหนือ ด้านล่างวาดเป็นเรื่องราวต่างๆที่ลบเลือนไปมากแล้ว (ภาพที่ 53)

ภาพที่ 53 ภาพจิตรกรรมฝาผนังด้านทิศตะวันออกและตะวันตกจะแบ่งออกเป็นสองชั้น ด้านบนเขียนรูปพระสาวกนั่งเรียงแถวประนมมือหันไปทางทิศเหนือ ด้านล่างวาดเป็นเรื่องราวต่างๆที่เปลี่ยนแปลงไปมาก

ส่วนผนังทิศเหนือและใต้วาดเป็นภาพเล่าเรื่อง โดยมีเส้นแบ่งผนังด้านบน-ล่างออกจากกันเท่าที่ยังปรากฏ ผนังทิศเหนือยังหลงเหลือภาพพระสงฆ์แบกกถลเดินเรียงแถวกัน ด้านหน้ามีรูปคนถือดอกไม้ขนาดใหญ่เดินสวนมา เข้าใจว่าเป็นฉากตอนพระกัสสปะพาเหล่าภิกษุออกธุดงค์วัตร และได้พบกับอุปกาศิวกเดินถือดอกมณฑารพสวนทางมา 'ได้ไต่ถามจึงทราบว่ามีพระพุทธรูปองค์หนึ่งปริณิพพานแล้ว' ฉากนี้เป็นฉากก่อนหน้าหมู่ประติมากรรมเล่าเรื่องอันเป็นประธานของมณฑปที่พระกัสสปะมาถึงเมืองกุสินาราและเข้าถวายความเคารพพระบรมศพของพระพุทธองค์ก่อนการถวายพระเพลิงพระสรีระ (ภาพที่ 54)

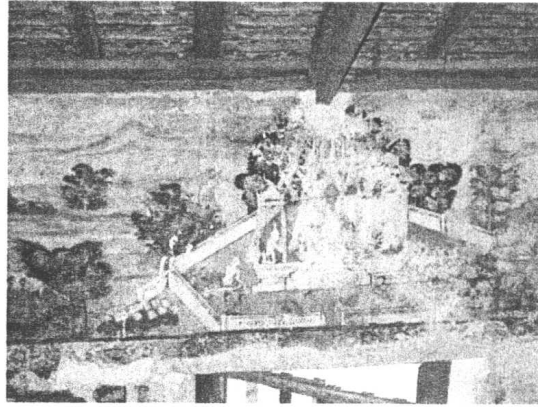

ภาพที่ 54 ภาพเล่าเรื่องอันเป็นประธานของมณฑปที่พระกัสสปะมาถึงเมืองกุสินาราและเข้าถวายความเคารพพระบรมศพของพระพุทธองค์ก่อนการถวายพระเพลิงพระสรีระ

ภาพเขียนด้านทิศใต้ที่เป็นรูปปราสาทราชวัง มีบุคคลภายใน มีอักษรเขียนกำกับไว้ว่าเป็นฉากตอนดวงพระบรมธาตุ หรือหลังจากการถวายพระเพลิงพระสรีระของพระพุทธองค์แล้ว โทณพราหมณ์อาสาแบ่งพระบรมสารีริกธาตุแก่กษัตริย์เมืองต่างๆ⁸ ซึ่งรับกันกับประติมากรรมเล่าเรื่องเช่นกัน (ภาพที่ 55)

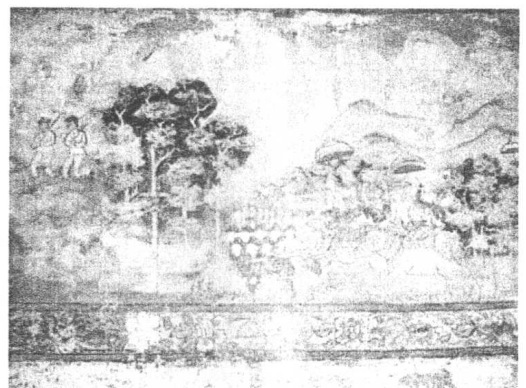
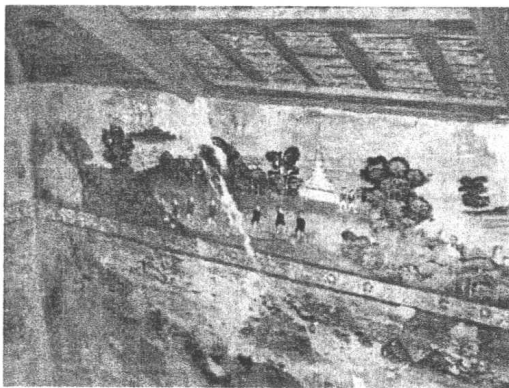
⁷ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสังคายนาในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช 2530 พระบาลีสถิตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค .175.

⁸ เรื่องเดียวกัน, 179-180.

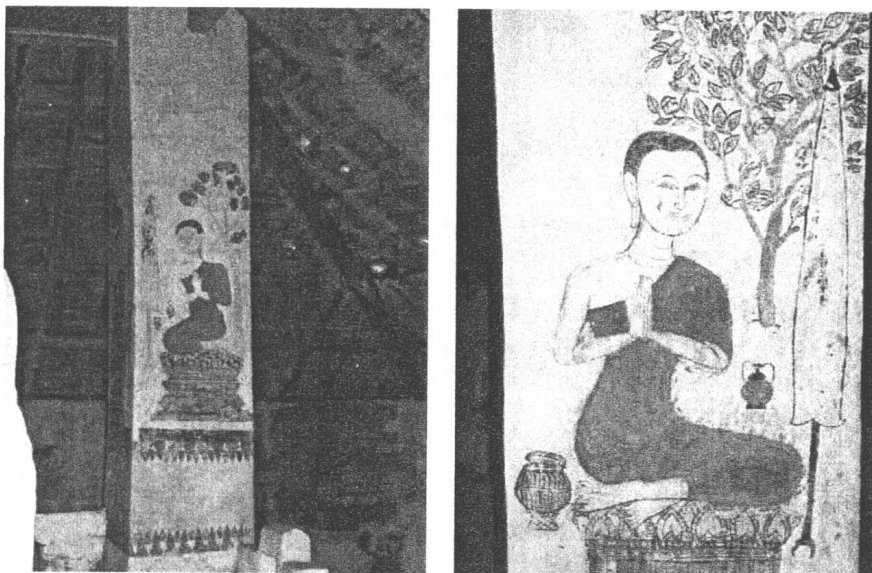
ภาพที่ 55 ภาพเขียนด้านทิศใต้ที่เป็นรูปปราสาทราชวัง มีบุคคลภายใน

รายละเอียดของภาพจิตรกรรมฝาผนัง เช่นรูปกองทหาร หรือรูปบุคคลต่างๆ (ภาพที่ 56) วาดขึ้นตามฝีมือแบบพื้นบ้าน ซึ่งอาจเป็นการวาดตามสิ่งที่พบเห็นในสังคมร่วมสมัยกับการวาดด้วย ที่น่าสนใจคือยังมีภาพของหมู่ข้าราชการบริพารที่สวมลอมพอกตามแบบสมัยอยุธยา ซึ่งคงเป็นการวาดเลียนแบบจากงานจิตรกรรมแห่งอื่นมาอีกทีหนึ่ง

ภาพที่ 56 ภาพจิตรกรรมฝาผนังรูปกองทหาร

บนเสาสี่ต้นที่เป็นแกนรับน้ำหนักเครื่องบนตรงกลางมณฑป วาดเป็นรูปพระสาวกนั่งประนมมือหันหน้าเข้าหาโลงพระบรมศพ (ภาพที่ 57) ส่วนแผ่นไม้คอสองข้างลงเหลือจิตรกรรมรูปดอกบัวและต้นไม้ในแจกันหรือหม้อ มีรูปงูหรือนาคแทรกอยู่(ภาพที่ 58) เข้าใจว่าหากไม่หมายถึงดอกไม้สำหรับบูชาก็คงวาดขึ้นในความหมายของหมอน้ำแห่งความอุดมสมบูรณ์ คือปูลณณะ นาคที่วาดแทรกอยู่ก็คงหมายถึงน้ำที่แสดงความอุดมสมบูรณ์ด้วยเช่นกัน

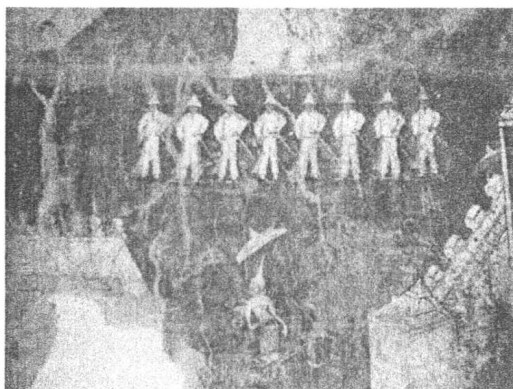

ภาพที่ 57 จิตรกรรมบนเสาสี่ต้นรูปพระสาวกนั่งประนมมือหันหน้าเข้าหาโลงพระบรมศพ

ภาพที่ 58 แผ่นไม้คอสองของภาพจิตรกรรมเป็นรูปดอกบัวและต้นไม้ในแจกันหรือหม้อ มีรูปงูหรือนาคแทรกอยู่

การใช้สีของจิตรกรรมมีทั้งโทนสีออกแดงตามที่พบทั่วไปในงานจิตรกรรมไทยโบราณ แต่ส่วนมากยังมีการใช้น้ำเงินหรือสีครามระบายเป็นพื้นหลัง ซึ่งพบเป็นเอกลักษณ์ของงานจิตรกรรมฝาผนังในศิลปะลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่พบในงานจิตรกรรมฝาผนังของลัม หรืออุโบสถทางภาคอีสาน ซึ่งเป็นงานแบบพื้นบ้าน⁹ ซึ่งก็ได้พบแพร่หลายอยู่ในชุมชนที่มีชาวลาวอาศัยอยู่ตามภูมิภาคต่างๆด้วย ที่ใกล้เคียงเช่น จิตรกรรมฝาผนังที่มณฑปวัดน้อย อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี (ภาพที่ 59)

ภาพที่ 59 จิตรกรรมฝาผนังที่มณฑปวัดน้อย อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี

ภาพที่ 60 มณฑปวัดน้อย อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี

จากรูปแบบโดยรวมที่เป็นงานเขียนฝีมือช่างพื้นบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีอิทธิพลของศิลปะลาวอยู่เป็นอันมาก อีกทั้งงานจิตรกรรมฝาผนังต้องวาดขึ้นพร้อมกันหรือหลังจากงานก่อสร้างอาคารลงมาแล้ว จึงควรกำหนดอายุงานจิตรกรรมฝาผนังของมณฑปวัดกลางเอาไว้ในสมัยรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4-5 เป็นต้นมา

ภาพรวมของงานศิลปกรรมที่มณฑปวัดกลาง เห็นได้ว่าเป็นการสื่อถึงเรื่องราวของพระกัศปะในคราวถวายพระเพลิงพระบรมศพของพระพุทธเจ้า ซึ่งยังไม่เคยพบคตินิยมในการสร้างชุดภาพเล่าเรื่องเช่นนี้เพื่อเป็นประธานของอาคารในพุทธสถานทั่วไป มีพบเพียงภาพปูนปั้นประดับวิหาร (มณฑป?) วัดบางกะพ้อม จ.สมุทรสงคราม ซึ่งแสดงภาพเล่าเรื่องชุดเดียวกันนี้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า อายุสมัยของการสร้างรูปเล่าเรื่องตอนนี้มีอายุไม่เกินสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าความเชื่อดังกล่าวนี้นี้เกิดมาจากการตีความพระไตรปิฎกใหม่ในช่วงรัชกาลที่ 4 ซึ่งเน้นให้ความสำคัญกับแนวคิดเกี่ยวกับหลักไตรลักษณ์ คือความไม่เที่ยงในสังขารที่จะสืบ

⁹ สุมาลี เอกชนนิยม, สุบแด้มในลัมอีสาน งานศิลปสองฝั่งโขง (กรุงเทพฯ : มติชน, 2548), 12.

ไปสู่ความคิดแบบสังคมนิยมมากขึ้น¹⁰ รวมทั้งพระกัศปะเป็นอัครสาวกที่เป็นเอกทัศเคด้านธุดงค์วัตร และมีบทบาทต่อพุทธประวัติตอนนี้ค่อนข้างมากจึงถูกหยิบยกขึ้นมาสร้างเป็นฉากตอนดังกล่าว

¹⁰ ดู วิไลเลขา ถาวรจนสาร, ชนชั้นนำไทยกับการรับวัฒนธรรมตะวันตก (กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2545), 56-57.

บรรณานุกรม

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสังคายนาในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช 2530 พระบาลีสถิตันคปิฎก ที่มณิกาย

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ : โรงพิมพ์การศาสนา,2530.

พิเศษ เจียจันทร์พงษ์. “จู้ จู้ ย่าดัง! พระกำลังปลื้กวิเวก” ใน หาพระหาเจ้า. กรุงเทพฯ : มติชน, 2545

ณัฐวิษ จันทวิษ. เครื่องถ้วยจีนที่พบจากแหล่งโบราณคดีในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2547

นันทนา ชุตินวงศ์. รอยพระพุทธรูปในเอเชียใต้และเอเชียอาคเนย์. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ,2533

วิไลเลขา ดาวรรณสาร. ชนชั้นนำไทยกับการรับวัฒนธรรมตะวันตก. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ,2545

สันติ เล็กสุขุม. ข้อมูลและมุมมอง : ศิลปะรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2548

สุมาลี เอกชนนิยม. ชูบแต้มในลิมินีสถาน งานศิลปสองฝั่งโขง . กรุงเทพฯ : มติชน,2548

ภาคผนวก

สัญญาจ้าง

สัญญาจ้างเลขที่ 6/2551

สัญญาฉบับนี้ทำขึ้น ณ สำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

ตำบล / แขวง ประจักษ์ อำเภอ / เขต พระนครศรีอยุธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

เมื่อวันที่ 30 เดือน กันยายน พ.ศ. 2551 ระหว่าง กรมศิลปากร

โดย นายเอก สีหามาศย์ ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา ผู้รับมอบอำนาจจากอธิบดี
กรมศิลปากร ตามคำสั่งกรมศิลปากรที่ 927/2549 ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549

จึงต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า “ผู้ว่าจ้าง” ฝ่ายหนึ่ง กับ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พัทธกร

จึงจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครปฐม

มีสำนักงานใหญ่อยู่เลขที่ 84/1 ม.9 ถนน - ตำบล / แขวง นานแค

อำเภอ / เขต เมืองนครปฐม จังหวัด นครปฐม

โดย นายชลทิศ สว่างจิตร์ ผู้มีอำนาจลงนามผูกพันนิติบุคคลปรากฏตามหนังสือรับรองของสำนักงาน

ทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท จังหวัดนครปฐม เลขที่ นธร.001128 ลงวันที่ 1 เมษายน 2551

(และหนังสือมอบอำนาจลงวันที่.....) แนบท้ายสัญญานี้ จึงต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า “ผู้รับจ้าง” อีกฝ่ายหนึ่ง

คู่สัญญาได้ตกลงกันมีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ข้อตกลงว่าจ้าง

ผู้ว่าจ้างตกลงจ้างและผู้รับจ้างตกลงรับจ้างทำงาน งานบูรณะซ่อมแซมมณฑปวัดกลาง

ณ วัดกลาง ตำบล / แขวง นครหลวง อำเภอ นครหลวง จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

ตามข้อกำหนดและเงื่อนไขแห่งสัญญานี้รวมทั้งเอกสารแนบท้ายสัญญา

ผู้รับจ้างตกลงที่จะจัดหาแรงงานและวัสดุ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ชนิดที่ เพื่อใช้ในการ
งานจ้างตามสัญญานี้

(ลงชื่อ) ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) พยาน

ข้อ 2. เอกสารอันเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา

เอกสารแนบท้ายสัญญาดังต่อไปนี้ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา

- 2.1 แผนก 1 แบบรูปประกอบ จำนวน 11 หน้า
2.2 แผนก 2 รายการประกอบแบบ จำนวน 21 หน้า
2.3 แผนก 3 ใบแจ้งปริมาณงานและราคา จำนวน 17 หน้า
2.4 แผนก 4 ใบเสนอราคา จำนวน 2 หน้า
2.5 แผนก 5 สูตรปรับราคา (K) จำนวน 7 หน้า

ความใดในเอกสารแนบท้ายสัญญาที่ขัดแย้งกับข้อความในสัญญานี้ ให้ใช้ข้อความในสัญญานี้บังคับ และในกรณีที่เอกสารแนบท้ายสัญญาขัดแย้งกันเอง ผู้รับจ้างจะต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของผู้ว่าจ้าง

ข้อ 3. หลักประกันการปฏิบัติตามสัญญา

ในขณะทำสัญญานี้ ผู้รับจ้างได้นำหลักประกันเป็น หนังสือค้ำประกันสัญญาของธนาคารกรุงไทย สาขานครปฐม เลขที่ ค.00019/200701/0052/51 ลงวันที่ 29 กันยายน 2551 เป็นจำนวนเงิน 178,250.- บาท (หนึ่งแสนเจ็ดหมื่นแปดพันสองร้อยห้าสิบบาทถ้วน) มามอบให้แก่ผู้ว่าจ้างเพื่อเป็นหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญานี้

หลักประกันที่ผู้รับจ้างนำมามอบไว้ตามวรรคหนึ่ง ผู้ว่าจ้างจะคืนให้เมื่อผู้รับจ้างพ้นจากข้อผูกพันตามสัญญานี้แล้ว

ข้อ 4. ค่าจ้างและการจ่ายเงิน (สำหรับสัญญาที่เป็นราคาเหมารวม)

ผู้ว่าจ้างตกลงจ่ายและผู้รับจ้างตกลงรับเงินค่าจ้างจำนวนเงิน 3,565,000.- บาท (สามล้านห้าแสนหกหมื่นห้าพันบาทถ้วน) ซึ่งได้รวมภาษีมูลค่าเพิ่มจำนวน 233,224.30 บาท ตลอดจนภาษีอากรอื่น ๆ และค่าใช้จ่ายทั้งปวงด้วยแล้ว โดยถือราคาเหมารวมเป็นเกณฑ์และกำหนดการจ่ายเงินเป็นงวด ๆ ดังนี้
งวดที่ 1 เป็นจำนวนเงิน 356,500.- บาท (สามแสนห้าหมื่นหกพันห้าร้อยบาทถ้วน) เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

- งานขุดคันทางโบราณคดี 1 หลุม
- งานขุดตรวจหาแนวแกน, แนวโบราณสถาน, ถนนทางเดินของมณฑป ขนาด 2x10x2 ม.
จำนวน 4 หลุม

ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2551

(ลงชื่อ).....ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ).....พยาน

(ลงชื่อ).....ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ).....พยาน

บมจ. ธนาคารกรุงไทย
KRUNG THAI BANK PUBLIC COMPANY LIMITED

เลขที่ 5- 661751

หนังสือค้ำประกัน (หลักประกันสัญญา)

ที่ ก. 00019/200701/0052/51

บมจ. ธนาคารกรุงไทย สำนักงาน.....สาขานครปฐม

วันที่..... 29 กันยายน 2551

ข้าพเจ้า บมจ. ธนาคารกรุงไทย สำนักงาน.....สาขานครปฐม ตั้งอยู่เลขที่..... 230
ถนน..... ตำบล/แขวง..... พระปฐมเจดีย์..... อำเภอ/เขต..... เมืองนครปฐม

จังหวัด..... นครปฐม โดย..... นายวัชร ชีวพฤษ์..... ผู้มีอำนาจลงนาม

ผูกพันธนาคาร ขอทำหนังสือค้ำประกันฉบับนี้ให้ไว้ต่อ..... สำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

..... ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า "ผู้ว่าจ้าง" ดังมีข้อความต่อไปนี้

๑. ตามที่..... ห้างหุ้นส่วนจำกัด พัทธกร

..... ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า "ผู้รับจ้าง

ได้ทำสัญญาจ้าง..... งานบูรณะซ่อมแซมมณฑปวัดกลาง ตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กับผู้ว่าจ้างตามสัญญา เลขที่..... ๖ /๒๕๕๑..... ลงวันที่..... ๓๐ กันยายน ๒๕๕๑

ซึ่งผู้รับจ้างต้องวางหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาต่อผู้ว่าจ้าง เป็นจำนวนเงิน..... 178,250.00 บาท

(..... เงินหนึ่งแสนเจ็ดหมื่นแปดพันสองร้อยห้าสิบบาทถ้วน.....) ซึ่งเท่ากับร้อยละ..... 5.00

(.....) ของมูลค่าทั้งหมดของสัญญา

ข้าพเจ้ายอมผูกพันตนโดยไม่มีเงื่อนไขที่จะค้ำประกันชนิดเพิกถอนไม่ได้เช่นเดียวกับลูกหนี้ชั้นต้นในการชำระเงินให้ตาม

สิทธิเรียกร้องของผู้ว่าจ้างจำนวนไม่เกิน..... 178,250.00 บาท (.....

เงินหนึ่งแสนเจ็ดหมื่นแปดพันสองร้อยห้าสิบบาทถ้วน.....) ในกรณีที่ผู้รับจ้างก่อให้เกิดความเสียหายใด ๆ หรือต้องชำระค่าปรับ หรือ

ค่าใช้จ่ายใด ๆ หรือผู้รับจ้างมิได้ปฏิบัติตามภาระหน้าที่ใด ๆ ที่กำหนดในสัญญาดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ โดยข้าพเจ้าจะไม่อ้างสิทธิใด ๆ

เพื่อโต้แย้ง และผู้ว่าจ้างไม่จำเป็นต้องเรียกร้องให้ผู้รับจ้างชำระหนี้ก่อน

๒. หากผู้ว่าจ้างได้ขยายระยะเวลาให้แก่ผู้รับจ้างหรือยินยอมให้ผู้รับจ้างปฏิบัติผิดแผกไปจากเงื่อนไขใด ๆ ในสัญญา

ให้ถือว่าข้าพเจ้าได้ยินยอมในกรณีนั้น ๆ ด้วย

๓. หนังสือค้ำประกันนี้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันทำสัญญาจ้างดังกล่าวข้างต้นจนถึงวันที่ภาระหน้าที่ทั้งหลายของผู้รับจ้าง

จะได้ปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงไป และข้าพเจ้าจะไม่เพิกถอนการค้ำประกันไม่ว่ากรณีใด ๆ ตราบเท่าที่ผู้รับจ้างยังต้องปฏิบัติตามสัญญาจ้าง

ตามสัญญาจ้างอยู่

ข้าพเจ้าได้ลงนามและประทับตราไว้ต่อหน้าพยานเป็นสำคัญ

(ลงชื่อ)..... ผู้ค้ำประกัน

(..... นายวัชร ชีวพฤษ์.....)

ตำแหน่ง..... ผู้จัดการสาขาอาวุโส.....

(ลงชื่อ)..... พยาน

นางศิริวรรณ กิ่งวงษ์ก่อ

(ลงชื่อ)..... พยาน

นางสาววันเพ็ญ ภู่อิ่ม

งวดที่ 2 เป็นจำนวนเงิน 534,750.- บาท (ห้าแสนสามหมื่นสี่พันเจ็ดร้อยห้าสิบบาทถ้วน)

เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

- งานนั่งร้านเหล็กยึดโคยรอบ
- งานหลังคาสังกะสีคลุมอาคารพร้อมโครงเคร่า
- งานรื้อถอนกระเบื้องหลังคาเดิม ไม้ระแนง ไม้กลอน ไม้สะพานหนู และไม้เชิงชาย
- งานเปลี่ยนตะเข้สันไม้แดง
- งานเปลี่ยนจันทันไม้แดง
- งานเปลี่ยนเชิงชายไม้สัก
- งานเปลี่ยนไม้แป้นไม้เนื้อแข็ง
- งานเปลี่ยนสะพานหนูไม้เนื้อแข็ง
- งานติดตั้งกลอนไม้เนื้อแข็ง
- งานติดตั้งระแนงไม้เนื้อแข็ง
- งานทาน้ำยรักษาเนื้อไม้และป้องกันปลวกไม้โครงหลังคาทั้งหมด

ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 5 มกราคม 2552

งวดที่ 3 เป็นจำนวนเงิน 534,750.- บาท (ห้าแสนสามหมื่นสี่พันเจ็ดร้อยห้าสิบบาทถ้วน)

เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

- งานสกัดผนังก่ออิฐเพื่อเสริมโครงสร้าง
- งานคอนกรีตโครงสร้าง
- งานเจาะเอียงผนัง
- งานสกัดผิวปูนฉาบเรียบภายในและภายนอกทั้งหมด (ยกเว้นส่วนที่มีจิตรกรรมฝาผนัง)
- งานตัดความชื้นด้วยวิธีเจาะอัดฉีดน้ำยาเคมี

ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 6 มีนาคม 2552

งวดที่ 4 เป็นจำนวนเงิน 534,750.- บาท (ห้าแสนสามหมื่นสี่พันเจ็ดร้อยห้าสิบบาทถ้วน)

เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

- งานมุงกระเบื้องหลังคาดินเผาแกร่งไม่เคลือบ
- งานสันหลังคาและหลบข้างกระเบื้อง
- งานจำลองแบบและติดตั้งใบกนกเปลวพลิงทับสันหลังคาบน
- งานจำลองแบบและติดตั้งหัวนาคุมหลังคา

(ลงชื่อ).....ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ).....ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ).....พยาน

(ลงชื่อ).....พยาน

- งานปูนปั้นขอบผนังเพิ่มเติมรูปแบบ
- งานตรวจสอบผนังไม้และฝ้าเพดานไม้ที่มีภาพเขียนสีและลายฉลุ
- รายงานเบื้องต้นทางโบราณคดี ดันฉบับ 20 เล่ม สำเนา DVD 50 ชุด

ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 5 เมษายน 2552

งวดที่ 5 เป็นจำนวนเงิน 534,750.- บาท (ห้าแสนสามหมื่นสี่พันเจ็ดร้อยห้าสิบบาทถ้วน)
เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

- งานอนุรักษ์ปูนปั้นหัวเสาผนัง
- งานปั้นปูนซ่อมประติมากรรมเพิ่มเติม (ปั้นเสริมในส่วนที่ขาดหาย)
- งานฉาบปูนหมักผนังเรียบทั้งหมด
- งานทาสีน้ำปูน
- รายงานการบูรณะโบราณสถาน ร่างต้นฉบับ 25%

ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 5 พฤษภาคม 2552

งวดที่ 6 เป็นจำนวนเงิน 534,750.- บาท (ห้าแสนสามหมื่นสี่พันเจ็ดร้อยห้าสิบบาทถ้วน)
เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

- งานสกัดพื้นเดิมออก
- งานปรับถมทรายบดอัดแน่น
- งานปูอิฐรองพื้นชาแนวปูนหมัก
- งานปูกระเบื้องดินเผา ขนาด 6x6 นิ้ว ชาแนว (ภายในผนัง)
- งานประติมากรรมหน้าต่างแล้วเสร็จ
- งานวัสดุอุปกรณ์ไฟฟ้าแล้วเสร็จ
- งานสกัดผนังกำแพงเพื่อเสริมโครงสร้าง
- งานโครงสร้างกำแพงแก้ว
- งานปรับคิดผนังกำแพงแก้ว
- งานเจาะยึดด้วยเหล็กไร้สนิม (กำแพงแก้ว)
- งานก่ออิฐเสริมเพิ่มเติมรูปแบบ (กำแพงแก้ว)
- รายงานการบูรณะโบราณสถาน ร่างต้นฉบับ 50%

ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 4 มิถุนายน 2552

(ลงชื่อ).....ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ).....พยาน

(ลงชื่อ).....ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ).....พยาน

อธิบดีกรมศิลปากร
จากกรมศิลปากร

งวดสุดท้าย เป็นจำนวนเงิน 534,750.- บาท (ห้าแสนสามหมื่นสี่พันเจ็ดร้อยห้าสิบบาทถ้วน)
เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

- งานป้ายบรราชใหญ่แล้วเสร็จ
- งานบูรณะกำแพงแก้วและพื้นโคยรอบแล้วเสร็จ
- งานระบบระบายน้ำแล้วเสร็จ
- รายงานเบื้องต้นทางโบราณคดี ดินฉบับ 20 เล่ม สำเนา DVD 50 ชุด
- งานทำความสะอาดพื้นที่ปฏิบัติงาน
- รายงานการบูรณะโบราณสถานแล้วเสร็จ 100% ดินฉบับ 10 เล่ม สำเนาเอกสาร 20 เล่ม พร้อมบันทึกรายงานลงแผ่น CD-R
- งานอื่นตามที่กำหนดในรูปแบบรายการแล้วเสร็จทั้งหมด

เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงานทั้งหมดให้แล้วเสร็จเรียบร้อยตามสัญญา รวมทั้งทำสถานที่ก่อสร้างให้
สะอาดเรียบร้อยตามที่กำหนดไว้ในข้อ 20 ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 4 กรกฎาคม 2552

*** การจ่ายเงินตามเงื่อนไขแห่งสัญญานี้ ผู้ว่าจ้าง จะโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของผู้รับจ้าง
ชื่อธนาคาร กรุงเทพมหานคร สาขา นครปฐม ชื่อบัญชี ห้างหุ้นส่วนจำกัด พัทธกร
เลขที่บัญชี 701-0-14208-4 ทั้งนี้ ผู้รับจ้างตกลงเป็นผู้รับภาระเงินค่าธรรมเนียมหรือค่าบริการอื่นใด
เกี่ยวกับการโอนที่ธนาคารเรียกเก็บและยินยอมให้มีการหักเงินดังกล่าวจากจำนวนเงินโอนในงวดนั้น ๆ

ข้อ 5 เงินค่าจ้างล่วงหน้า

ผู้ว่าจ้างตกลงจ่ายเงินค่าจ้างล่วงหน้าให้แก่ผู้รับจ้างเป็นจำนวนเงิน บาท
(.....) ซึ่งเท่ากับร้อยละ ของราคาค่าจ้างตามสัญญาที่ระบุไว้ในข้อ 4

เงินจำนวนดังกล่าวจะจ่ายให้ภายหลังจากที่ผู้รับจ้างได้วางหลักประกันการรับเงินค่าจ้างล่วงหน้าเต็ม
ตามจำนวนเงินค่าจ้างล่วงหน้าให้แก่ผู้ว่าจ้าง ผู้รับจ้างจะต้องออกใบเสร็จรับเงินค่าจ้างล่วงหน้าตามแบบที่ผู้ว่า
จ้างกำหนดให้ และผู้รับจ้างตกลงที่จะกระทำตามเงื่อนไขอื่นเกี่ยวกับการใช้จ่ายและการใช้คืนเงินค่าจ้างล่วงหน้า
นั้นดังต่อไปนี้

5.1 ผู้รับจ้างจะใช้เงินค่าจ้างล่วงหน้าเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานตามสัญญาเท่านั้น
หากผู้รับจ้างใช้จ่ายเงินค่าจ้างล่วงหน้า หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของเงินค่าจ้างล่วงหน้าในทางอื่น ผู้ว่าจ้างอาจจะ
เรียกเงินค่าจ้างล่วงหน้าคืนจากผู้รับจ้างหรือบังคับแก่หลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาได้ทันที

5.2 เมื่อผู้ว่าจ้างเรียกร้อง ผู้รับจ้างจะต้องแสดงหลักฐานการใช้จ่ายเงินค่าจ้างล่วงหน้า เพื่อพิสูจน์
ว่าได้เป็นไปตามข้อ 5.1 ภายในกำหนด 15 วัน นับถัดจากวันได้รับแจ้งจากผู้ว่าจ้าง หากผู้รับจ้างไม่อาจแสดง

(ลงชื่อ).....ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ).....ผู้รับจ้าง
(ลงชื่อ).....พยาน (ลงชื่อ).....พยาน

หลักฐานดังกล่าวภายในกำหนด 15 วัน ผู้ว่าจ้างอาจเรียกเงินค่าเงินค่าจ้างล่วงหน้าคืนจากผู้รับจ้างหรือบังคับแก่หลักประกันการรับเงินค่าจ้างล่วงหน้าได้ทันที

5.3 ในการจ่ายเงินค่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้าง ผู้ว่าจ้างจะหักเงินค่าจ้างไว้จำนวนร้อยละ 15 ของเงินค่าจ้างที่ผู้รับจ้างจะได้รับในแต่ละงวด ทั้งนี้ จนกว่าจำนวนเงินที่หักไว้จะครบตามจำนวนเงินค่าจ้างล่วงหน้าที่ผู้รับจ้างได้รับไปแล้ว

5.4 เงินจำนวนใด ๆ ก็ตาม ที่ผู้รับจ้างจะต้องจ่ายให้แก่ผู้ว่าจ้างเพื่อชำระหนี้หรือเพื่อชดเชยความรับผิดชอบต่าง ๆ ตามสัญญา ผู้ว่าจ้างจะหักเอาจากเงินค่าจ้างงวดที่จะจ่ายให้แก่ผู้รับจ้าง ก่อนที่จะหักค่าใช้จ่ายคืนเงินค่าจ้างล่วงหน้า

5.5 ในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญา หากเงินค่าจ้างล่วงหน้าที่เหลือเกินกว่าจำนวนเงินที่ผู้รับจ้างจะได้รับหลังจากหักค่าใช้จ่ายในกรณีอื่นแล้ว ผู้รับจ้างจะต้องจ่ายคืนเงินจำนวนที่เหลือนั้นให้แก่ผู้ว่าจ้างภายใน 7 วัน นับถัดจากวันได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากผู้ว่าจ้าง

ผู้ว่าจ้างจะคืนหลักประกันเงินล่วงหน้าให้แก่ผู้รับจ้าง ต่อเมื่อผู้ว่าจ้างได้หักเงินค่าจ้างไว้ครบจำนวนเงินล่วงหน้าตามข้อ 5

ข้อ 6 การหักเงินประกันผลงาน

ในการจ่ายเงินให้แก่ผู้รับจ้างแต่ละงวด ผู้ว่าจ้างจะหักเงินจำนวน.....บาท ผู้รับจ้างมีสิทธิที่จะขอเงินประกันผลงานคืนโดยผู้รับจ้างจะต้องวางหนังสือค้ำประกันของธนาคารซึ่งออกโดยธนาคารภายในประเทศ มาวางไว้ต่อผู้ว่าจ้างเพื่อเป็นหลักประกันแทนก็ได้

ผู้ว่าจ้างจะคืนเงินประกันผลงาน และ / หรือหนังสือค้ำประกันของธนาคารดังกล่าว ตามวรรคหนึ่ง ให้แก่ผู้รับจ้างพร้อมกับการจ่ายเงินงวดสุดท้าย

ข้อ 7 กำหนดเวลาแล้วเสร็จและสิทธิของผู้ว่าจ้างในการบอกเลิกสัญญา

ภายในกำหนด.....วัน นับถัดจากวันลงนามในสัญญา ผู้รับจ้างจะต้องเสนอแผนงานให้เป็นที่พอใจแก่ผู้ว่าจ้าง โดยแสดงถึงขั้นตอนของการทำงานและกำหนดเวลาที่ต้องใช้ในการทำงานหลักต่าง ๆ ให้แล้วเสร็จ

ผู้รับจ้างต้องเริ่มทำงานที่รับจ้างภายในวันที่.....8.....เดือน.....ตุลาคม.....พ.ศ.....2551.....และจะต้องทำงานให้แล้วเสร็จบริบูรณ์ภายในวันที่.....4.....เดือน.....กรกฎาคม.....พ.ศ.....2552.....

ถ้าผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลาหรือจะแล้วเสร็จล่าช้าเกินกว่ากำหนดเวลา หรือผู้รับจ้างทำผิดสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง หรือตกเป็นผู้ล้มละลาย หรือพิกเฉย ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการตรวจสอบการจ้าง หรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษา ซึ่งได้รับมอบอำนาจจากผู้ว่าจ้าง ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญานี้ได้และมีสิทธิจ้างผู้รับจ้างรายใหม่เข้าทำงานของผู้รับจ้างให้ลุล่วงไปได้ด้วย

การที่ผู้ว่าจ้างไม่ใช้สิทธิเลิกสัญญาดังกล่าวข้างต้นนั้น ไม่เป็นเหตุให้ผู้รับจ้างพ้นจากความรับผิดชอบ

(ลงชื่อ).....ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ).....ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ).....พยาน

(ลงชื่อ).....พยาน

ข้อ 8 ความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของงานจ้าง

เมื่องานแล้วเสร็จสมบูรณ์ และผู้ว่าจ้างได้รับมอบงานจากผู้รับจ้างหรือจากผู้รับจ้างรายใหม่ ในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญาตามข้อ 7 หากมีเหตุชำรุดบกพร่องหรือเสียหายเกิดขึ้นจากงานจ้างนี้ ภายในกำหนด..... 2 ปี เดือน นับถัดจากวันที่ได้รับมอบงานดังกล่าว ซึ่งความชำรุดบกพร่องหรือเสียหายนั้นเกิดจากความบกพร่องของผู้รับจ้างอันเกิดจากการใช้วัสดุที่ไม่ถูกต้อง หรือทำให้ไม่เรียบร้อย หรือทำให้ไม่ถูกต้องตามมาตรฐานแห่งหลักวิชา ผู้รับจ้างจะต้องรีบทำการแก้ไขให้เป็นที่เรียบร้อยโดยไม่ชักช้า โดยผู้ว่าจ้างไม่ต้องออกเงินใดๆ ในการนี้ทั้งสิ้น หากผู้รับจ้างบิดพลิ้วไม่กระทำการดังกล่าวภายในกำหนด..... 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากผู้ว่าจ้าง หรือไม่ทำการแก้ไขให้ถูกต้องเรียบร้อยภายในเวลาที่ผู้ว่าจ้างกำหนด ให้ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะทำการนั้นเองหรือจ้างผู้อื่นให้ทำงานนั้น โดยผู้รับจ้างต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

ข้อ 9 การจ้างช่วง

ผู้รับจ้างจะต้องไม่เอางานทั้งหมดหรือบางส่วนแห่งสัญญานี้ไปจ้างช่วงอีกต่อหนึ่งโดยไม่ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้ว่าจ้างก่อน ทั้งนี้ นอกจากในกรณีที่สัญญานี้จะได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น ความยินยอมดังกล่าวนั้นไม่เป็นเหตุให้ผู้รับจ้างหลุดพ้นจากความรับผิดชอบหรือพันธะหน้าที่ตามสัญญานี้ และผู้รับจ้างจะยังคงต้องรับผิดชอบในความผิดและความประมาทเลินเล่อของผู้รับจ้างช่วงหรือของตัวแทนหรือลูกจ้างของผู้รับจ้างช่วงนั้นทุกประการ

ข้อ 10 การควบคุมงานของผู้รับจ้าง

ผู้รับจ้างจะต้องควบคุมงานที่รับจ้างอย่างเอาใจใส่ด้วยประสิทธิภาพและความชำนาญ และในระหว่างการทำงานที่รับจ้างจะต้องจัดให้มีผู้แทนซึ่งทำงานเต็มเวลาเป็นผู้ควบคุมงาน ผู้ควบคุมงานดังกล่าวจะต้องเป็นผู้แทนได้รับมอบอำนาจจากผู้รับจ้าง คำสั่งหรือคำแนะนำต่าง ๆ ที่ได้แจ้งแก่ผู้แทนผู้ได้รับมอบอำนาจนั้นให้ถือว่าเป็นคำสั่งหรือคำแนะนำที่ได้แจ้งแก่ผู้รับจ้าง การแต่งตั้งผู้ควบคุมงานนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือ และต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าจ้าง การเปลี่ยนตัวหรือแต่งตั้งผู้ควบคุมงานใหม่จะทำได้หากไม่ได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าจ้างก่อน

ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะขอเปลี่ยนตัวผู้แทนได้รับมอบอำนาจนั้น โดยแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้รับจ้าง และผู้รับจ้างจะต้องทำการเปลี่ยนตัวโดยพลัน โดยไม่คิดราคาเพิ่มหรืออ้างเหตุเพื่อขยายอายุสัญญาอันเนื่องมาจากเหตุนี้

ข้อ 11 ความรับผิดชอบของผู้รับจ้าง

ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบอุบัติเหตุ ความเสียหาย หรือภัยอันตรายใด ๆ อันเกิดจากการปฏิบัติงานของ

(ลงชื่อ).....ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ).....ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ).....พยาน

(ลงชื่อ).....พยาน

ผู้รับจ้าง และจะต้องรับผิดชอบความเสียหายจากการกระทำของลูกจ้างของผู้รับจ้าง ความเสียหายใด ๆ อันเกิดแก่ งานที่ผู้รับจ้างได้ทำขึ้น แม้จะเกิดขึ้นเพราะเหตุสุดวิสัย นอกจากกรณีอันเกิดจากความผิดของผู้ว่าจ้าง ผู้รับจ้าง จะต้องรับผิดชอบโดยซ่อมแซมให้คืนดีหรือเปลี่ยนให้ใหม่โดยค่าใช้จ่ายของผู้รับจ้างเอง ความรับผิดชอบของผู้รับจ้าง ดังกล่าวในข้อนี้จะสิ้นสุดลงเมื่อผู้ว่าจ้างได้รับมอบงานครั้งสุดท้าย ซึ่งหลังจากนั้นผู้รับจ้างคงต้องรับผิดชอบเพียงใน กรณีชำรุดบกพร่องหรือความเสียหายดังกล่าวในข้อ 8 เท่านั้น

ข้อ 12 การจ่ายเงินแก่ลูกจ้าง

ผู้รับจ้างจะต้องจ่ายเงินแก่ลูกจ้างที่ผู้รับจ้างได้จ้างมาในอัตรา และตามกำหนดเวลาที่ผู้รับจ้างได้ตกลง หรือทำสัญญาไว้ต่อลูกจ้างดังกล่าว

ถ้าผู้รับจ้างไม่จ่ายเงินค่าจ้างหรือค่าทดแทนอื่นใดแก่ลูกจ้างดังกล่าวในวรรคแรก ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะเอา เงินค่าจ้างที่จะต้องจ่ายแก่ผู้รับจ้างมาจ่ายให้แก่ลูกจ้างของผู้รับจ้างดังกล่าวและให้ถือว่าผู้ว่าจ้างได้จ่ายเงินจำนวนนั้น เป็นค่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้างตามสัญญาแล้ว

ผู้รับจ้างจะต้องจัดให้มีประกันภัยสำหรับลูกจ้างทุกคนที่จ้างมาทำงานโดยให้ครอบคลุมถึงความรับผิดชอบ ทั้งปวงของผู้รับจ้างรวมทั้งผู้รับจ้างช่วงอันหากจะพึงมีในกรณีความเสียหายที่คิดค่าสินไหมทดแทนได้ตามกฎหมายซึ่ง เกิดจากอุบัติเหตุหรือภัยอันตรายใด ๆ ต่อลูกจ้าง หรือบุคคลอื่นที่ผู้รับจ้างหรือผู้รับจ้างช่วงจ้างมาทำงาน ผู้รับจ้าง จะต้องส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวพร้อมทั้งหลักฐานการชำระเบี้ยประกันให้แก่ผู้ว่าจ้างเมื่อผู้ว่าจ้างเรียกร้อง

ข้อ 13 การตรวจงานจ้าง

ถ้าผู้ว่าจ้างแต่งตั้งกรรมการตรวจการจ้าง ผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาเพื่อ ควบคุมการทำงานของ ผู้รับจ้าง กรรมการตรวจการจ้างหรือผู้ควบคุมหรือบริษัทที่ปรึกษานั้นมีอำนาจเข้าไปตรวจการงานในโรงงาน และสถานที่ที่กำลังก่อสร้างได้ตลอดเวลา และผู้รับจ้างจะต้องอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือในการนั้น ตามสมควร

การที่มีกรรมการตรวจการจ้าง ผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาทำให้ผู้รับจ้างพ้นความรับผิดชอบ ตามสัญญานี้ข้อหนึ่งข้อใดไม่

ข้อ 14 แบบรูปและรายการละเอียดคดเคลื่อน

ผู้รับจ้างจะต้องรับรองว่าได้ตรวจสอบและทำความเข้าใจในแบบรูปรายการละเอียดโดยถี่ถ้วนแล้ว หากปรากฏว่าแบบรูปและรายการละเอียดนั้นผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนไปจากหลักการทางวิศวกรรมหรือทาง เทคนิค ผู้รับจ้างตกลงที่จะปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของกรรมการตรวจการจ้างหรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาที่ ผู้ว่าจ้างแต่งตั้งเพื่อให้งานแล้วเสร็จบริบูรณ์โดยจะคิดค่าใช้จ่ายใด ๆ เพิ่มขึ้นจากผู้ว่าจ้างไม่ได้

(ลงชื่อ).....ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ).....ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ).....พยาน

(ลงชื่อ).....พยาน

ข้อ 15 การควบคุมงานโดยผู้ว่าจ้าง

ผู้รับจ้างตกลงว่า กรรมการตรวจการจ้าง ผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาที่ผู้ว่าจ้างแต่งตั้งมีอำนาจที่จะตรวจสอบและควบคุมงานเพื่อให้เป็นไปตามเอกสารสัญญาและมีอำนาจที่จะสั่งให้แก้ไข เปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม หรือตัดทอนซึ่งงานตามสัญญานี้ หากผู้รับจ้างขัดขืนไม่ปฏิบัติตามกรรมการตรวจการจ้าง ผู้ควบคุมงาน หรือบริษัทที่ปรึกษามีอำนาจที่จะสั่งให้หยุดกิจการนั้นชั่วคราวได้ ความล่าช้าในกรณีเช่นนี้ผู้รับจ้างจะถือเป็นเหตุขอชดเชยวันทำการออกไปมิได้

ข้อ 16 งานพิเศษและการแก้ไขงาน

ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะสั่งให้ผู้รับจ้างทำงานพิเศษซึ่งไม่ได้แสดงไว้ หรือรวมอยู่ในเอกสารสัญญา หากงานพิเศษนั้นๆ อยู่ในขอบข่ายทั่วไปแห่งวัตถุประสงค์ของสัญญานี้ นอกจากนี้ผู้ว่าจ้างยังมีสิทธิสั่งให้เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขแบบรูป และข้อกำหนดต่างๆ ในเอกสารสัญญานี้ด้วย โดยไม่ทำให้สัญญาเป็นโมฆะแต่อย่างใด

อัตราค่าจ้างหรือราคาที่กำหนดไว้ในสัญญานี้ให้กำหนดสำหรับงานพิเศษหรืองานที่เพิ่มเติมขึ้น หรือตัดทอนลงทั้งปวงตามคำสั่งของผู้ว่าจ้าง หากในสัญญาไม่ได้กำหนดไว้ถึงอัตราค่าจ้าง หรือราคาใดๆ ที่จะนำมาใช้สำหรับงานพิเศษหรืองานที่เพิ่มเติมขึ้นดังกล่าว ผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างจะได้ตกลงกันที่จะกำหนดอัตราหรือราคารวมทั้งการขยายระยะเวลา (ถ้ามี) กันใหม่เพื่อความเหมาะสม ในกรณีที่ตกลงกันไม่ได้ผู้ว่าจ้างจะกำหนดอัตราจ้างหรือราคาโดยตัวตามแต่ผู้ว่าจ้างจะเห็นว่าเหมาะสมและถูกต้อง ซึ่งผู้รับจ้างจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ว่าจ้าง

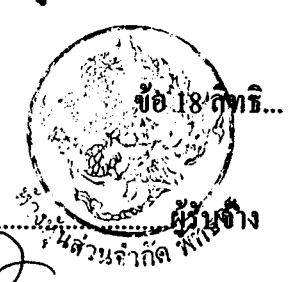
ข้อ 17 ค่าปรับ

หากผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา และผู้ว่าจ้างยังมิได้บอกเลิกสัญญา ผู้รับจ้างจะต้องชำระค่าปรับให้แก่ผู้ว่าจ้างเป็นจำนวนเงินวันละ 3,565.- บาท และจะต้องชำระค่าใช้จ่ายในการควบคุมงานในเมื่อผู้ว่าจ้างต้องจ้าง ผู้ควบคุมงานอีกคนหนึ่งเป็นจำนวนเงินวันละ 200.- บาท นับถัดจากวันที่กำหนดแล้วเสร็จตามสัญญาหรือวันที่ผู้ว่าจ้างได้ขยายให้จนถึงวันที่ทำงานแล้วเสร็จจริง นอกจากนี้ผู้รับจ้างยอมให้ผู้ว่าจ้างเรียกค่าเสียหายอันเกิดขึ้นจากการที่ผู้รับจ้างทำงานล่าช้าเฉพาะส่วนที่เกินกว่าจำนวนค่าปรับ และค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้อีกด้วย

ในระหว่างที่ผู้ว่าจ้างยังมิได้บอกเลิกสัญญานั้น หากผู้ว่าจ้างเห็นว่าผู้รับจ้างจะไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาต่อไปได้ ผู้ว่าจ้างจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาและใช้สิทธิตามข้อ 18 ก็ได้ และถ้าผู้ว่าจ้างได้แจ้งข้อเรียกร้องไปยังผู้รับจ้างเมื่อครบกำหนดแล้วเสร็จของงานขอให้ชำระค่าปรับแล้ว ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะปรับผู้รับจ้างจนถึงวันบอกเลิกสัญญาได้อีกด้วย

(ลงชื่อ).....ผู้ว่าจ้าง
(ลงชื่อ).....พยาน

(ลงชื่อ).....ผู้รับจ้าง
(ลงชื่อ).....พยาน

ข้อ 18 สิทธิของผู้ว่าจ้างภายหลังบอกเลิกสัญญา

ในกรณีที่ผู้ว่าจ้างบอกเลิกสัญญา ผู้ว่าจ้างอาจทำงานนั้นเองหรือว่าจ้างผู้อื่นให้ทำงานนั้นต่อจนแล้วเสร็จได้ ผู้ว่าจ้างหรือผู้ที่รับจ้างทำงานนั้นต้องมีสิทธิใช้เครื่องใช้ในการก่อสร้างสิ่ง ที่สร้างขึ้นชั่วคราวสำหรับงานก่อสร้าง และวัสดุต่างๆ ซึ่งเห็นว่าจะต้องสงวนเอาไว้เพื่อการปฏิบัติงานตามสัญญาตามที่เห็นสมควร

ในกรณีดังกล่าวผู้ว่าจ้างมีสิทธิรับหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาทั้งหมดหรือบางส่วนคืนแต่จะเห็นสมควร นอกจากนั้นผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบในค่าเสียหาย ซึ่งเป็นจำนวนเกินกว่าหลักประกันการปฏิบัติงาน และค่าเสียหายต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในการทำงานนั้นต่อให้แล้วเสร็จตามสัญญา และค่าใช้จ่ายในการควบคุมงานเพิ่ม (ถ้ามี) ซึ่งผู้ว่าจ้างจะหักเอาจากเงินประกันผลงานหรือจำนวนเงินใดๆ ที่จะจ่ายให้แก่ผู้รับจ้างก็ได้

ข้อ 19 การกำหนดค่าเสียหาย

ค่าปรับหรือค่าเสียหายซึ่งเกิดขึ้นจากผู้รับจ้างตามสัญญานี้ ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะหักเอาจากจำนวนเงินค่าจ้างที่ค้างจ่ายหรือจากเงินประกันผลงานของผู้รับจ้างหรือบังคับจากหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาก็ได้

หากมีเงินค่าจ้างตามสัญญาที่หักไว้จ่ายเป็นค่าปรับ และค่าเสียหายแล้วยังเหลืออยู่อีกเท่าใด ผู้ว่าจ้างจะคืนให้แก่ผู้รับจ้างทั้งหมด

ข้อ 20 การทำบริเวณก่อสร้างให้เรียบร้อย

ผู้รับจ้างจะต้องรักษาสถานที่ปฏิบัติงานตามสัญญานี้ รวมทั้งโรงงานหรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานของผู้รับจ้าง ถูกจ้าง ตัวแทน หรือของผู้รับจ้างช่วงให้อยู่ในความสะดวก ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพในการใช้งานตลอดระยะเวลาการจ้างและเมื่อทำงานเสร็จสิ้นแล้วจะต้องขนย้ายบรรดาเครื่องใช้ในการทำงานจ้างรวมทั้งวัสดุ ขยะมูลฝอย และสิ่งก่อสร้างชั่วคราวต่างๆ (ถ้ามี) ทั้งจะต้องกลบเกลี่ยพื้นดินให้เรียบร้อยเพื่อให้บริเวณทั้งหมดอยู่ในสภาพที่สะอาด และใช้การได้ทันที

ข้อ 21 การขยายเวลาปฏิบัติงานตามสัญญา

ในกรณีที่มิเหตุสุดวิสัย หรือเหตุใดๆ อันเนื่องมาจากความผิดหรือความบกพร่องของฝ่ายผู้ว่าจ้าง หรือพฤติการณ์อันหนึ่งอันใดที่ผู้รับจ้าง ไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย ทำให้ผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามเงื่อนไขและกำหนดเวลาแห่งสัญญานี้ได้ ผู้รับจ้างจะต้องแจ้งเหตุหรือพฤติการณ์ดังกล่าวพร้อมหลักฐานเป็นหนังสือให้ผู้ว่าจ้างทราบ เพื่อขอขยายเวลาทำงานออกไปภายใน 15 วัน นับถัดจากวันที่เหตุนั้นสิ้นสุดลง

ถ้าผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามความในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าผู้รับจ้างได้สละสิทธิเรียกร้องในการที่จะขอขยายเวลาทำงานออกไปไม่มีเงื่อนไขใดๆ ทั้งสิ้น เว้นแต่กรณีเหตุเกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของฝ่ายผู้ว่าจ้างซึ่งมีหลักฐานชัดเจน หรือผู้ว่าจ้างทราบคืออยู่แล้วตั้งแต่ต้น

(ลงชื่อ).....ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ).....ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ).....พยาน

(ลงชื่อ).....พยาน

การขยายกำหนดเวลาทำงานตามวรรคหนึ่ง อยู่ในดุลพินิจของผู้ว่าจ้างที่จะพิจารณาตามที่เห็นสมควร

ข้อ 22 การใช้เรือไทย

ในการปฏิบัติตามสัญญาฯ หากผู้รับจ้างจะต้องส่งหรือนำของเข้ามาจากต่างประเทศรวมทั้งเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ต้องนำเข้ามาเพื่อปฏิบัติงานตามสัญญา ไม่ว่าผู้รับจ้างจะเป็นผู้นำของเข้ามาเอง หรือนำเข้ามาโดยผ่านตัวแทนหรือบุคคลอื่นใด ถ้าสิ่งของนั้นต้องนำเข้ามาโดยทางเรือในเส้นทางเดินเรือที่มีเรือไทยเดินอยู่ และสามารถให้บริการรับขนได้ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศกำหนด ผู้รับจ้างต้องจัดการให้สิ่งของดังกล่าวบรรทุกโดยเรือไทย หรือเรือที่มีสิทธิเช่นเดียวกับเรือไทยจากต่างประเทศมายังประเทศไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์มาก่อนบรรทุกของนั้นลงเรืออื่นที่มีใช้เรือไทย หรือเป็นของที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศยกเว้นให้บรรทุกโดยเรืออื่นได้ ทั้งนี้ไม่ว่าการส่งหรือสั่งซื้อสิ่งของดังกล่าวจากต่างประเทศจะเป็นแบบเอฟโอบี ซีเอฟอาร์ ซีไอเอฟ หรือแบบอื่นใด

ในการส่งมอบงานตามสัญญาฯ ให้แก่ผู้ว่าจ้าง ถ้างานนั้นมีสิ่งของตามวรรคแรก ผู้รับจ้างจะต้องส่งมอบใบตราส่ง (Bill of Lading) หรือสำเนาใบตราส่งสำหรับของนั้นซึ่งแสดงว่าได้บรรทุกมาโดยเรือไทยหรือเรือที่มีสิทธิเช่นเดียวกับเรือไทย ให้แก่ผู้ว่าจ้างพร้อมกับการส่งมอบงานด้วย

ในกรณีที่สิ่งของดังกล่าวไม่ได้บรรทุกจากต่างประเทศมายังประเทศไทยโดยเรือไทยหรือเรือที่มีสิทธิเช่นเดียวกับเรือไทย ผู้รับจ้างต้องส่งมอบหลักฐานซึ่งแสดงว่าได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์นำไว้บรรทุกของโดยเรืออื่นได้หรือหลักฐานซึ่งแสดงว่าได้ชำระค่าธรรมเนียมพิเศษเนื่องจากการไม่บรรทุกของโดยเรือไทยตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการพาณิชย์ไว้แล้วอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ผู้ว่าจ้างด้วย

ในกรณีที่ผู้รับจ้างไม่ส่งมอบหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวในสองวรรคข้างต้นให้แก่ผู้ว่าจ้าง แต่จะขอส่งมอบงานดังกล่าวให้ผู้ว่าจ้างก่อนโดยยังไม่รับชำระเงินค่าจ้าง ผู้ว่าจ้างมีสิทธิรับงานดังกล่าวไว้ก่อน และชำระเงินค่าจ้างเมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติถูกต้องครบถ้วนดังกล่าวแล้วได้

ข้อ 23 มาตรฐานฝีมือช่าง

ผู้รับจ้างตกลงเป็นเงื่อนไขสำคัญว่า ผู้รับจ้างจะต้องมีและใช้ผู้ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือช่าง หรือผู้มีวุฒิปริญญา ปวช. ปวส. และ ปวท. หรือเทียบเท่าจากสถาบันการศึกษาที่ ก.พ. รับรองให้เข้ารับราชการได้ ในอัตราไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ของแต่ละสาขาช่าง แต่จะต้องมีช่างจำนวนอย่างน้อย 1 คน ในแต่ละสาขาช่าง ดังต่อไปนี้

23.1 นายช่างศิลปกรรม

23.2 นายช่างโยธา

23.3 นักโบราณคดี

(ลงชื่อ).....ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ).....พยาน

(ลงชื่อ).....ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ).....พยาน

ผู้รับจ้างจะต้องจัดทำบัญชีแสดงจำนวนช่างทั้งหมดโดยจำแนกตามแต่ละสาขาช่างและระดับช่าง พร้อมกับระบุรายชื่อช่างผู้ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือช่างหรือผู้มีวุฒิปับัตรดังกล่าวในวรรคแรก นำมาแสดงพร้อมหลักฐานต่างๆ ต่อคณะกรรมการตรวจการจ้างหรือผู้ควบคุมงานก่อนเริ่มทำงาน และพร้อมที่จะให้ผู้ว่าจ้างหรือเจ้าหน้าที่ของผู้ว่าจ้างตรวจสอบดูได้ตลอดเวลาการทำงานตามสัญญาของผู้รับจ้าง

สัญญานี้ทำขึ้นเป็นสองฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน คู่สัญญาได้อ่านและเข้าใจข้อความโดยละเอียดตลอดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อพร้อมทั้งประทับตรา (ถ้ามี) ไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน และคู่สัญญาต่างยึดถือไว้ฝ่ายละหนึ่งฉบับ

ลงชื่อ.....ผู้ว่าจ้าง
(นายเอนก สีหามาตย์)

ลงชื่อ.....
(นายชลทิช สว่างจิตร)

ลงชื่อ.....พยาน
(นายชัยฤทธิ์ ผิวมูล)

ลงชื่อ.....พยาน
(นางปราณี ทองคี่)

รายละเอียดประกอบการบูรณะ
โบราณสถานมณฑป วัดกลาง
ตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

.....

ประวัติโดยสังเขป

วัดกลาง ตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก ด้านทิศตะวันออกของวัดใหม่ประชุมพลและวัดนครหลวง สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีพื้นที่วัดรวมทั้งสิ้น 24 ไร่ 1 งาน 50 ตารางวา สร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. 2330 ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ประมาณ พ.ศ. 2340

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและสภาพปัจจุบัน

วัดกลาง ตำบลนครหลวง มีสิ่งก่อสร้างสำคัญและเป็นโบราณสถานอยู่ 1 หลัง คือ มณฑปประดิษฐานหีบพระบรมศพจำลองของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ลักษณะอาคารเป็นอาคารทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดประมาณ 10.50x10.50 ม. หลังคาทรงปั้นหยา มีเครื่องประดับหลังคาปูนปั้นลายกนกเปลวเพลิงทับสันหลังคา ชันบน ส่วนปลายหลังคาชันบนมีหัวนาค คิออยู่ทั้งสี่มุมหลังคา ยอดหลังคาเป็นปูนปั้นลือปลียอดของเจดีย์ ศิลปะโดยรวมของอาคารได้รับอิทธิพลมาจากประเทศลาว ผนังภายในมีภาพจิตรกรรมฝาผนังสังเกตจากภาพน่าจะเขียนขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 กลางมณฑปมีฝ้ายเพดานไม้ มีร่องรอยการเขียนภาพสีน้ำบนฝ้ายเพดาน

ขอบเขตงานบูรณะ

1. งานโบราณคดี (ดูรายละเอียดประกอบงานโบราณคดีแนบท้าย)

2. งานบูรณะมณฑป

2.1 งานเตรียมงานก่อนการบูรณะ

- ผู้รับจ้างจะต้องดำเนินการจัดทำป้ายโครงการ กำหนดขนาด 1.20 x 2.40 ม. จำนวน 2 แผ่นป้าย แสดงรายละเอียดของ โครงการ ซึ่งผู้ว่าจ้างจะกำหนดให้ภายหลังจากผู้รับจ้างเข้าปฏิบัติงาน โดยจะเป็นการเขียนด้วยมือหรือระบบคอมพิวเตอร์ ติดตั้งบริเวณทางเข้าหลักของบริเวณที่ก่อสร้าง
- ผู้รับจ้างจะต้องจัดทำอาคารสำนักงานบริหารจัดการ โครงการชั่วคราว ขนาดพื้นที่ใช้สอยไม่ต่ำกว่า 30 ตารางเมตร โดยมีอุปกรณ์สำนักงานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประจำอาคาร โต๊ะ เก้าอี้ สำหรับจัดประชุมย่อยและทำงาน

2.2 งานโครงสร้างหลังคาและวัสดุผนัง

- ผู้รับจ้างจะต้องทำนั่งร้านเหล็ก และหลังคาคลุมอาคาร โดยรอบบริเวณปฏิบัติงาน เพื่อป้องกัน ฝนและแดด ขณะปฏิบัติงาน
- ผู้รับจ้างทำการสกัด สันหลังคาและหลบข้างกระเบื้อง โดยให้เว้นช่องของพื้นที่ติดกับปลียอด ใบระกาไว้ และทำการรื้อกระเบื้องหลังคาเดิมออก โดยการขนย้ายถ่ายเทวัสดุที่สกัดออกจะต้องจัดทำรางลำเลียง หรือล่อกระเช้าขนถ่าย ห้ามโยนโดยเด็ดขาด
- ให้ทำการรื้อถอนไม้ระแนง, กลอน, เจริงชาย, สะพานหนู ของเดิมด้วยความประณีต และทำการคัดแยกวัสดุมากองเก็บในที่จำเพาะ ส่วนใดเสียหายให้แยกไว้ต่างหาก ไม่ปะปนกัน
- ทำการตรวจสอบไม้โครงสร้างหลักของโครงสร้างหลังคาเดิม ด้วยกรรมวิธีการอนุรักษ์ หากพบว่าชิ้นส่วนโครงสร้างเดิมนั้นมีความเสียหายมากกว่าในปริมาณงานที่กำหนดจะต้องรายงานให้ผู้ควบคุมงานทราบโดยละเอียด
- เมื่อตรวจสอบเปลี่ยนไม้โครงสร้างหลักของหลังคาแล้วเสร็จ ให้ผู้รับจ้างวางแผนไม้ของใหม่ ในตำแหน่งเดิม โดยการวางไม้แปะ ต้องจัดวางให้ได้ระดับและแนวในแต่ละตัวต้องอยู่ในระนาบทั้งในแนวดิ่งและแนวนอนเสมอกัน
- จากนั้นให้ผู้ดำเนินการติดตั้งไม้ระแนงตามระยะของเดิม แต่ให้ดำเนินการวางแนว จะต้องทำการชิงแนวทั้งทางตั้งและทางนอน จะต้องได้ระดับเดียวกัน เพื่อป้องกันการมุงกระเบื้องไม่ได้แนว และก่อนการมุงกระเบื้องจะต้องให้คณะกรรมการฯ ทำการตรวจสอบก่อนจึงจะดำเนินการมุงกระเบื้องหลังคา ในครั้งนี้ผู้ว่าจ้างจะต้องใช้ระยะเวลาในการเชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้ชำนาญการ หรือคณะกรรมการอื่นตามที่กรมศิลปากรมอบหมายเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการดำเนินงานของผู้รับจ้าง และเมื่อได้ตรวจสอบจนได้ข้อยุติแล้ว ผู้รับจ้างจึงดำเนินการอื่นต่อไปได้
- ทำการมุงกระเบื้องดินเผาแกร่งปลายแหลม ไม่เคลือบสี และจัดทำสันหลังคาและหลบข้างกระเบื้องใหม่ด้วย ค.ส.ล. ฉาบปิดทับด้วยปูนหมักและทาสีน้ำปูนปิดทับโดยเหล็กเสริมของส่วนหลังคาและหลบข้างกระเบื้อง ให้ใช้เหล็ก RB 6 มม. ร้อยลูกโซ่ระยะห่างไม่เกิน 0.15 ม./ข้อ
- ทำการจำลองแบบใบกนกเปลวเพลิงและหัวนาค โดยการถอดพิมพ์ของเดิมหล่อเป็นคอนกรีตเพื่อติดตั้งส่วนที่ขาดหายไป
- ปั้นปูนปลียอดคมนาภให้เต็มรูปแบบ จากนั้นทาสีน้ำปูนปิดทับสันหลังคา และส่วนปูนปั้นทั้งหมดจำนวน 2 ครั้ง

2.3 งานผนัง

- ให้ผู้รับจ้างสกัดผิวปูนฉาบที่เป็นผนังเรียบออกให้หมด โดยเว้นช่อง ปูนปั้น ชุ่มประตู่ หน้าต่างไว้
- ทำการตากผนังจนแห้งสนิท โดยให้ทำการตากผนังทิ้งไว้ก่อนที่จะทำการฉาบ ปูนปิดทับเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 15 วัน
- ทำการตัดความชื้นผนังโดยวิธีการเจาะอัดฉีคน้ำยาเคมีเข้าแทนที่ความพรุนของ ผนัง โดยผู้รับจ้างจะต้องจัดทำรายงานขั้นตอนการทำงานให้กับผู้ว่าจ้างและให้ มีการตรวจสอบปริมาณความชื้นภายหลังที่ดำเนินการแล้วเสร็จ
- ให้ทำการฉาบปูนหมักผนังเรียบทั้งหมด โดยความหนาของปูนฉาบต้องไม่เกิน 2 ซม. และเรียบเสมอกันโดยทั่วผนัง
- จากนั้นเมื่อปูนหมักแห้งดีแล้ว ให้ทาสีน้ำปูนต่อไป โดยการทาสีน้ำปูนจะ ดำเนินการขึ้นตอนสุดท้ายของการบูรณะ
- ในส่วนของปูนปั้นต่างๆ ให้ผู้รับจ้างล้างทำความสะอาดด้วยแปรงขนอ่อนและ น้ำสะอาด จากนั้น ทาน้ำยากันเชื้อราปิดทับ เพื่อเสริมความแข็งแรงของปูนปั้น และส่วนที่ขาดหายให้ปั้นใหม่จนสมบูรณ์
- ในส่วนของปูนฉาบฐานบัวรอบนอก ให้ผู้รับจ้างสกัดผิวปูนฉาบ เว้นช่องไว้ เป็นตัวอย่าง เป็นช่วงๆ กว้างไม่ต่ำกว่า 1.00 ม. ห่างกันไม่เกิน 2.50 ม. และทำ การฉาบปิดทับในส่วนของผิวที่สกัด. จากนั้นจึงทำการสกัดในส่วนที่เว้นไว้ และฉาบปูนต่อจากที่ฉาบไปแล้ว
- ในส่วนของผนังที่มีภาพจิตรกรรมฝาผนังให้ทำการอนุรักษ์ตามกรรมวิธีของ กลุ่มงานอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง สำนักโบราณคดี อย่างเคร่งครัด

2.4 งานพื้น

- ให้ผู้รับจ้างทำการสกัดผิวพื้นเดิมภายในซึ่งเป็นกระเบื้องเซรามิกของใหม่ออก ทั้งหมด โดยให้สกัดผิวพื้นเดิมด้วยความประณีต และให้นำเศษวัสดุเดิมไปกอง เก็บรักษาไว้ในบริเวณที่วัดกำหนด
- ทำการปรับระดับชั้นรองพื้นเดิม ให้เรียบแน่นและได้ระดับ จากนั้น ผสมน้ำยากันซึมและน้ำยาป้องกันปลวก ราดโดยทั่วบริเวณ
- รองพื้นด้วยทรายหยาบปรับระดับ บดอัดแน่น หนาไม่ต่ำกว่า 0.10 ม. จากนั้น ปู ด้วยพลาสติกใส ปิดโดยทั่วบริเวณ
- ปูพื้นอิฐหุ้มยาแนวด้วยปูนหมัก จำนวน 2 ชั้น จากนั้นจึงทำการปูพื้นกระเบื้อง ดินเผา ขนาด 6x6 นิ้ว จนทั่วบริเวณ
- ทำการ WAX พื้นกระเบื้องดินเผาใหม่ทั้งหมด และทำการล้างทำความสะอาด

- บริเวณบันได ให้สกัดผิวกระเบื้องดินเผาเดิมที่เสื่อมสภาพออก แล้วทำการปูกระเบื้องใหม่ แทนของเดิม

2.5 งานบูรณะบานประตู – หน้าต่าง

- ให้ผู้รับจ้างจัดทำวงกบประตูใหม่ทั้งหมด โดยตัวบานใช้ไม้สักขนาดเท่าของเดิม
- ให้ผู้รับจ้างจัดทำบานประตูไม้สัก พร้อมอุปกรณ์ประกอบบานใหม่ทั้งหมด จากนั้นย้อมสีธรรมชาติ

2.6 งานวัสดุอุปกรณ์ไฟฟ้า

- ผู้รับจ้างจะต้องจัดทำผังรูปแบบในการติดตั้งระบบไฟฟ้า นำเสนอ เทคนิค วิธีการ ตัวอย่าง หรือ แค็ตตาล็อก อุปกรณ์ไฟฟ้าที่จะดำเนินการติดตั้ง เสนอต่อผู้ควบคุมงาน หรือคณะกรรมการตรวจการจ้างพิจารณาก่อน จึงดำเนินงานต่อไปได้

3. งานบูรณะกำแพงแก้วและพื้นโดยรอบ

- ผู้รับจ้างจะต้องทำการปรับพื้นที่พื้น โดยรอบมณฑปภายในกำแพงแก้ว โดยการถมทรายหยาบอัดแน่นชุ่มน้ำ
- ทำการปูพื้นด้วยอิฐหักหรืออิฐเต็มในชั้นแรก รองพื้นด้วยปูนหมัก
- จากนั้นทำการผิวหน้าด้วยอิฐเต็ม รองพื้นและยาแนวด้วยปูนหมัก โดยกำหนดให้ทำการปรับความลาดเอียงของพื้นออกไปทางช่องประตูของกำแพงแก้ว 1 : 200
- ทำการขุดดิน สกัดผิวของกำแพงแก้วเดิม เพื่อเสริม โครงสร้างตามรูปแบบกำหนด
- ทำการปรับคั่นกำแพงแก้วในส่วนที่ทรุดเอียงให้ได้แนว และทำการเจาะเข็มนกกำแพงแก้วในส่วนที่แตกร้าวด้วยเหล็กไร้สนิม Ø 12 มม. อัดฉีดน้ำปูน
- สกัดผิวปูนฉาบเดิมออกทั้งหมด แล้วทำการฉาบใหม่ด้วยปูนหมักเต็มรูปแบบ และทำการทาสีน้ำปูนปิดทับสองชั้นจนเรียบเนียนต่อไป

4. งานระบบระบายน้ำ

- ผู้รับจ้างจะต้องทำการวางผังตรวจสอบระดับของระบบการระบายน้ำตามผังรูปแบบกำหนด นำเสนอคณะกรรมการฯ เพื่อพิจารณาอนุมัติให้ทำการก่อสร้างต่อไป
- เนื่องจากมีจุดหนึ่งที่มีความจำเป็นต้องขุดถนนคอนกรีตเสริมเหล็กทางเข้าวัดออกเพื่อวางท่อลอดไปยังบ่อพัก และเพื่อระบายน้ำออกไปสู่แม่น้ำป่าสักต่อไป
- เมื่อดำเนินการวางระบบระบายน้ำแล้วเสร็จ ให้ผู้รับจ้างซ่อมแซมถนนที่ขุดออกให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ดังเดิม

5. งานป้ายบรรยาย

- จัดทำป้ายบรรยายตามแบบมาตรฐานดังแนบ

การดำเนินงานทั่วไป

1. การดำเนินงานทั่วไป

- 1.1 การก่อสร้างตามสัญญาต้องให้เป็นไปตามที่ปรากฏในรูปแบบรายการ รูปแบบและรายการประกอบแบบซ่อมแซมบูรณะตามที่ระบุไว้ในสัญญาจ้าง
- 1.2 ผู้รับจ้างรับรองว่าได้ตรวจสอบรูปแบบและรายการ โดยถี่ถ้วนและเข้าใจโดยแจ่มแจ้งทุกประการ จึงได้ลงนามในสัญญา ถ้าปรากฏว่ามีการขัดแย้งหรือสงสัยจะคลาดเคลื่อนหรือไม่ละเอียดหรือข้อความในรูปแบบและรายการเกิดมีปัญหขึ้นหรือรูปแบบพิมพ์ไม่ชัดเจน ผู้รับจ้างต้องเสนอความเห็นชอบหรือคำวินิจฉัยต่อคณะกรรมการตรวจการจ้างเสียก่อน โดยคณะกรรมการตรวจการจ้างจะถือเอาสัญญาหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ความถูกต้องในวิชาช่าง และความเหมาะสมในประโยชน์ใช้สอยเป็นหลักในการวินิจฉัยชี้ขาด
- 1.3 สิ่งใดที่ปรากฏในรูปแบบต่อรูปแบบ รายการต่อรายการ หรือรายการกับรูปแบบขัดแย้งกันให้ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการตรวจการจ้าง
- 1.4 หากปรากฏว่ารูปแบบหรือรายการส่วนใดส่วนหนึ่งคลาดเคลื่อน ผู้รับจ้างจะต้องทำการแก้ไข และดำเนินการก่อสร้างตามคำแนะนำของคณะกรรมการตรวจการจ้างทันทีในเมื่อการแก้ไวนั้นไม่ผิดไปจากรายการสำคัญในรูปแบบและรายละเอียดผู้รับจ้างจะต้องทำงานนั้นให้เสร็จเรียบร้อย โดยไม่คิดเงินและเวลาเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในสัญญา
- 1.5 สิ่งใดที่ไม่ได้กล่าวไว้ในรูปแบบหรือรายการ เพื่อให้ครบเสร็จบริบูรณ์ไปโดยเร็วและถูกต้องตามหลักวิชาช่างแล้ว ผู้รับจ้างจะต้องทำงานนั้น ๆ โดยไม่คิดเอาเงินค่าจ้างเพิ่ม
- 1.6 สิ่งใดที่ได้กำหนดไว้ในรูปแบบหรือรายการแล้ว แต่ในการปฏิบัติงานช่างไม่อาจระบุได้ครบถ้วน เช่น ความอ่อนแก่ของสี การติดตั้ง รูปร่างและลักษณะหรือสิ่งปลูกย่อยต่าง ๆ สถาปนิกหรือคณะกรรมการตรวจการจ้างจะชี้แจงอธิบายรายละเอียดเป็นลายลักษณ์อักษรให้ขณะดูสถานที่หรือขณะทำการก่อสร้าง การชี้แจงรายละเอียดนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบและรายการในการก่อสร้างครั้งนี้ด้วย
- 1.7 ผู้รับจ้างจะต้องจัดหาและใช้คนงานหรือช่างฝีมือที่มีความรู้ความสามารถความชำนาญมีฝีมือมาทำงานนั้น ๆ โดยเฉพาะและจะต้องจัดหามาให้เพียงพอเพื่อให้ดำเนินการให้ทันเวลา

การเตรียมวัสดุอุปกรณ์

- 1.8 สิ่งของที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบหรือรายการก็ดี หรือมิได้ปรากฏในรูปแบบหรือรายการก็ดีหรือจะเป็นต้องใช้เป็นส่วนหรือเครื่องประกอบในการก่อสร้างครั้งนี้ให้ถูกต้องตามหลักวิชาช่าง ผู้รับจ้างต้องจัดหาารวมอยู่ในงานนี้ทั้งสิ้น
- 1.9 ผู้รับจ้างต้องจัดหาและใช้วัสดุก่อสร้างที่มีคุณภาพดีให้ครบตามรูปแบบและรายการทุกประการ และจะต้องจัดหาให้ครบถ้วนทันเวลา วัสดุที่จำเป็นต้องทำขึ้นใหม่เป็นพิเศษหรือเป็นสิ่งของที่มีจำหน่ายในท้องตลาดจำนวนจำกัด ผู้รับจ้างต้องสั่งทันที เพื่อให้ทันกับระยะที่ใช้ในการก่อสร้าง จะอ้างภายหลังว่าวัสดุนั้นขาดตลาดเพื่อขออนุญาตเปลี่ยนแปลงวัสดุเนื่องงานหรือยังเป็นเหตุในการขอต่ออายุสัญญาจ้างไม่ได้
- 1.10 วัสดุและเครื่องมือที่นำมาใช้ในการก่อสร้างนี้ เช่น ค้ำยัน นั่งร้าน เป็นต้น จะต้องใช้ชนิดที่มีคุณภาพและใช้การได้ดี ซึ่งผู้รับจ้างจะต้องจัดหาให้ทันเวลา และมีจำนวนเพียงพอ
- 1.11 วัสดุก่อสร้างที่ระบุชื่อเฉพาะเจาะจงให้ในรูปแบบหรือรายการให้หมายความรวมถึงวัสดุที่มีคุณภาพเทียบเท่าด้วย

ข้อปฏิบัติในการก่อสร้าง

- 1.12 ผู้รับจ้างจะต้องทำรั้วกันแนวแสดงขอบเขตการทำงานให้เรียบร้อยมีฉีดยกพอสมควรมิให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเข้าในบริเวณที่ทำการซ่อมแซมบูรณะเพื่อป้องกันอันตรายอันอาจเกิดขึ้นได้
- 1.13 หากผู้รับจ้างทำการก่อสร้างซ่อมแซมบูรณะส่วนหนึ่งส่วนใด ขาดความ มั่นคงแข็งแรงและไม่ถูกต้องตามที่กำหนดให้ ผู้รับจ้างจะต้องทำให้ใหม่ให้มั่นคงแข็งแรงและถูกต้องตามความประสงค์ โดยผู้รับจ้างต้องปฏิบัติตามเสมอหากไม่ปฏิบัติตามในเวลาอันควรผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะว่าจ้างผู้หนึ่งผู้ใดมาทำงานแทนโดยผู้รับจ้างเป็นผู้จ่ายเงินค่าแก๊วขึ้นนั้นทั้งหมด
- 1.14 ผู้รับจ้างจะต้องแต่งตั้งสถาปนิกหรือวิศวกรหรือช่างเทคนิค ตามที่กำหนดในเงื่อนไขประกาศเป็นหัวหน้าคุมงานอยู่ประจำ ณ ที่ก่อสร้าง และเป็นผู้แทนเท่ากับเป็นผู้รับจ้างเอง หากนายช่างผู้ควบคุมงานส่งงานส่วนใดก็ถือว่าส่งกับผู้รับจ้างเองโดยสมบูรณ์ ซึ่งต้องปฏิบัติตามเสมอ อันอยู่ในขอบเขตของงานซ่อมแซมบูรณะรายนี้
- 1.15 ให้ผู้รับจ้างจัดทำสำนักงานชั่วคราว ที่สามารถติดต่อประสานงานได้ระหว่างการดำเนินงานบูรณะ

ข้อกำหนดงานไม้ทั้งหมด

- 1.16 ชนิดเนื้อไม้ ถ้าไม่มีกำหนดในรูปแบบรายการเป็นอย่างอื่น ให้ใช้ไม้เนื้อแข็ง ภายในประเทศขนาดเท่าหรือใหญ่กว่าของเดิม เป็นไม้ที่ฝั่งหรืออบแห้งแล้วตาม มาตรฐานทุกชั้นให้ทำด้วยน้ำยารักษาเนื้อไม้
- 1.17 ไม้ที่นำมาใช้ต้องไม่คดโค้ง แตกร้าวบิดงอ มีตำหนิหรือเสื่อมความงาม ไม่ผุหรือ มีตากลวง ไม่ติดกระพี้หรือแตกร้าวจนเสียกำลัง ตำหนิอื่น ๆ เล็กน้อยยอมให้มีได้ บ้างแต่ต้องปะซ่อมให้เรียบร้อย
- 1.18 การเข้าไม้หรือต่อไม้ต้องพอดีตรงตามที่กำหนด ให้เว้นวรรคการบากเข้าไม้ต้อง แนบสนิทให้หน้าส่วนที่ปะกบและแข็งแรง
- 1.19 การต่อไม้โดยทั่วไปไม่อนุญาตให้ต่อไม้ เว้นแต่มีความจำเป็น วิศวกรหรือผู้ ควบคุมงานจะเป็นผู้พิจารณาและกำหนดให้

คุณสมบัติและลักษณะของวัสดุที่นำมาใช้

วัสดุที่นำมาใช้ในการบูรณะซ่อมแซมครั้งนี้ ให้มีมาตรฐานคุณภาพวัสดุตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของกระทรวงอุตสาหกรรม ดังที่ระบุข้างล่างนี้ ในกรณีที่มีมาตรฐานผลิตภัณฑ์แล้ว แต่ยังไม่มีผู้ผลิตรายใดได้รับเครื่องหมายมาตรฐาน ให้ผู้รับจ้างนำผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมาให้สถาปนิกพิจารณา

1. อิฐ ที่นำมาใช้ในการบูรณะโบราณสถานต้องเป็นอิฐที่มีขนาดเท่ากับอิฐของเดิม และ เป็นอิฐที่เผาสุกดีทั้งก้อน มีลักษณะแข็งแรงได้รูปทรง
2. ปูนซีเมนต์สำหรับงาน ก.ส.ล. ให้ใช้ปูนซีเมนต์ตราเสือหรือคุณภาพเทียบเท่ามอก. 80-2518
3. ปูนซีเมนต์สำหรับงานก่อฉาบให้ใช้ปูนซีเมนต์ขาวตราเสือ ปูนซีเมนต์ทั้งหมดจะต้อง เป็นปูนใหม่บรรจุเรียบร้อย เนื้อปูนไม่เป็นเม็ดเป็นก้อน อายุไม่เกิน 70 วัน ต้องนำมา เก็บไว้ในที่ซึ่งป้องกันฝนและความชื้นได้
4. ปูนขาว ให้ใช้ปูนขาวสดที่ได้จากการเผาหินปูน (แคลเซียมคาร์บอเนต) ห้ามใช้ปูนขาว อุงที่มีขายในตลาด
5. ไม้แปรรูปทั่วไป มอก. 424-2525
6. ไม้สักแปรรูป มอก. 422-2525

ไม้เนื้อแข็งสำหรับโครงร่าง (ถ้าระบุในรายการให้ใช้เนื้อแข็ง) ให้ใช้ไม้ชนิดใดดังนี้ เช่น

ไม้ตะเคียนทอง ไม้เต็งไทย เป็นต้น

7. เหล็กเส้นกลมเสริมคอนกรีต มอก. 20-2524
8. ลวดผูกเหล็ก มอก. 13-2518

9. กระเบื้องมุงหลังคาดินเผา มอก. 158-2518 แบบลักษณะกระเบื้องให้เหมือนกับกระเบื้องเดิมของอาคารที่ตรวจสอบได้ทางโบราณคดี
10. สีนํ้ามันเคลือบเงา มอก. 327-2523
11. นํ้ายารักษาเนื้อไม้ ให้ใช้ผลิตภัณฑ์คุณภาพเทียบเท่า เซลล์ไครท์ หรือ โซลิกนัม เป็นต้น
12. ทราข ต้องเป็นทราขนํ้าจืดที่สะอาด ไม่มีวัสดุเจือปน เมื่อมีลักษณะแข็งแรงแรง และให้ร้อนก่อนใช้เสมอ
13. หินผสมคอนกรีตต้องเป็นหินย่อยชนิดแครง ก่อนใช้ต้องล้างให้สะอาดจนปราศจากฝุ่นและสิ่งเปราะเปื้อน
14. นํ้าผสมคอนกรีตใช้นํ้าจืดที่สะอาดสามารถดื่มได้

15. เทคนิคงานปูน

- 15.1 การทำปูนขาวหมัก ให้ดำเนินการตามกรรมวิธีดังต่อไปนี้ นำปูนขาวสดที่ได้จากการเผาหินปูน (แคลเซียมคาร์บอเนต) ที่เผาสุกแล้วจากเตาใหม่ ๆ ไปทุบย่อยให้เป็นก้อนเล็ก ๆ ขนาด 2-3 นิ้ว นำปูนที่ย่อยแล้วใส่ภาชนะที่เตรียมไว้ปล่อยนํ้าให้ทั่วปูนสูงกว่าผิวปูนเล็กน้อยหมักทิ้งไว้ 30 วัน หรือนานกว่า เปลี่ยนหรือดูนํ้าที่พื้นระดับออกทิ้งทุกวัน เมื่อจะใช้งานนำปูนเปียกมาร้อนบนตะแกรงถี่ ให้ได้เนื้อปูนที่ละเอียด กากปูนที่เหลือให้นำไปทิ้ง ปูนที่ร้อนแล้วนำมาหมักทิ้งไว้ป้องกันการแข็งตัว

15.2 งานปูนก่อ

ปูนก่อที่ใช้ก่อผนังอิฐโบราณ ให้ใช้ส่วนผสมโดยปริมาตรดังนี้

ปูนซีเมนต์ขาว	1	ส่วน
ปูนขาวหมัก	8	ส่วน
ทราขกลางหรือทราขหยาบ	24	ส่วน

15.3 งานปูนฉาบ

- 15.3.1 นำปูนขาวหมักมาผสมกับกาวหนังกัดัวและนํ้าอ้อยในอัตราส่วน (50:1:1) โดยนำกาวหนังกัดัวและนํ้าอ้อยผสมกันตามอัตราส่วน ใช้ความร้อนเคี่ยวจนเหนียวพอสมควร จึงนำไปผสมกับปูนขาวหมักคลุกเคล้าจนเข้ากันดี
- 15.3.2 เมื่อใช้งานนำปูนหมักตามข้อ 3.1 ผสมกับทราขละเอียด อัตราส่วน 1:2 (ปูนหมัก : ทราขละเอียด) คลุกเคล้ากันจนเข้าที่ และมีความเหนียวจนสามารถฉาบบนผนังได้ดี
- 15.3.3 การฉาบปูนทับผนังส่วนที่มีวัสดุอื่นเสริมที่ไม่ใช่อิฐก่อ เช่น ไม้ หรืออุดรอยต่อของอิฐกับคอนกรีต หรือจุดที่คอนกรีตมาพบกัน

หลาย ๆ ทาง ต้องคาดพิ้วด้วยลวดกรงไก่ไว้สนิมกันการหดตัว ก่อนที่จะฉาบปูนทับ

15.3.4 จำนวนชั้นและความหนาของปูนฉาบ ปูนฉาบใหม่ต้องหนา เท่ากับปูนฉาบเดิม ให้ฉาบปูน 3 ชั้น และขัดมันผิวหน้าอีก 1 ชั้น

15.3.5 ปูนฉาบชั้นในเมื่อฉาบแล้วควรปล่อยทิ้งไว้อย่างน้อย 2 วัน เพื่อให้ การหดตัวระยะแรกผ่านไปก่อนฉาบชั้นต่อไป ควรตรวจสอบการ ยึดเกาะและกำลังต้องพ่นด้วยละอองน้ำ เพื่อลดการรูดน้ำก่อนฉาบ ชั้นต่อไป

15.3.6 เมื่อฉาบปูนแล้วต้องให้น้ำเป็นระยะ โดยวิธีฉีดพ่นด้วยละอองน้ำ เพื่อกันปูนฉาบแห้งเร็วเกินไป และต้องทำร่มเงากับปูนฉาบ จากรังสีความร้อนและฝนโดยตรง แต่ต้องให้มีอากาศถ่ายเทได้ สะดวก

15.4 ปูนดำขัดผิว

ใช้ปูนขาวหมักกลั่นไม่ผสมทราย ผสมกับเยื่อกระดาษฟางอิม่น้ำ นำมาบวกรับน้ำกา วประมาณปูนปั้น 1 ครกต่อน้ำกา ว 1 กระป๋องนม คำนวณให้เข้ากันจนเหนียวได้ที่ ฉาบ ทับหน้าปูนฉาบด้วยเกรียงขนาดเล็ก ขัดให้เรียบมันใช้ให้หมดในแต่ละวัน ห้ามนำปูน ที่เหลือมาใช้ข้ามวัน

15.5 งานปูนปั้น

ปูนที่ใช้สำหรับปั้นลาย ประกอบด้วยส่วนผสมของปูนขาวหมัก + เยื่อกระดาษ + ข้าว เหนียว + น้ำอ้อย + กาวหนังสัตว์ (อัตราส่วน 60:7:3:2:1) ผสมให้เข้ากันดีเสียก่อน จึง ไล่ทรายละเอียด (ร้อนแล้ว) 90 ส่วน ลงในครกไม้ตำ ระยะเวลาไม่น้อยกว่า 40 นาที จน เนื้อละเอียดและเหนียว ซึ่งกรรมวิธีทั้งหมดขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของวัสดุที่นำมาใช้งาน ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงส่วนผสมบ้างเล็กน้อย

15.6 ส่วนผสมคอนกรีต

หล่อเสา คาน และส่วนอื่น ๆ ให้ใช้อัตราส่วนผสมดังนี้

ปูนซีเมนต์	1	ส่วน
ทรายร่อนแล้ว	2	ส่วน
หินย่อยเบอร์ 1 ล้างแล้ว	2	ส่วน
หินย่อยเบอร์ 2 ล้างแล้ว	1	ส่วน

อื่นๆ

1. มาตรฐานฝีมือช่าง

- 1.1 การดำเนินงานด้านโบราณคดี ผู้รับจ้างต้องมีนักโบราณคดีปฏิบัติหน้าที่ประจำภาคสนาม ทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกระบวนการเก็บข้อมูลทางโบราณคดีและเป็นผู้ศึกษาวิเคราะห์และเขียนรายงานการขุดแต่งทางโบราณคดี โดยอยู่ปฏิบัติงานจนกว่างานส่วนนี้จะแล้วเสร็จ
- 1.2 นายช่างศิลปกรรม นายช่างโยธา หมายถึง ผู้ที่สำเร็จการศึกษาและได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงตรงตามสาขานั้นๆ
- 1.3 ช่างปูน ต้องเป็นช่างฝีมือ มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถในการใช้ปูนโบราณแต่ละประเภทได้ถูกต้อง
- 1.4 ช่างปูนปั้น ต้องเป็นช่างปูนปั้นมีฝีมือมีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถในการใช้ปูนปั้นโบราณ สามารถปั้นปูนทำลวดบัวและลวดลายปูนปั้นโบราณได้ และเคยปฏิบัติงานอนุรักษ์จิตรกรรม และประติมากรรมมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และได้รับการรับรองจากกลุ่มงานอนุรักษ์ศิลปกรรม สำนักโบราณ-คดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร

2. การบันทึกรายละเอียดงานบูรณะ

ให้ผู้รับจ้างดำเนินการบันทึกภาพการบูรณะซ่อมแซมอาคารดังกล่าว โดยแสดงสภาพก่อนบูรณะ รายละเอียดขณะทำการบูรณะ และรายละเอียดในตำแหน่งเดิม เมื่อได้บูรณะเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยจัดทำเป็นภาพถ่ายสีขนาด 5"x7" ประมาณไม่ต่ำกว่า 30 ภาพ 2 ชุด จัดใส่อัลบั้มให้เรียบร้อย และบันทึกลงในแผ่น CD-R

3. ให้ผู้รับจ้างจัดทำรายงานรายละเอียดการบูรณะซ่อมแซมโบราณสถาน

เริ่มตั้งแต่บันทึกประจำวัน รายละเอียดการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน หลักฐานที่พบใหม่ เทคนิคการก่อสร้างการออกแบบหรือทำ Shop drawing ส่วนที่สำคัญรวมถึงการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรมและบทสรุปประกอบด้วย ต้นฉบับ 2 เล่ม และเอกสารจัดสำเนา 10 เล่ม ส่งมอบให้ ผู้ว่าจ้างในการส่งมอบงานงวดสุดท้าย

4. ในการส่งมอบงานงวดสุดท้าย ผู้รับจ้างต้องดำเนินการจัดทำรายงานการบูรณะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 รายงานการบูรณะมีรายละเอียดประกอบด้วย

- รายละเอียดเกี่ยวกับโบราณสถานและที่ตั้งโดยสังเขป
- รายละเอียดเกี่ยวกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ระยะเวลาดำเนินการ
- รายละเอียดเกี่ยวกับการบูรณะ
- รูปแบบรายการที่ใช้ในการบูรณะพระอุโบสถ เจดีย์ และกำแพงแก้ว

- รูปแบบประกอบด้วยรูปแบบพระอุโบสถ เจดีย์และกำแพงแก้วทั้งก่อนและหลังการบูรณะรวมทั้งรูปแบบที่มีการเพิ่มเติม (ถ้ามี)
- ภาพถ่ายและรายงานรายละเอียดการบูรณะซ่อมแซม โบราณสถานในข้อ 2 และ 3
- ปัญหาและอุปสรรค (ถ้ามี)

4.2 ส่งรายงานการบูรณะดังกล่าวข้างต้นให้ผู้ควบคุมงานและประธานตรวจการจ้างตรวจสอบก่อนจัดพิมพ์ต้นฉบับ

4.3 การพิมพ์รายงานให้พิมพ์ด้วยระบบคอมพิวเตอร์บนกระดาษ A-4 รายละเอียดรูปแบบให้ถ่ายย่อลงบนกระดาษไม่ใหญ่กว่า A-3 โดยสามารถตรวจสอบขนาดจริงได้

✓ 4.4 รายงานตามข้อ 4.1 ให้ผู้รับจ้างจัดทำเป็นรายงานฉบับจริง (ภาพสี) จำนวน 10 เล่ม และสำเนาอีก 20 เล่ม พร้อมบันทึกรายงานลงแผ่น CD-R

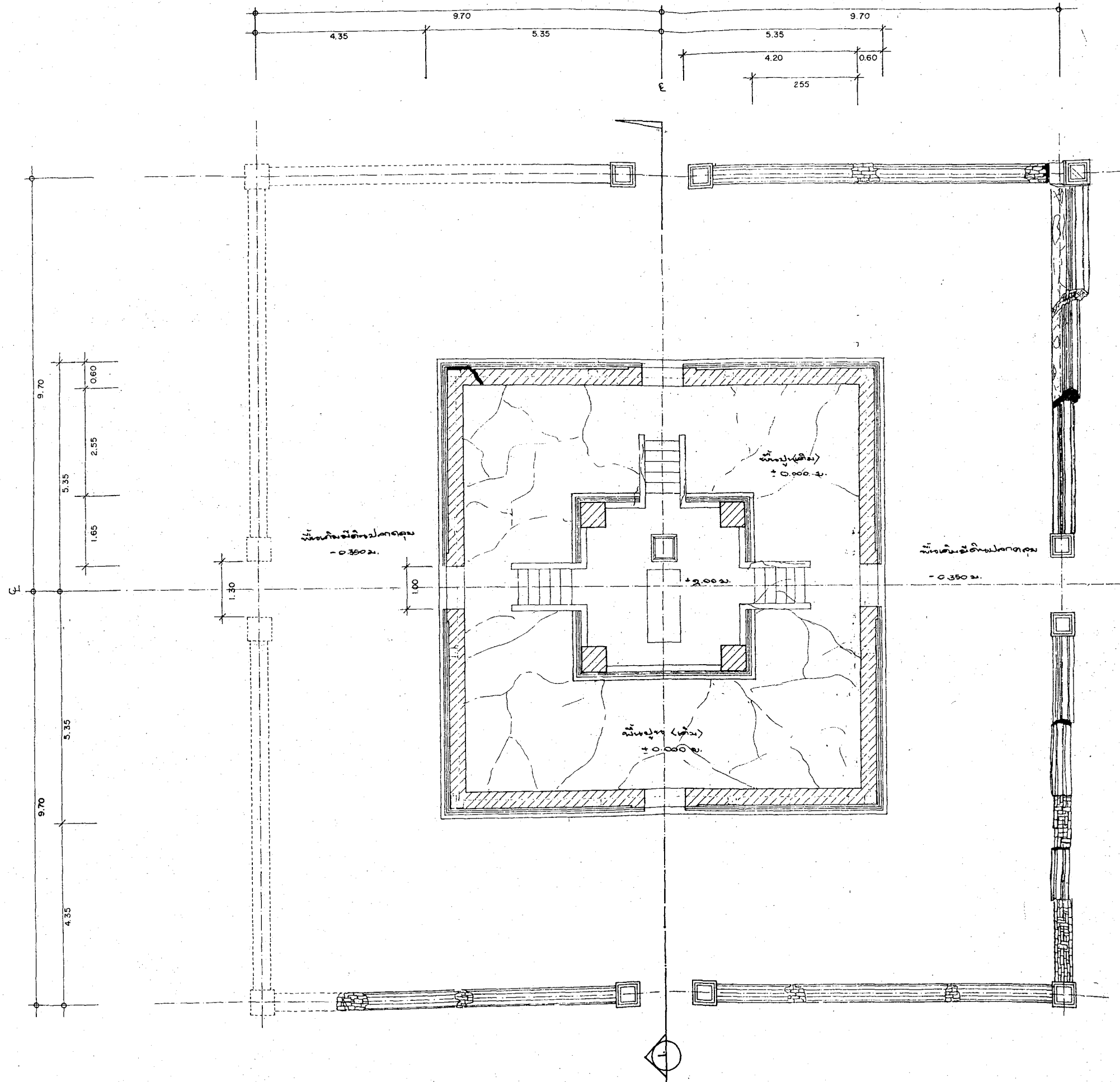
5. ให้ผู้รับจ้างทำความสะอาดพื้นที่ทำงานก่อนทำการส่งมอบงานงวดสุดท้าย

.....

เทอดศักดิ์ / ร่าง

พัชราภรณ์ / พิมพ์

/ ตรวจ

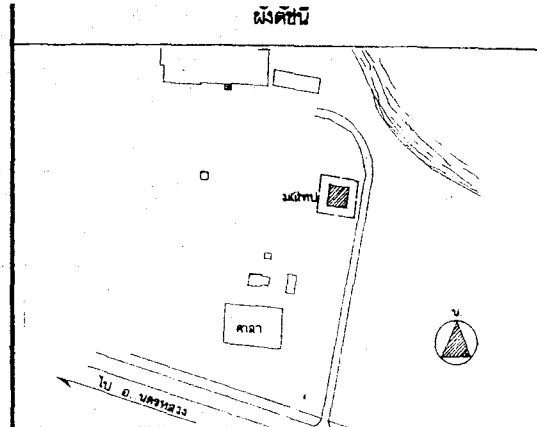

รูปแปลนก่อนบูรณะ มณฑปวัดกลางนครหลวง

มาตราส่วน 0 0.50 1 2 3 ม. 1 : 50

หมายเหตุ

ระแนงและบานหน้าต่างที่พบบริเวณนี้เป็นระแนงและบานหน้าต่างที่พบตามสภาพเดิม
เมื่อปฏิบัติงานจึงได้ทำการบูรณะตามเดิม

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	วิศิษฐ์ศักดิ์ น้อยชนะ		
นายช่างสำรวจ	วิศิษฐ์ศักดิ์ น้อยชนะ		
เขียน	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	11	11.11.2559
คัดลอก			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	เอกศักดิ์ เย็นชนะ		
นายช่างศิลปกรรม	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	11	11.11.2559
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
ทนาย กลุ่มโบราณคดี			
ทนาย กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน	พเยาว์ เข็มขาด	11	11.11.2559
ผอ. ส.ค. ๓	เอก วงศ์ประเสริฐ	11	11.11.2559
ผอ. ส.ค. ๑			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	อาจักษ์	สังหิตกุล	11	11.11.2559
--------	---------	-----------	----	------------

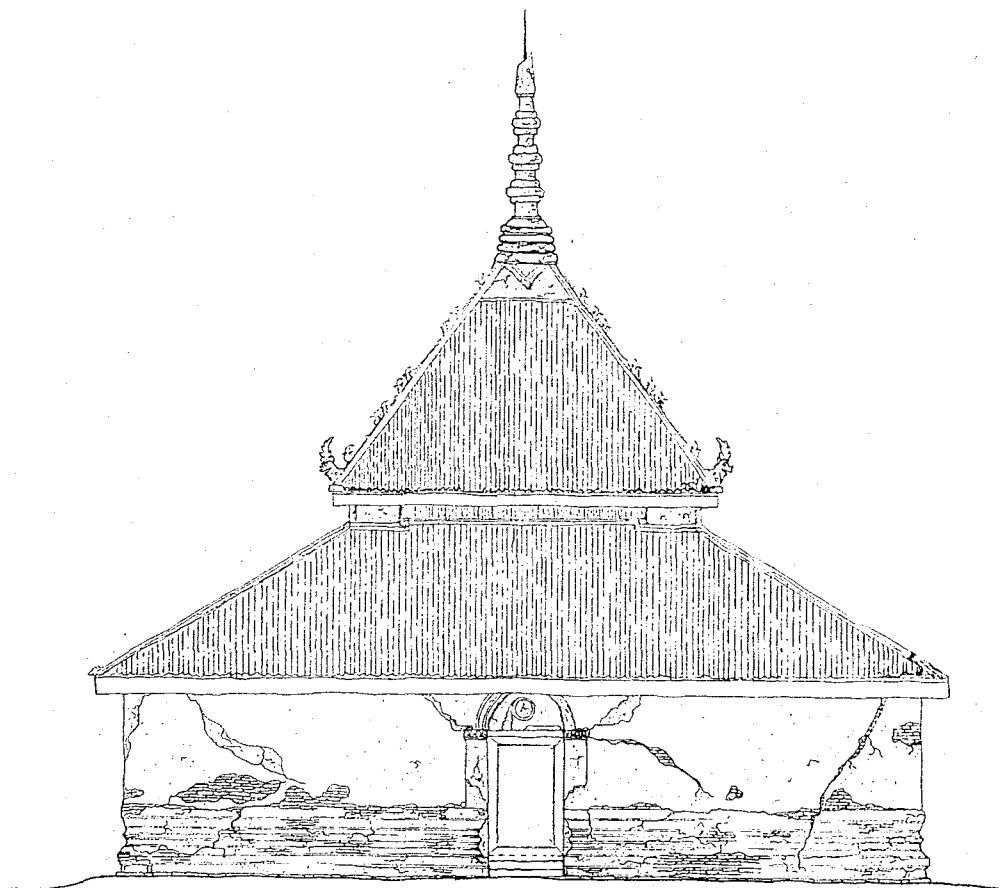
รูปแบบ	วัดกลาง	
ด. นครหลวง	อ. นครหลวง	จ. พระนครศรีอยุธยา

แบบร่าง	รูปแปลน มณฑป (สภาพปัจจุบัน)
---------	-----------------------------

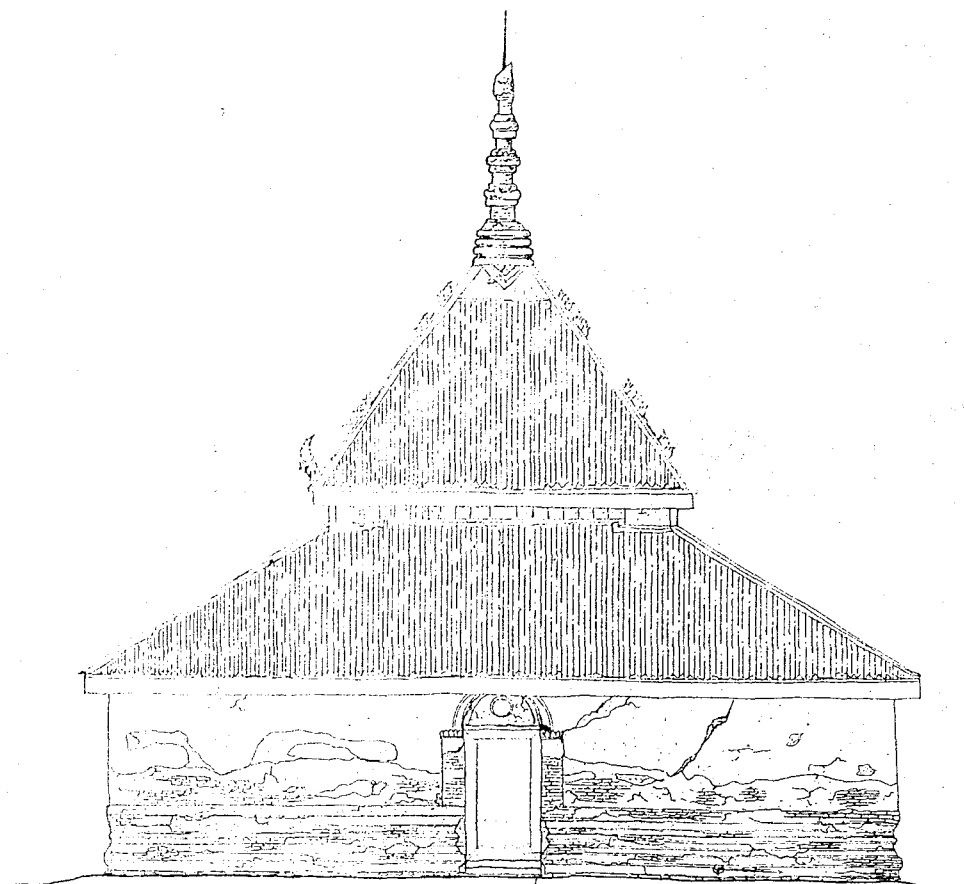
ผู้ว่าจ้าง	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
1 : 50	2	11	

กรมศิลปากร	กรมศิลปากร
------------	------------

กรมศิลปากร	กรมศิลปากร
------------	------------

รูปด้านมณฑปวัดกลางนครหลวง
มาตราส่วน 1/50
0 0.50 1 2 3ม.
มาตราส่วน 1 : 50

รูปด้านมณฑปวัดกลางนครหลวง
มาตราส่วน 1 : 50
0 0.50 1 2 3 ม.
มาตราส่วน 1 : 50

หมายเหตุ

ระยะและขนาดที่กำหนดไว้ในแบบนี้เป็นระยะและขนาดสำหรับประมาณราคาเท่านั้น

เมื่อปฏิบัติงานจริงให้กะล่าวจากขอเดิม

(146)

1044667 *Reynard*

(ลงชื่อ).....

(unfaint handwritten text)

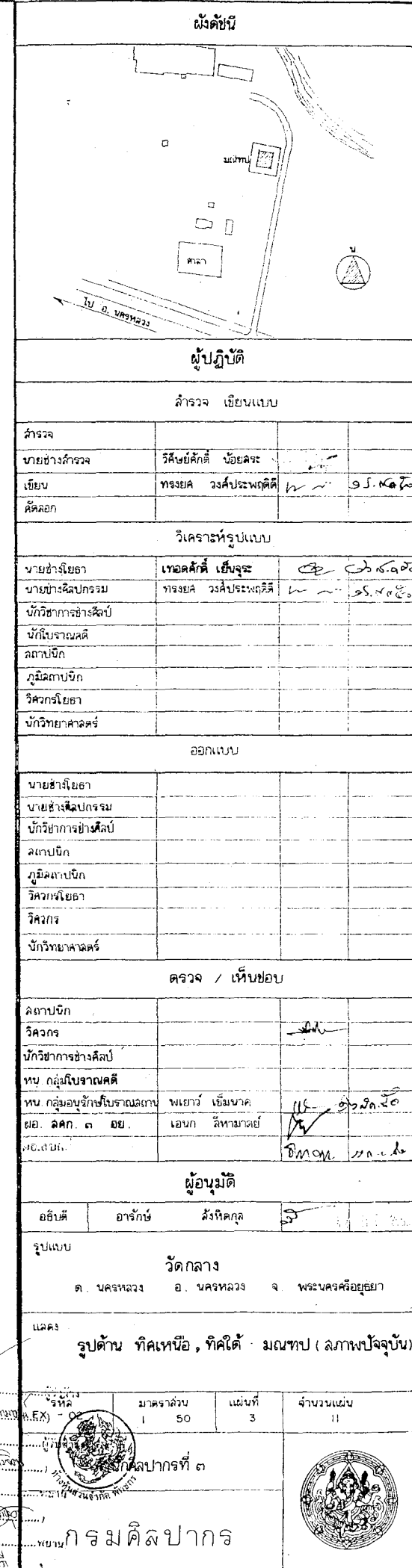
(Date) Nov 1960

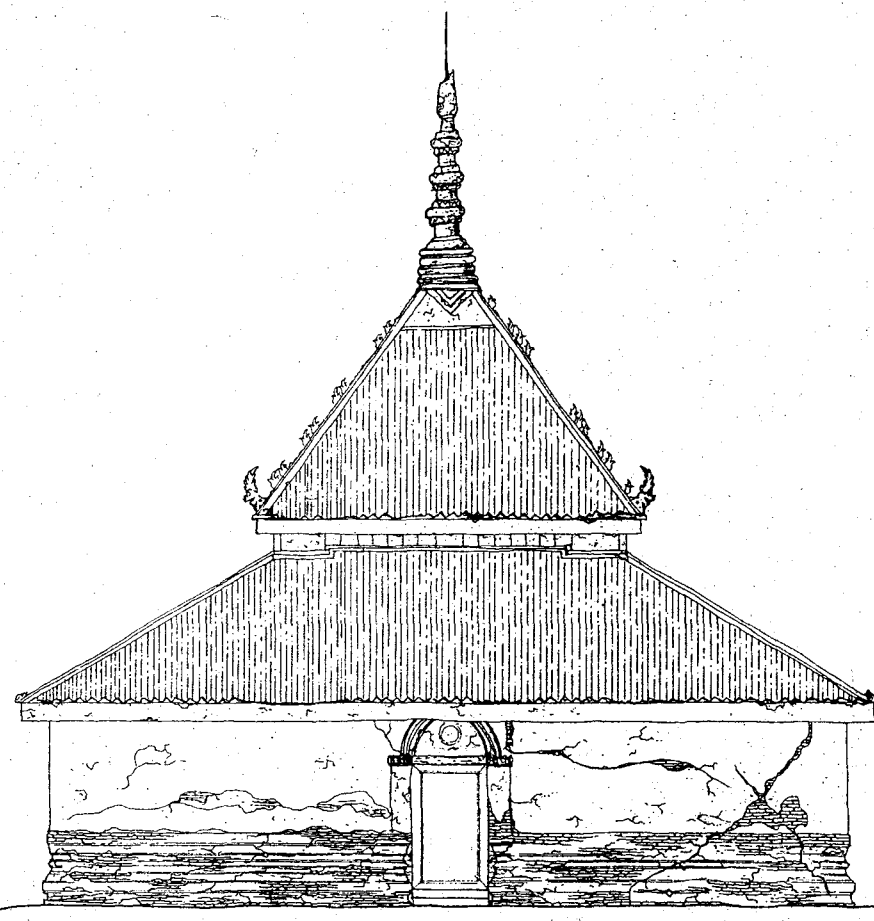
(WED).....

10/10/1964

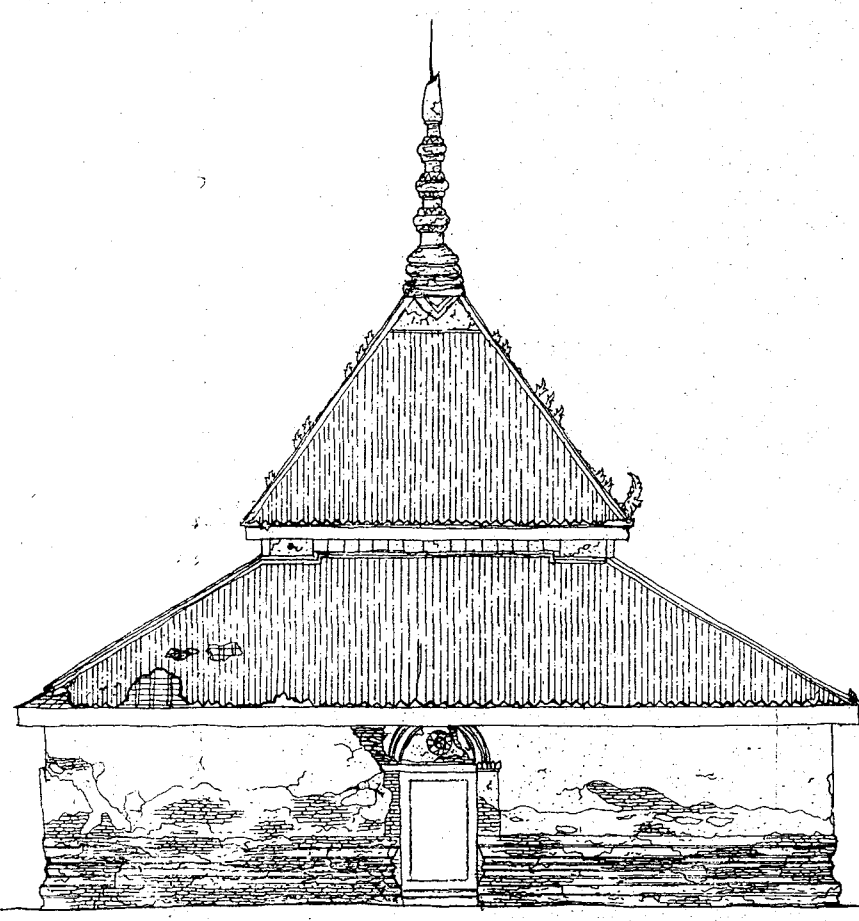
12/12

RECEIVED

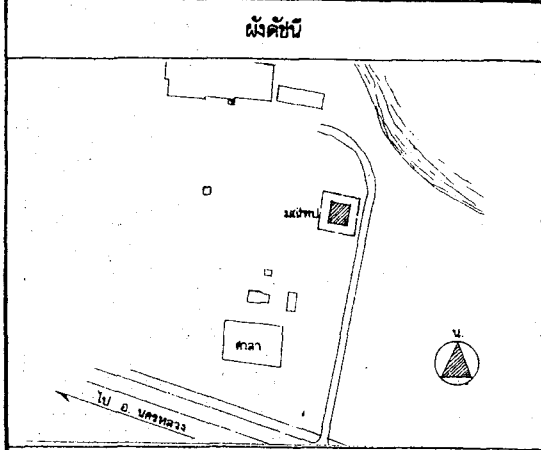

E รูปด้านมนทป วัดกลางนครหลวง
มาตราส่วน 1 / 50
0 0.50 1 2 3 ม.
มาตราส่วน 1 : 50

W รูปด้านมนทป วัดกลางนครหลวง
มาตราส่วน 1 / 50
0 0.50 1 2 3 ม.
มาตราส่วน 1 : 50

หมายเหตุ: รายละเอียดที่กำหนดไว้ในแบบนี้เป็นรายละเอียดและขนาดสำหรับประกอบภาพเท่านั้น
เมื่อปฏิบัติงานจริงให้ดูจากของจริง

ผู้ปฏิบัติงาน

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ		
นายช่างสำรวจ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ		
เขียน	ทรงยศ วงศ์ประเสริฐ	11	05.10.25
คัดลอก			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	เทอดศักดิ์ เป็ญจะ	11	05.10.25
นายช่างศิลปกรรม	ทรงยศ วงศ์ประเสริฐ	11	05.10.25
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
พ.บ. ภูมิโบราณคดี			
พ.บ. ภูมิอนุรักษ์โบราณสถาน	พ.บ. ธีรมาศ	11	05.10.25
ผอ. ศึกษาศาสตร์	เอก วิหิตมาศย์	11	05.10.25
ผอ. สบ.ก.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	อารักษ์	รังทิพกุล	14	ก.ย. 2558
--------	---------	-----------	----	-----------

รูปแบบ วัดกลาง

ด. นครหลวง อ. นครหลวง จ. พระนครศรีอยุธยา

แสดง

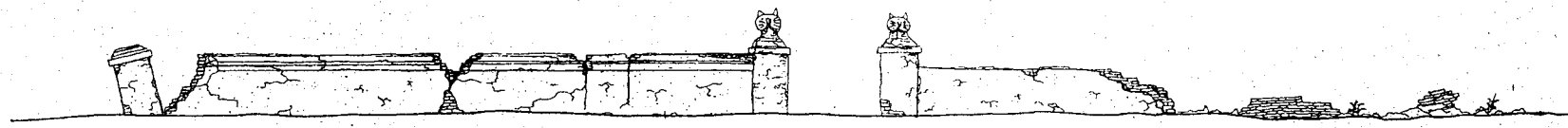
รูปด้าน ทิศตะวันออก, ทิศตะวันตก มณฑป (ภาพปัจจุบัน)

มาตราส่วน	แผนที่	จำนวนแผ่น
1 : 50	4	11

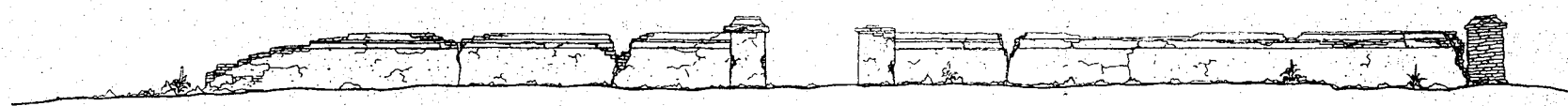
กรมศิลปากร

นาย

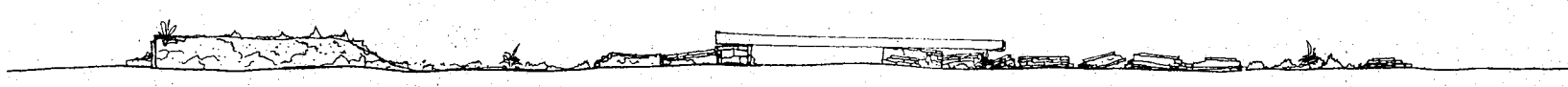
N
รูปด้านกำแพงแก้ว วัดกลางนครหลวง
มาตราส่วน 1 / 50

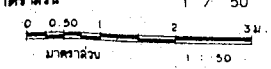
S
รูปด้านกำแพงแก้ว วัดกลางนครหลวง
มาตราส่วน 1 / 50

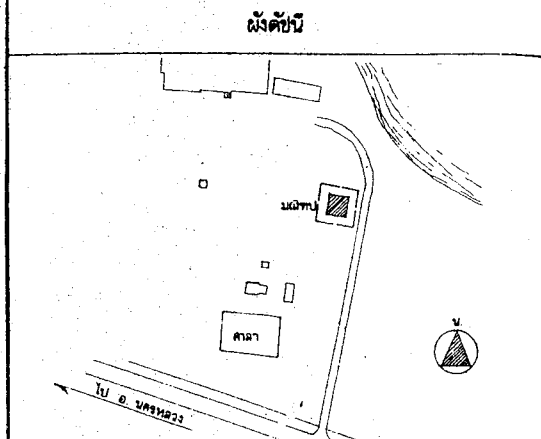
E
รูปด้านกำแพงแก้ว วัดกลางนครหลวง
มาตราส่วน 1 / 50

W
รูปด้านกำแพงแก้ว วัดกลางนครหลวง
มาตราส่วน 1 / 50

หมายเหตุ: ระยะและขนาดที่กำหนดไว้ในแบบนี้เป็นระยะและขนาดสำหรับประมาณการเท่านั้น
เมื่อปฏิบัติงานจริงให้คำนวณจากของเดิม

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ			
นายช่างสำรวจ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ		
เขียน	ทองยศ วงศ์ประพจน์	พ.ศ. ๒๕๔๕	
คัดลอก			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	เทอดศักดิ์ เข็มจุระ	พ.ศ. ๒๕๔๕	
นายช่างศิลปกรรม	ทองยศ วงศ์ประพจน์	พ.ศ. ๒๕๔๕	
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
ทพ. กลุ่มโบราณคดี			
ทพ. กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน	พเยาว์ เข็มขาด	พ.ศ. ๒๕๔๕	
ผอ. ลคก. ๓	เอก วิหามาศย์	พ.ศ. ๒๕๔๕	
ผอ. อบค.		พ.ศ. ๒๕๔๕	

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	อารักษ์	รังสรรค์กุล	ร.ร. 14 ก.ย. 2548
--------	---------	-------------	-------------------

รูปแบบ

วัดกลาง
ด. นครหลวง อ. นครหลวง จ. พระนครศรีอยุธยา

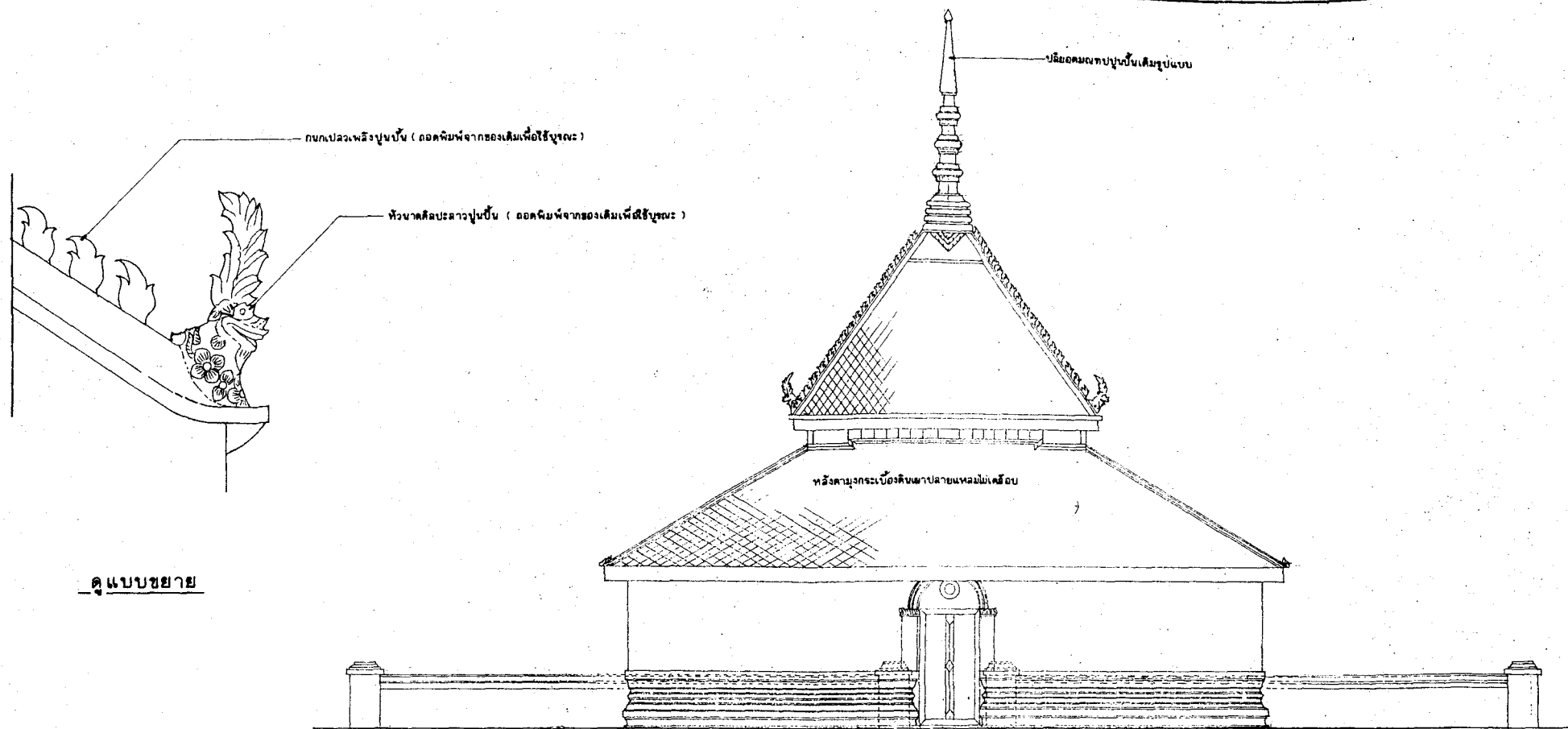
รูปด้าน ทิศเหนือ, ทิศใต้, ทิศตะวันออก, ทิศตะวันตก
(สภาพปัจจุบัน)

มาตราส่วน	แผนที่	จำนวนแผ่น
1 : 50	5	11

สำนักศิลปากรที่ ๓

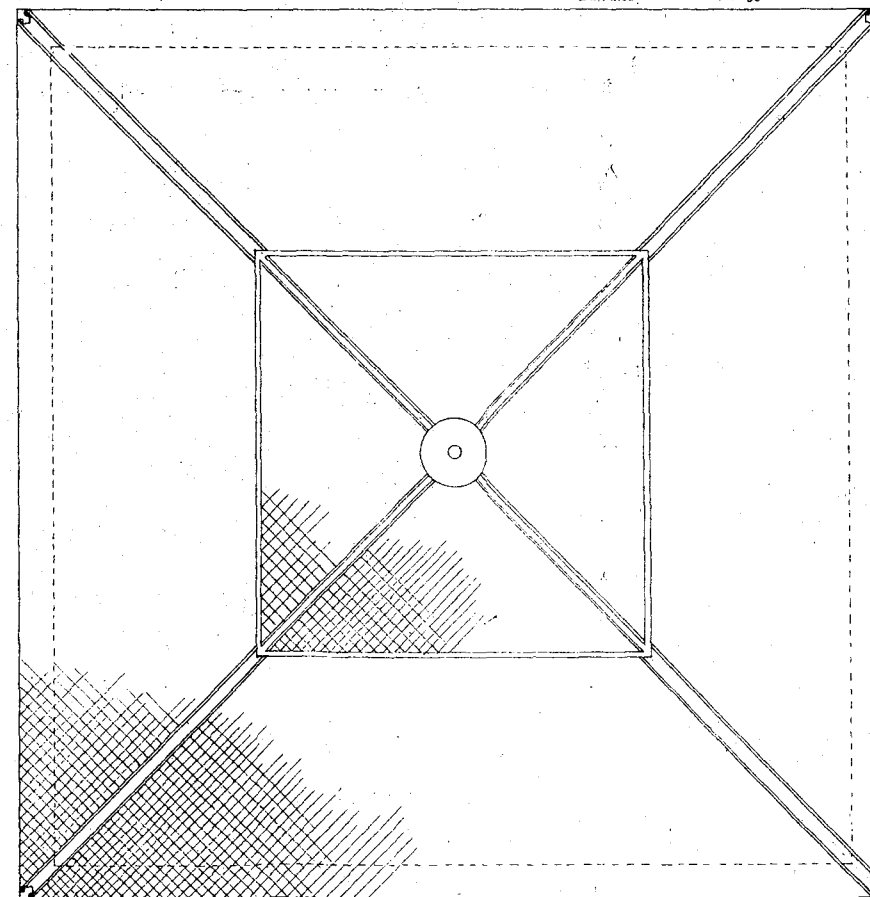
กรมศิลปากร

ดูแบบขยาย

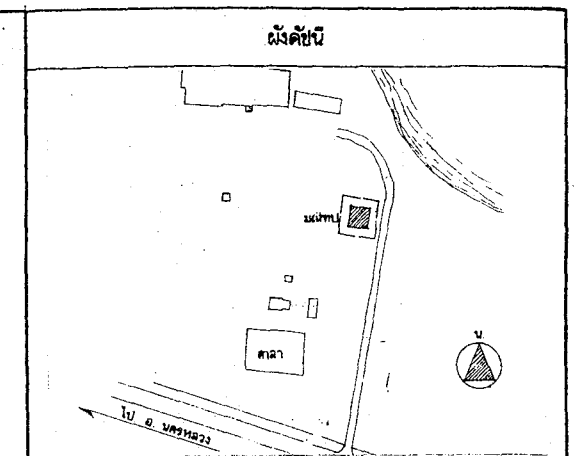
รูปวิเคราะห์เพื่อการบูรณะ มณฑป และกำแพง
มาตราส่วน 1 : 50

รูปแปลนมณฑป วิเคราะห์เพื่อการบูรณะ
มาตราส่วน 1 : 50

หมายเหตุ

ระยะและขนาดที่กำหนดไว้ในแบบนี้เป็นระยะและขนาดสำหรับประมาณการเท่านั้น
เมื่อปฏิบัติงานจริงให้กะส่วนจากของเดิม

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	วิเศษศักดิ์ น้อยชนะ	
นายช่างสำรวจ	ทศพร วงศ์ประพจน์	๑๕.๑๐.๕๖
เขียน		
คัดลอก		

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	นายศักดิ์ น้อยชนะ	๑๕.๑๐.๕๖
นายช่างศิลปกรรม	ทศพร วงศ์ประพจน์	๑๕.๑๐.๕๖
นักวิชาการช่างศิลป์		
นักโบราณคดี		
สถาปนิก		
ภูมิสถาปนิก		
วิศวกรโยธา		
นักวิทยาศาสตร์		

ออกแบบ

นายช่างโยธา		
นายช่างศิลปกรรม		
นักวิชาการช่างศิลป์		
สถาปนิก		
ภูมิสถาปนิก		
วิศวกรโยธา		
วิศวกร		
นักวิทยาศาสตร์		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก		
วิศวกร		
นักวิชาการช่างศิลป์		
พ.น. ภูมิโบราณคดี		
พ.น. ภูมิอนุรักษ์โบราณสถาน	นาย ธีรนาถ	๑๕.๑๐.๕๖
ผอ. ส.ค. ๓	เอก ส.ท.ม.ย	
ผอ. อบก.		๑๕.๑๐.๕๖

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	อธิบดี	สั่งให้ปฏิบัติ	๑	๑๕.๑๐.๕๖
--------	--------	----------------	---	----------

รูปแบบ
วัดกลาง
ต. นครหลวง อ. นครหลวง จ. พระนครศรีอยุธยา

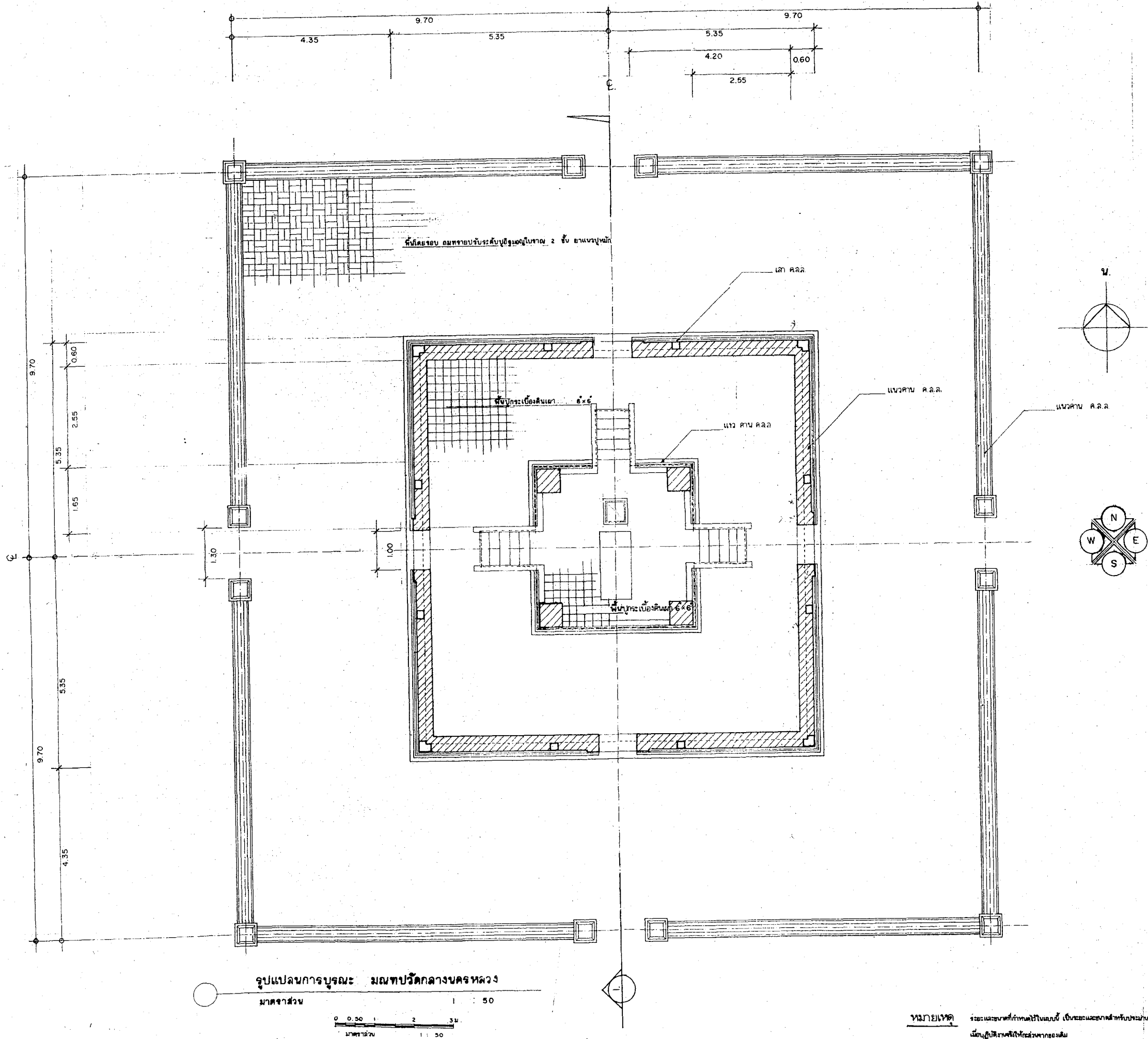
ร่าง
รูปด้าน วิเคราะห์เพื่อการบูรณะ (มณฑป)

ผู้รับใช้	BA ๐๐๑	มาตราส่วน 1 : 50	แผ่นที่ 6	จำนวนแผ่น 11
-----------	--------	------------------	-----------	--------------

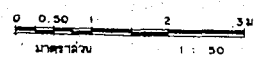
ลายลักษณ์อักษรที่ ๓

กรมศิลปากร

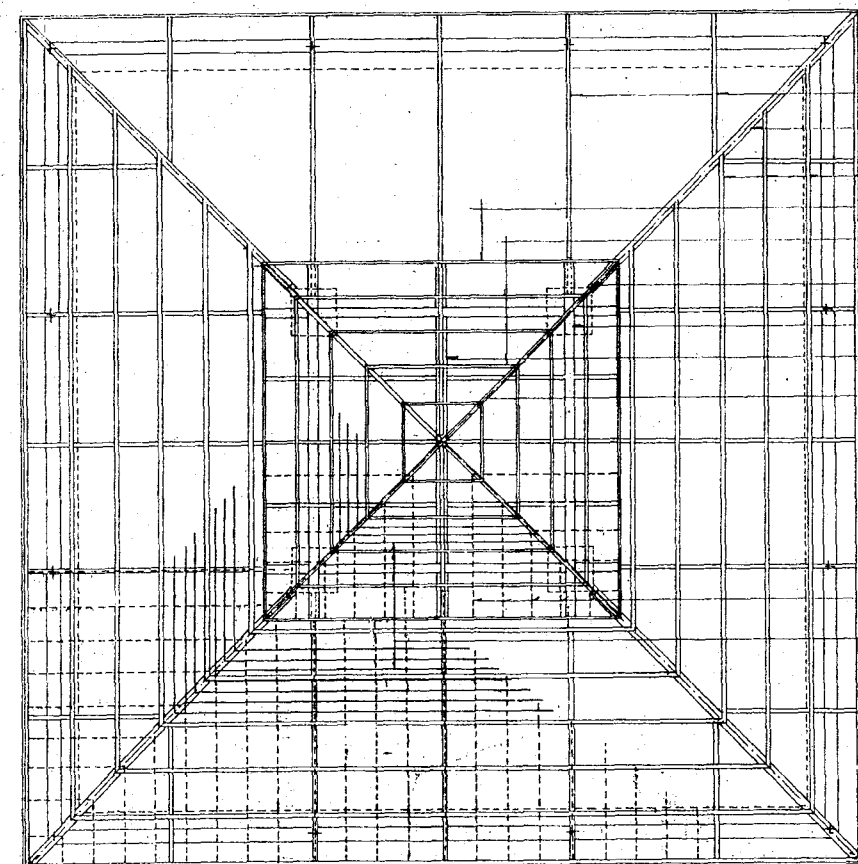
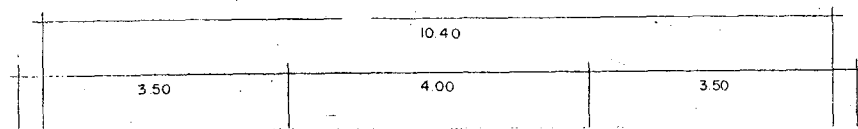
รูปแบบการบูรณะ มณฑปวัดกลางนครหลวง
มาตราส่วน 1 : 50

หมายเหตุ: ระยะและขนาดที่กำหนดไว้ในแบบนี้เป็นระยะและขนาดสำหรับประมาณการเท่านั้น
เมื่อปฏิบัติงานจริงให้ใช้ส่วนจากกรมศิลปากร

ผังดัดขึ้น

ผู้ปฏิบัติ			
สำรวจ เขียนแบบ			
สำรวจ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ		
นายช่างสำรวจ	ทรงยศ วงศ์ประพจน์	ว.ร.น.อ.อ.	
เขียน			
คัดลอก			
วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา	เชิดศักดิ์ เป็นจระ	ว.ร.น.อ.อ.	
นายช่างศิลปกรรม	ทรงยศ วงศ์ประพจน์	ว.ร.น.อ.อ.	
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
ทพ. กลุ่มโบราณคดี			
ทพ. กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน	พเยาว์ เข็มขาด	ว.ร.น.อ.อ.	
ผอ. อ.ค. ๓ อ.ย.	เอกก สิทธิมาตย์		
ผอ.ส.บ.ค.		ว.ร.น.อ.อ.	
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี	อารักษ์	สังกัด	ว. 1 ก. 2 2557
รูปแบบ			
วัดกลาง			
ผู้ว่าจ้าง	ค. นครหลวง	อ. นครหลวง	จ. พระนครศรีอยุธยา
ผู้รับจ้าง	การก่อสร้าง ค.ล.ล. มณฑป (แบบบูรณะ)		
เอกสารที่ส่ง	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
RA - 02	1 : 50	7	11
พยาน	สำนักศิลปากรที่ ๓		
กรมศิลปากร			

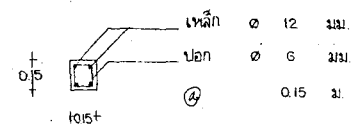

แปลนโครงหลังคา

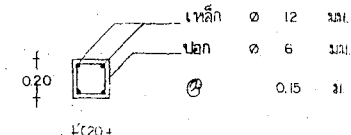
มาตราส่วน 1/50
0 0.50 1 2 3 ม.
มาตราส่วน 1/50

- เชิงชายไม้เนื้อแข็ง 1 x 8
- จันทันไม้เนื้อแข็ง 2 x 6
- ตะขอสันไม้เนื้อแข็ง 2 x 5
- แป้นไม้เนื้อแข็ง 2 x 4
- เชิงชายไม้เนื้อแข็ง 1 x 8
- แป้นไม้เนื้อแข็ง 2 x 4
- ลวดลายปูนปั้น 0.60 x 60 ซม.
- แป้นหัวเสาไม้เนื้อแข็ง 6 x 6
- ขื่อไม้เนื้อแข็ง 6 x 6
- จันทันไม้เนื้อแข็ง 2 x 6

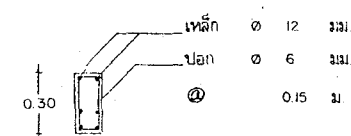
- กลอน 1/2 x 4
- ระแนง 1 x 1

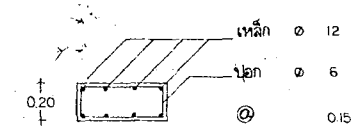
CH 1/20

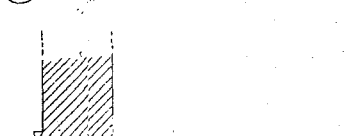
GB 1/20

B 1/20

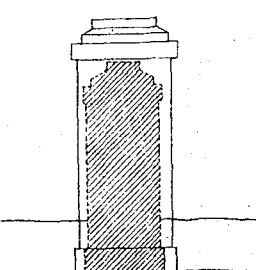

RB 1/20

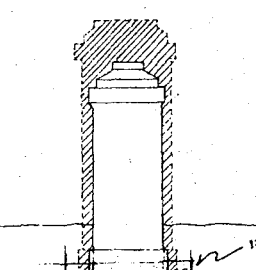

ขยายพื้นและ ผนังมณฑป

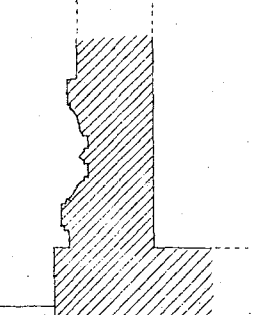
มาตราส่วน 1/20

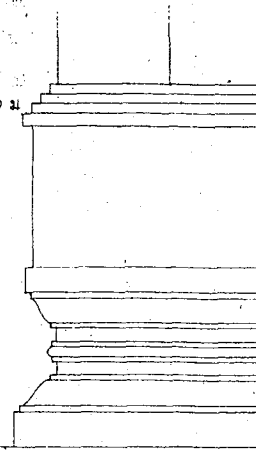
ขยายหัวเม็ด

ขยายกำแพง

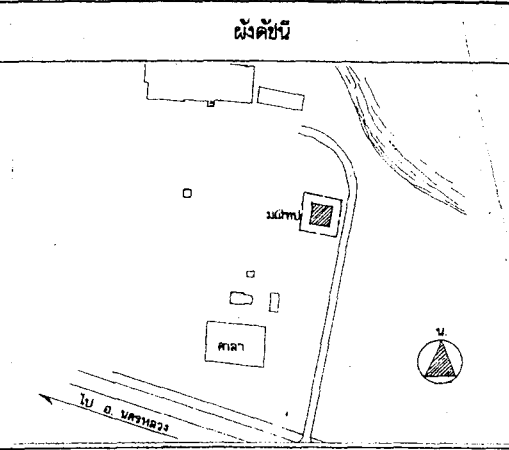

ขยายผนังมณฑป

ขยายแท่นฐาน

มาตราส่วน 1/20

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ			
นายช่างสำรวจ	วิศิษฐ์ศักดิ์ น้อยชนะ		
เขียน	ทรงยศ วงศ์ประพจน์		
คัดลอก			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	เทอดศักดิ์ เข็มจระ		
นายช่างศิลปกรรม	ทรงยศ วงศ์ประพจน์		
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
ทพ. กลุ่มโบราณคดี			
ทพ. กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน	พเยาว์ เข็มขนาด		
ผอ. ศคก. ๓	ออย		
ผอ. ธปค.	เอก		

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	อารักษ์	รังสิตกุล	4 ก.ย. 2558
--------	---------	-----------	-------------

รูปแบบ	วัดกลาง
ด. บวรหลวง	อ. บวรหลวง
จ. พระนครศรีอยุธยา	

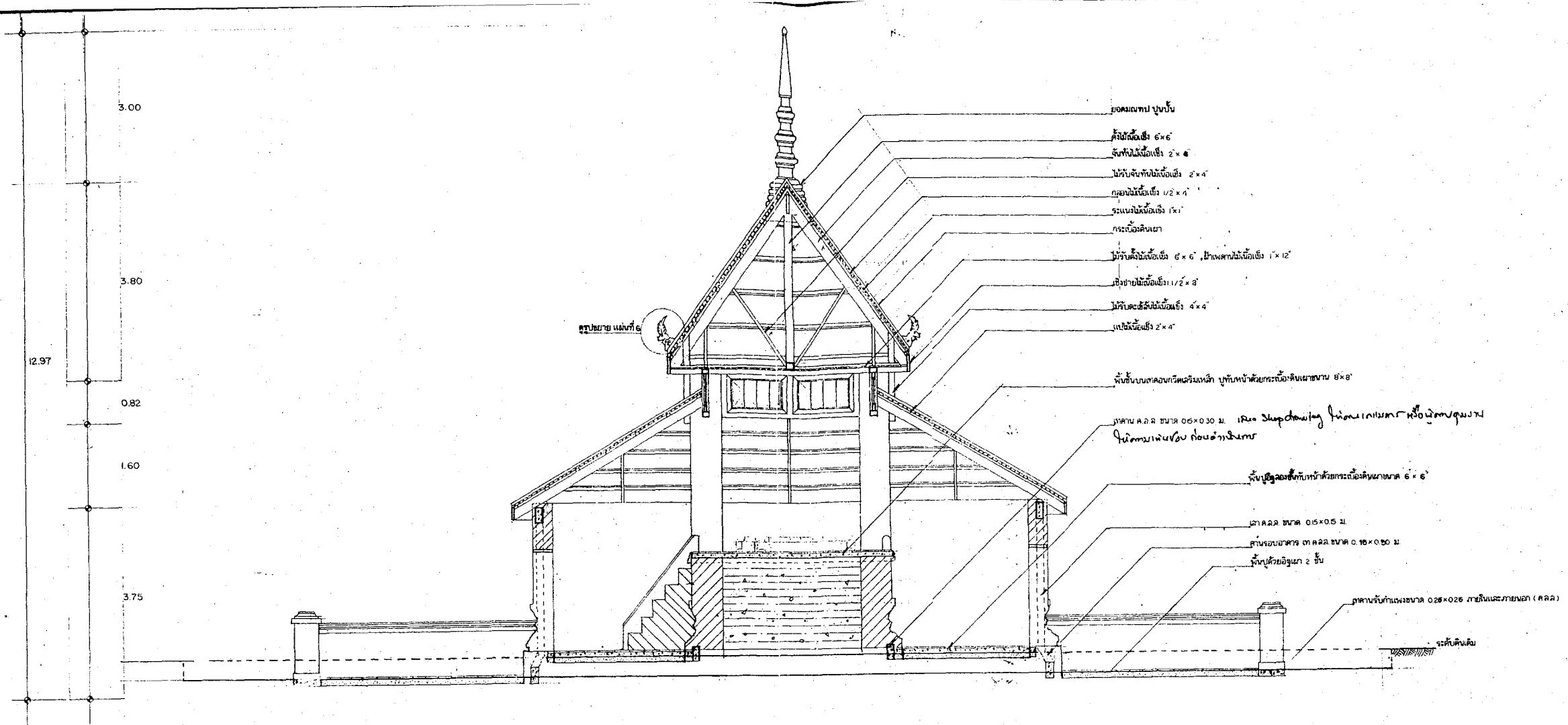
แปลน	แปลนโครงหลังคา, ขยายพื้นและผนัง มณฑป
(แบบบูรณะ)	

มาตราส่วน	1:50 / 1:20
แผ่นที่	8
จำนวนแผ่น	11

สำนักศิลปากรที่ ๓	
-------------------	--

กรมศิลปากร	
------------	--

หมายเหตุ
จะและขนาดที่กำหนดไว้ในแบบนี้เป็นประมาณและขนาดสำหรับขนาดจากที่นั้น
เมื่อปฏิบัติงานจริงให้พิจารณาจาก: องค์เดิม

รูปตัด มณฑป
 มาตรฐาน 1 : 50
 0 0.50 2 3 ม.
 มาตรฐาน 1 : 50

หมายเหตุ
 รายละเอียดที่กำหนดไว้ในแบบนี้เป็นรายละเอียดสำหรับขออนุญาตเท่านั้น
 เมื่อปฏิบัติงานจริงให้ดูจากของเดิม

ผู้ปฏิบัติงาน

สำรวจ เขียนแบบ			
สำรวจ	วิเศษศักดิ์ บ่อยสุระ		
นายช่างสำรวจ	วิเศษศักดิ์ บ่อยสุระ		
เขียน	ทรงยศ วรรณประเสริฐ		
คัดลอก			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	เชิดศักดิ์ เย็นจระ		
นายช่างศิลปกรรม	ทรงยศ วรรณประเสริฐ		
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หน. กลุ่มโบราณคดี			
หน. กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน	พเยาว์ เข็มบาล		
ผอ. ลคก. ๓	เอกก ลัทธมัตย์		
ผอ. จปท.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	อารักษ์	รังษิตกุล	
--------	---------	-----------	--

วัดกลาง

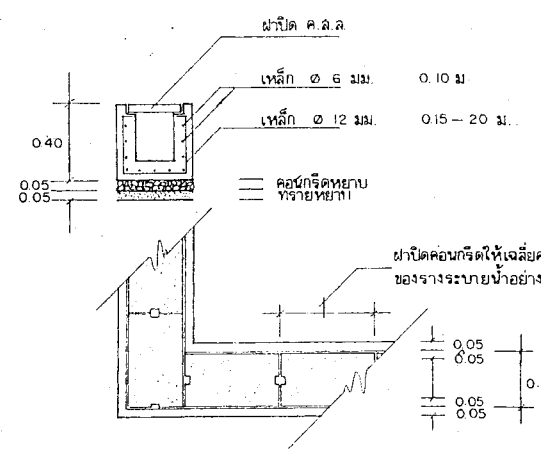
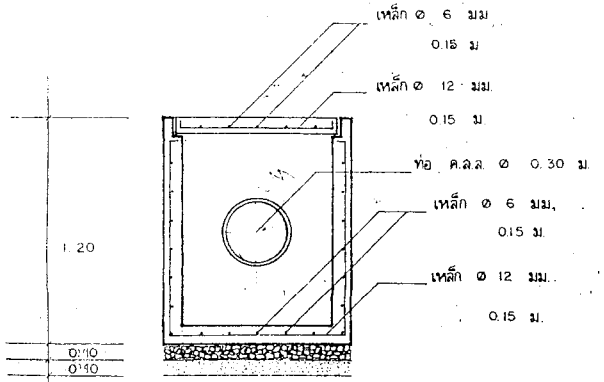
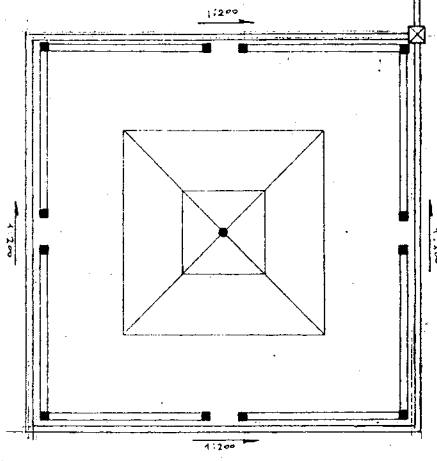
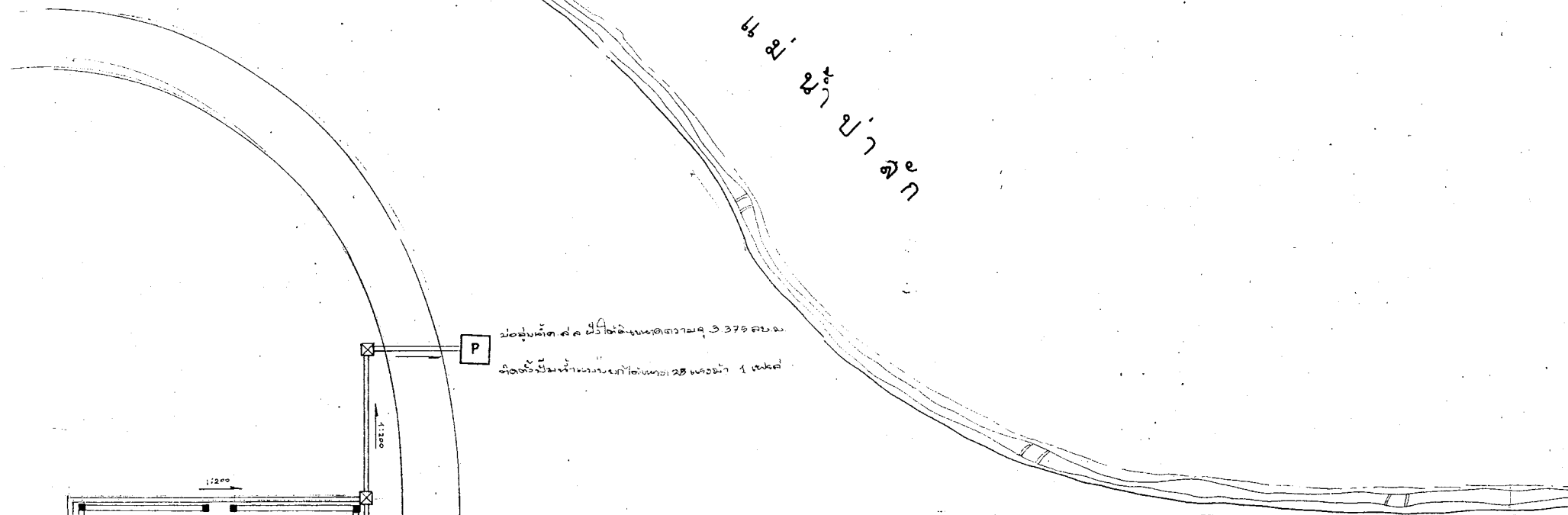
บ.ศ.หลวง อ. บ.ศ.หลวง จ. พระนครศรีอยุธยา

มณฑป (แบบบูรณะ)

ผู้ร่าง	ผู้ตรวจ	ผู้บันทึก	ผู้พิมพ์
มาตรฐาน	1 : 50	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
RA-04	1 : 50	9	11

พยาน สำนักศิลปากรที่ ๓

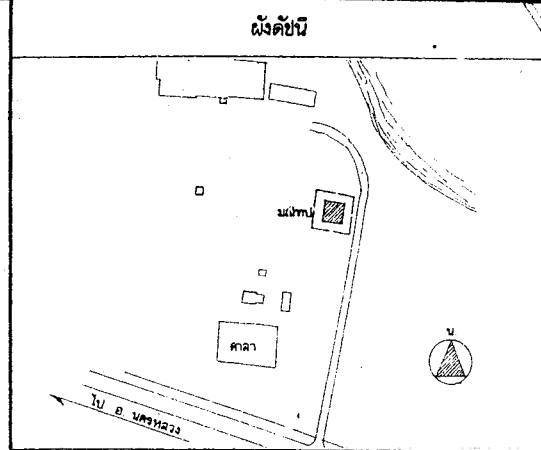
กรมศิลปากร

แบบขยายรางระบายน้ำ 1/20

แบบขยายบ่อพักน้ำ 1/200

หมายเหตุ: ระยะและขนาดที่กำหนดไว้ในแบบนี้เป็นระยะและขนาดสำหรับประมาณการเท่านั้น เมื่อปฏิบัติงานจริงให้วัดจากของจริง

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	วิศวกร	เขียนแบบ	วิศวกร
นายช่างสำรวจ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
เขียน	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
คิดออก	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
นายช่างศิลปกรรม	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
นักวิชาการช่างศิลป์	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
นักโบราณคดี	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
สถาปนิก	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
ภูมิสถาปนิก	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
วิศวกรโยธา	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
นักวิทยาศาสตร์	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ

ออกแบบ

นายช่างโยธา	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
นายช่างศิลปกรรม	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
นักวิชาการช่างศิลป์	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
นักโบราณคดี	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
สถาปนิก	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
ภูมิสถาปนิก	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
วิศวกรโยธา	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
วิศวกร	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
นักวิทยาศาสตร์	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
วิศวกร	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
นักวิชาการช่างศิลป์	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
ทพ. ภูมิโบราณคดี	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
ทพ. ภูมิอนุรักษ์โบราณสถาน	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
ผอ. ล.ค.ก. ๓. อย.	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
ผอ. ล.ค.ก. ๓. อย.	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ
ผอ. ล.ค.ก. ๓. อย.	ทฤษฎี วงศ์ประเสริฐ	เขียนแบบ	วิเศษศักดิ์ น้อยละ

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	อธิบดี	อธิบดี	อธิบดี
อธิบดี	อธิบดี	อธิบดี	อธิบดี
อธิบดี	อธิบดี	อธิบดี	อธิบดี
อธิบดี	อธิบดี	อธิบดี	อธิบดี

รูปแบบ

รูปแบบ	รูปแบบ	รูปแบบ	รูปแบบ
รูปแบบ	รูปแบบ	รูปแบบ	รูปแบบ
รูปแบบ	รูปแบบ	รูปแบบ	รูปแบบ
รูปแบบ	รูปแบบ	รูปแบบ	รูปแบบ

แบบขยาย บ่อพักน้ำ, รางระบายน้ำ รอบมณฑป

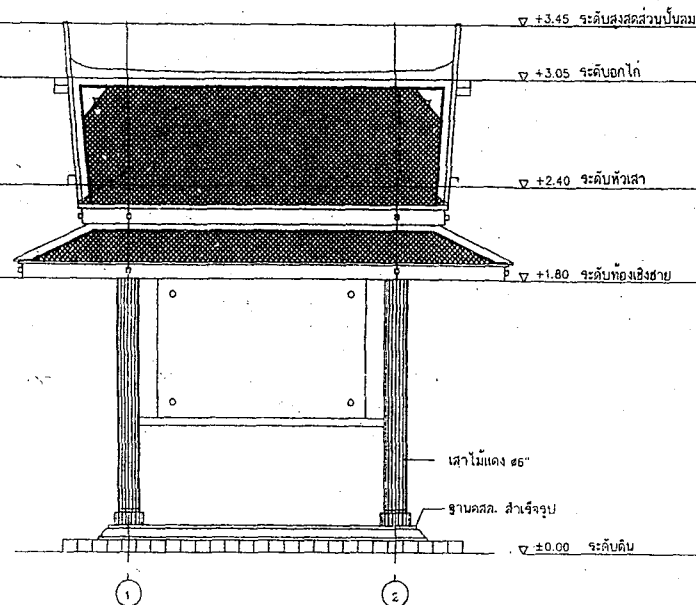
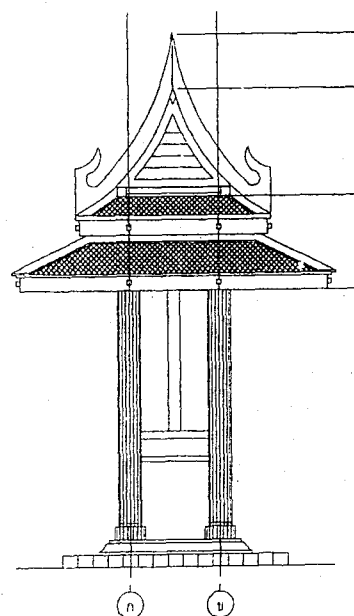
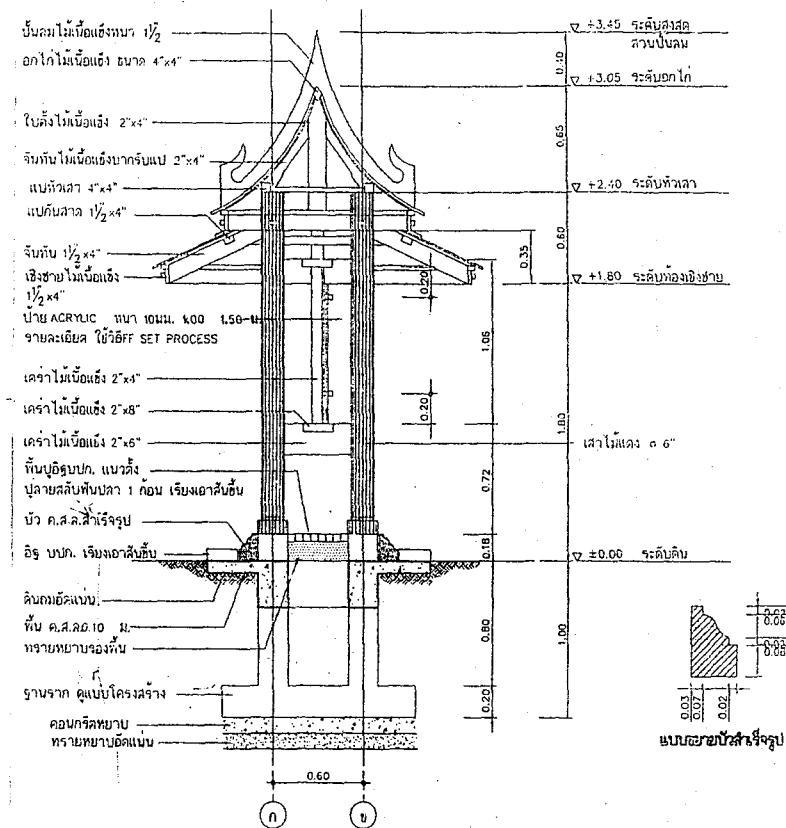
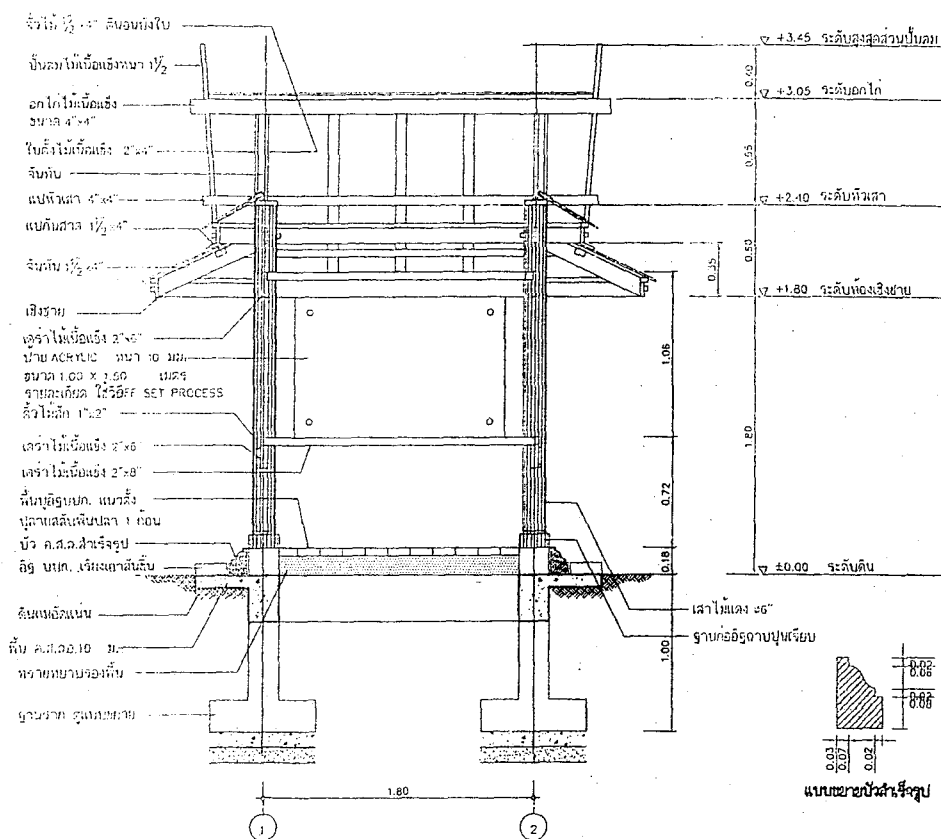
(แบบบูรณะ)

จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน
จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน
จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน
จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน

สำนักศิลปากรที่ ๓

กรมศิลปากร

[illegible]